

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΗ'

ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1989

ΑΡΙΘ. 11

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

Ο Αύγουστος της Παναγίας. — Εὐαγγελίου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμός καὶ Φεμινισμός. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Μηνύματα Τριφδίου. — Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἀντωνίου, Περί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἀμαρτίας. — Μητροπ. πρ. Παραμυθίας Τίτου, Καταστατικὸν Ἱεροῦ Συνδέσμου Ἱερῶν. — Ἀρχιμ. Ε. Ε. Ἐλευθεριάδου, Ποῦ ἔζησεν μέχρι τῆς Κοιμήσεως Τῆς καὶ ποῦ ἐτάφη ἡ Θεοτόκος. — Ἀρχιμ. Χρυσ. Π. Ἀβαγιανοῦ, Ὑπόμνηση ἱερατικοῦ χρέους. — Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ ἀγρανάπαυση. — OLIVIER CLEMENT, Ἡ Θεοτόκος. — Ἀρχιμ. Τίτου Κ. Χορτάτου, Ἀφρικανικὸν πανάγιον. — π. Στεφ. Κυραϊλίδη, Ὀδοιπορικὸν στοὺς Ἁγίους Τόπους. — Γιάννη Μ. Σπετσιώτη, Βιβλιογραφικὸ καὶ ἀρθρογραφικὸ δελτίο Βυζ. Μουσικῆς 1988. — Ἀρχοντούλας Ἀνέστη, Ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας. — Φς, Τὸ βιβλίον. — Μαρίας Ματζάρη - Μιχαήλ, Ἡ πρεσβυτέρα στὸν πόνο καὶ τὴ χαρά. — Ἐπίκαιρα.

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθῆναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ, Ἀριστοτέλους 179, 112 51 Ἀθῆναι.

Ο ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ

«Δεῦτε ἅπαντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, τὴν οὐρανὴν μετὰστασιν τῆς Θεομήτορος μακαρίσωμεν· ἐν χερσὶ γὰρ τοῦ Υἱοῦ, τὴν ψυχὴν τὴν ἁμῶν ἐναπέδειο· ὅθεν τῇ Ἁγίᾳ Κοιμήσει αὐτῆς, ὁ κόσμος ἀνεξωποιοῦθη ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, μετὰ τῶν Ἀσωμάτων καὶ τῶν Ἀποστόλων ἐσορτάζων φαιδρῶς».

★

«Ταύτης γὰρ τὸ ὑπερβάλλον, ὑπερέχει πᾶσαν ἔννοιαν».

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΕΜΙΝΙΣΜΟΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Τὸ γνήσιο χριστιανικὸ φεμινιστικὸ ἰδεῶδες μπορεῖ νὰ σκιαγραφηθῇ εὐσυνόπτως καὶ ὑπὸ μίαν ἄλλη ὀπτική γωνία. Ἦμπορεῖ δηλαδὴ νὰ παρουσιασθῇ μὲ τὴν ἐπισήμανσι ἐνὸς μεγίστου κοινοῦ παρονομαστοῦ καὶ παράγοντος, ὁ ὁποῖος ὡς ἐνοποῖὸς πλαστικὴ δύναμις ἐμψυχώνει, διαμορφώνει, χρωματίζει καὶ καθιστᾷ ὁμογενεῖς καὶ ὁμοιογενεῖς τὶς πολύμορφες ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς καὶ δράσεως τῶν χριστιανῶν γυναικῶν. Ὁ ἐνοποῖὸς αὐτὸς παράγων ἀπὸ ἄποψι γυναικείας βιοσφαίρας καὶ ψυχολογίας εἶναι ἡ πραγματικὴ ὠραιότης, ἡ ἀληθινὴ ὁμορφιά. Χρησιμοποιώντας τὴν ὀρολογία τοῦ Jung, θὰ ἤμπορούσαμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἡ κατάκτησις καὶ ἡ ἐνσάρκωσις τῆς ὁμορφιάς εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς «ἀρχετύπους» τοῦ λεγομένου «ὠραίου φύλου», τὸ ὁποῖο ὀρμέφυτα τὴν ἀναζητεῖ. Ἐπομένως δὲν εἴμαστε ἐκτὸς θέματος, ἂν μιλήσωμε γιὰ τὸν φεμινισμό καὶ ἀπὸ αἰσθητικὴ σκοπιά, ἡ ὁποία κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συγκινεῖ ὅλες τὶς γυναῖκες. Γι' αὐτὸ ἄς ἐπιτραπῇ νὰ ἐντάξωμε στὴν ὀργανικὴ ὀλότητα τῆς παρούσης ὀμιλίας (καὶ ἐπομένως νὰ ἐπαναλάβωμε ἄλλη μιὰ φορὰ στὶς σελίδες τοῦ «Ἐφημερίου») μερικὰ σημεῖα ἀπ' τὴν ὀμιλία, ποὺ ἔκαμα τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1988 στὸ Λονδῖνον στὰ πλαίσια τοῦ Παγκοσμίου Συνεδρίου γιὰ τὴν ἀπόδημὴ Ἑλληνίδα, ποὺ εἶχε ὀργανωθῇ ἀπὸ τὴν Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων. Μιλώντας τότε γιὰ τὴν «ὠραιότητα τῆς Ἀποδήμου Ἑλληνίδος» εἶχα ὑπενθυμίσει τὸ τί μᾶς διδάσκει ἡ λεγομένη Αἰσθητικὴ ἢ Φιλοσοφία τοῦ Ὁραίου γιὰ τὴν οὐσία τῆς ὁμορφιάς: «Τὸ ἀληθινὰ Ὁραῖον, — ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ Κάντ—, δὲν ἔχει σχέσι πρὸς μίαν ἀπλῶς συμμετρικὴν καὶ καλλίγραμμην ἐξωτερικὴν μορφήν, ποὺ προκαλεῖ αἰσθησιακὸ ἢ ὠφελιμιστικὸ ἢ χρησιμοθηρικὸ ἐνδιαφέρον. Τὸ Ὁραῖον εἶναι ἐποπτικὴ μορφήν, ποὺ ἐκφράζει βαθύτερον πνευματικὸ νόημα· εἶναι, κατὰ τὸν Πλάτωνα, ἐκμαγεῖον καὶ ἀνάκλασις τοῦ ἀρχετύπου κάλλους τοῦ

«ὄντως ὄντος» καὶ προκαλεῖ τὸν ἔρωτα πρὸς τὸ Αὐτόκαλον καὶ τὸ Αὐτοάγαθον, δηλαδὴ πρὸς τὴν ἀπόλυτην καὶ αἰώνιαν θεῖαν ὁμορφίαν, ἡ ὁποία εἶναι συγχρόνως καὶ θεῖα ἀγαθότης. Οἱ Νεοπλατωνικοί, ὁ Πλωτῖνος, ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης, ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος καὶ ἄλλοι μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἰδολογικὰ συμφωνοῦν στὸ ὅτι τὸ αἰσθητὸ κάλλος εἶναι ἡ διαφάνεια καὶ ἡ λάμψις τῆς τάξεως τοῦ νοητοῦ θεοῦ κάλλους. Κατὰ τοὺς Ἐγελον, Σέλιγγκ καὶ Νικολαῖ Χάρτμαν, τὸ Ὁραῖον εἶναι αἰσθητοποίησις καὶ ἔκφρασις τοῦ Ὑπεραισθητοῦ, τοῦ Ἀείρου, τοῦ Ἀπολύτου. Οἱ Λάϊμπνιτς καὶ Μέντελσον τόνιζαν, ὅτι Ὁμορφία εἶναι ἡ ἔκφρασις τῆς ὄντικῆς τελειότητος. Ὁ Σίλλερ, ἐπαναλαμβάνοντας τρόπον τινὰ τὸ νόημα τῆς μοναδικῆς σὲ ὅλες τὶς ἀνθρώπινες γλώσσας ἀρχαιοελληνικῆς μονολεξίας «καλοκάγαθια», συνδέει τὸ Ὁραῖον πρὸς τὸ ἠθικῶς Ἀγαθόν. Ὁ Χάιντεγγερ, ἐπηρασμένος προφανῶς ἀπὸ τὴν διατύπωσιν τῶν Σχολαστικῶν, κατὰ τὴν ὁποία *pulchritudo est splendor veritatis* (ὁμορφία εἶναι ἡ λάμψις τῆς ἀληθείας), τονίζει ὅτι κάθε ὠραῖον ὄν ἀποκαλύπτει τὸ ἀληθινὸ καὶ αὐθεντικὸ εἶναι. Καὶ ὁ μέγας δανὸς θεολόγος καὶ φιλόσοφος Κίρχεγκωρ διακηρύττει, ὅτι ἡ ἀτομικὴ ἀνθρωπίνη ὑπαρξις εἶναι ἀληθινὰ ὁμορφη, ὅταν ἐνσαρκῶνῃ τὴν γενικὴν ἰδέαν τοῦ ἀληθινοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ αἰσθητοποιῆται σὲ κάθε ἀνθρώπινον ὄν.

» Ἡ δειγματοληπτικὴ παράθεσις τῶν φιλοσοφικῶν αὐτῶν διατυπώσεων δὲν εἶχεν ἄλλο σκοπὸν παρὰ νὰ δείξῃ ὅτι, κατὰ τοὺς κορυφαίους ἐκπροσώπους τοῦ αἰσθητικοῦ στοχασμοῦ ὅλων τῶν αἰώνων, ἕνα ὄν εἶναι ὠραῖον, ὅταν σ' αὐτὸ ἀναλάμπῃ καὶ ὅταν ἀκτινοβολῆται ἀπὸ αὐτὸ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον τὸ γνήσιον καὶ ἀληθινὸν εἶναι του. Ἐὰν μεταφράσωμε τώρα τὴν φιλοσοφικὴν αὐτὴν ἄποψιν στὴν χριστιανικὴν γλῶσσαν, μποροῦμε νὰ τόνισωμε ὅτι ὁ ἀνθρώπος ἀκτινοβολεῖ τόσον περισσότερη ὁμορφίαν, ὅσον περισσότερον φεγγοβολεῖ ἐνσαρκώνοντας τὸ δημιουργικὸν περὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 195 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΥΡΙΑΚΩΝ ΤΟΥ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

Α' ΑΠΟ ΤΑ ΑΓΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

2. ΥΠΕΡΑΝΩ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΑΡΕΣΚΕΙΑΣ

«...Ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις...».

Μίαν πολὺ συνηθισμένην τάσιν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ἐπισημαίνει ὁ Κύριος εἰς τὴν περικοπὴν τοῦ σημερινοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, τ.ε. ὅτι πολλοὶ ὅτι πράττουσιν, τὸ πράττουσιν «ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις». Δηλαδή ἐνδιαφέρονται πρὸ παντός διὰ τὴν ἐγτύπωσιν ἢ ὅποια θὰ δημιουργηθῆ μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ἐνῶ τὸ ὀρθὸν εἶναι, ὁ ἄνθρωπος νὰ σκέπτεται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ πρὸ πάντων· καὶ εἰς τὴν ζωὴν του νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ πρωτίστως. Ἐν τούτοις πολλάκις δὲν κατευθυνόμεθα ἀπὸ τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ κόσμου, εἰς δάρος συνήθως τῆς χριστιανικῆς μας γραμμῆς καὶ τοῦ χρέους μας. Διὰ τοῦτο ἄς ἀφιερῶσωμεν ὀλίγας σκέψεις, κατὰ τὴν παρούσαν ὁμιλίαν, ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

αὐτοῦ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὅσον περισσότερο παρουσιάζει ἐξευγενισμένο τὸ θεοδώρητο εἶναι του πρὸ πάντων ὅταν ὁ ἐξωραϊστικὸς χρωστήρας τῆς Θείας Χάριτος ἀνακαινίζῃ καὶ ἀναμορφώσῃ τὸν ρυπανθέντα ἀπὸ τὴν ἁμαρτία ἄνθρωπο καὶ τὸν ἐπαναφέρῃ στὸ ἀρχαῖο πρωτόκτιστο κάλλος, πού τοῦ ἐχάρισεν ὁ Δημιουργὸς μέσα στὸν Παράδεισο. Ἡ ἀναμόρφωσις αὐτὴ συντελεῖ, ὥστε νὰ συνενώνωνται καὶ συνηχοῦν στὴν ψυχοσωματικὴ του ὀλότητα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἀληθείας, τῆς καλωσύνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς πνευματικῆς ἐνότητος. Ἡ Ὁραιότης λοιπὸν σημαίνει κατὰκτησι καὶ ἔκφρασι τοῦ αὐθεντικοῦ ἑαυτοῦ μας, αὐτοανεύρεσι, αὐτοπραγματώσι, ὑπαρξιακὴ πληρότητα, ὠρίμανσι καὶ ἀρτίωσι τῆς ἀτομικότητος, πραγματώσι τοῦ προσώπου μετὴ στροφῆ τοῦ Ἐγὼ πρὸς τὸ Σὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ συνανθρώπου ἢ πρὸς τὸ Ἐμεῖς τῆς πανανθρωπίνης οἰκογενείας.

1. Ἐκείνοι πού σκέπτονται κυρίως πῶς θὰ «φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις», πῶς θὰ ἐγτυπωσιάσουν τοὺς ἄλλους, πῶς θὰ ἐλκύσουν τοὺς ἐπαίνοους καὶ τὴν ἐπιδοκμασίαν τῆς κοινῆς γνώμης, ἄς μὴ λησμονοῦν ὅτι ἡ ἀρετὴ τῶν χάνει τὴν ἀξίαν της. Εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν, θὰ ἐλέγομεν, δὲν πρόκειται καὶ περὶ ἀρετῆς.

Εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέφερεν εἰς τὴν περικοπὴν τοῦ σημερινοῦ Εὐαγγελίου, ὅτι ἡ τάσις αὐτὴ ὑπείσέρχεται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἱερώτατα καὶ ὕψηλά καὶ ἅγια καθήκοντα, ὅπως εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, ἡ νηστεία καὶ ἡ προσευχή, περὶ τῶν ὁποίων ἰδιαιτέρως ὁμίλησε. Ὅταν λοιπὸν γίνεται καὶ ἡ προσευχὴ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ ἡ νηστεία πρὸς ἀνθρωπαρέσκειαν καὶ ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς ἄγραν ἐπαίνων ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων — ὅταν δηλ. καὶ εἰς αὐτὰ τὰ ἱερώτατα καθήκοντα κατορθώσῃ νὰ ὑπείσέρχεται ἡ νοσηρὰ αὐτὴ τάσις, ἀντιλαμβάνεσθε πόσον περισσότερο γίνεται τοῦ-

» Ἡ ἀξιοποίησις τοῦ βιολογικοῦ καὶ τοῦ πνευματικοῦ μητρικοῦ ἐνστίκτου καὶ τοῦ «ἐτεροκεντρισμοῦ», γιὰ τὰ ὅποια μιλήσαμε πρὸ μπροστά, προβάλλουν τὸ ἀληθινὸ γυναικεῖο κάλλος, πρὸς τὸ ὅποιο ἀκριβῶς πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἀναφορά του καὶ κάθε — ἀπαλλαγμένη ἀπὸ ναρκισσισμούς — αὐτονόητη φυσικὴ φροντίδα γιὰ τὴ σωματικὴ χάρι καὶ ὁμορφιά.

Πολλές φορές, ὡς μὴ ὄφελε, ὑπάρχει πολωτικὴ ἀντίθεσις μεταξύ τῆς σωματικῆς ὁμορφιάς καὶ τοῦ ἀληθινοῦ πνευματικοῦ ἢ ὑπαρξιακοῦ κάλλους, ἐνῶ ἐκεῖνη θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι προβαθμῆς τούτου. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ἀπευθυνόμενος στὴν ὠραία γυναίκα, τῆς λέγει: «Καλὴν σε ὁ Θεὸς ἐποίησεν, ἵνα θαυμάζῃται καὶ ἐπὶ τούτου καὶ οὐχὶ ἵνα ὑβρίζῃται».

(Συνεχίζεται)

το εἰς τὰς ἄλλας περιπτώσεις, εἰς ἄλλα συνήθη καθήκοντα, καὶ εἰς ἄλλας (κοινωνικὰς) ἐκδηλώσεις.

Δυστυχῶς εἶναι τὸ συνηθέστερον κίνητρον διὰ πολλούς. Καὶ καταντᾷ οὐσιαστικῶς εἰς ὑποκρυπτομένην συμφεροντολογίαν· καὶ συμπορεύεται πρὸς τὴν ματαιοδοξίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει νοθεύεται ἡ ποιότης, καὶ αὐτὴ ἡ ἔγνοια, τῆς ἀρετῆς καὶ καλωσύνης. Ἄν ὅ,τι καλὸ κάνεις, τὸ κάνεις ἐκ τῆς αὐτῆς διαθέσεως κινούμενος (διὰ γὰρ σὲ ἐπαινέσουσιν καὶ σὲ ἐπιδοκιμάσουσιν), τότε πρόκειται περὶ μιᾶς κινδύλου ὄψεως καὶ ἐπιφανειακῆς ἐκδηλώσεως ἀγαθωσύνης, ἡ ὁποία δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν πραγματικὸν ἑαυτὸν σου, καὶ δὲν ἀπηχεῖ τὸν ἐσωτερικὸν σου κόσμον, ἀλλὰ μαρτυρεῖ μόνον τὴν κουφότητα καὶ ματαιοδοξίαν σου. Χαρακτηριστικῶς ἔλεγεν ὁ Κύριος διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἱκανοποιοῦνται ἀπὸ τοὺς ἐπαινοὺς καὶ τίποτε ἄλλο δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει, ὅτι εἰς οὐδὲν ὠφελοῦνται «δὸ ξ α ν π α ρ ᾶ ἄ λ λ ἡ λ ω ν λ ι α μ β ἄ ν ο ν τ ε ς , κ α ι τ ῆ ν δ ὀ ξ α ν τ ῆ ν π α ρ ᾶ τ ο ὕ μ ὀ γ ο υ Θε ο ὕ ο ὕ ζ η τ ο ὕ σ ι» (Ἰω. 5,44). Ἄλλ' ὅμως, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὅταν ὁ ἄνθρωπος παύσῃ γὰρ σκέπτεται τὸν Θεὸν καὶ τὸν νόμον Του, καὶ εἰς τὰς πράξεις του δὲν κατευθύνεται ἀπὸ τὸ θεῖον θέλημα, ἀλλὰ ἀπὸ ἀνθρωπαρέσκεια, αὐτὴ ἡ τακτικὴ εἶναι παρακεινδυνημένη καὶ ἀνωφελής. Τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ πρέπον εἶναι ἄλλο. Τὸ ὑποδεικνύει καὶ τὸ τονίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος: «δ ο κ ι μ ᾶ ζ ο ν τ ε ς τ ῖ ἐ σ τ ι ν ε ὐ ἄ ρ ε σ τ ο ν τ ῶ Κυ ρ ῖ ο υ» (Ἐφεσ. 5,10). Δηλαδή, ὅ,τι θέλομεν γὰρ πράξωμεν, εἰς ὁποιαδήποτε περιπτώσειν, ὀφείλομεν γὰρ ἐξετάζωμεν πρὸ πάντων «τ ῖ ἐ σ τ ι ν ε ὐ ἄ ρ ε σ τ ο ν τ ῶ Κυ ρ ῖ ο υ». Τί θέλει ὁ Θεὸς ἐν προκειμένῳ, τί πρέπει γὰρ πράξωμεν διὰ γὰρ εἴμεθα εὐάρεστοι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου. Διαφορετικὰ συνηθίζει ὁ ἄνθρωπος γὰρ μειῶν γὰρ τὰς πνευματικὰς ἐπιδιώξεις του, καὶ γὰρ χαμηλώνει τὰ ἰδανικά του, καὶ γὰρ ἀρκῆται ἀπλῶς εἰς μίαν ἀμφιβόλου ἀξίας ἀναγνώρισιν καὶ ἐκτίμησιν, ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων. Ὑπάρχουν βεβαίως περιπτώσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἐκτίμησις καὶ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἕνα θετικὸν κεφάλαιον. Πολλάκις δὲ ἡ ἀναγνώρισις ἐκ μέρους τῆς κοινῆς γνώμης ἐπιβάλλεται ἐκ τῆς πραγματικότητος καὶ ἐκ τοῦ δικαίου. Καὶ ἀποτελεῖ κάποιαν δικαίωσιν τοῦ καλοῦ ἐργάτου καὶ τοῦ τιμίου ἀγωνιστοῦ. Ἀλλὰ συνήθως ἐπικρατεῖ ἡ κοσμικὴ ἀντίληψις καὶ τὰ κοσμικὰ κριτήρια, καὶ ὄχι σπανίως ἐπικρατοῦν νοσηραὶ ἀπόψεις καὶ τάσεις εἰς τὴν κρίσιν τῆς κοινωρίας· καὶ ὁ ἄνθρωπος ποῦ θὰ θελήσῃ γὰρ λάβῃ ὡς κριτήριον τὸ τί θὰ πῇ ὁ κόσμος, ἐξάπαντος θὰ παρασυρθῇ εἰς ἄτοπα. Πολλὰς φορές δὲν θὰ ἐνεργῇ κατὰ

τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεως καὶ τῶν ἀρχῶν του, ἀλλὰ κατὰ τὸ ρεῦμα τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν νοστορίαν καὶ τὰς ἀντιλήψεις τοῦ κόσμου, μέχρι σημείου ἀνησυχητικοῦ ἐνίοτε. Καὶ δὲν εἶναι σπάνιον τὸ φαινόμενον τῆς λεγομένης ἐλαστικῆς συνειδήσεως. Συμβαίνει δηλ., διάφορα ἐπιλήψιμα γὰρ ἀνεχώμεθα —καὶ ὄχι μόνον γὰρ τὰ ἀνεχώμεθα, ἀλλὰ καὶ γὰρ τὰ χειροκροτοῦμεν— καὶ πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα εἶναι θεάρεστα καὶ ἐπιβεβλημένα γὰρ τὰ σχολιάζωμεν δυσμενῶς, καὶ γὰρ τὰ χαρακτηρίζωμεν ὡς ἀναχρονιστικὰ καὶ ὡς στενῆς ἀντιλήψεως ἀποκρήματα.

Ἀντιλαμβάνεσθε λοιπὸν πόσον παρακεινδυνημένον εἶναι τὸ γὰρ παρασύρεται ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν τάσιν τῆς ἀνθρωπαρέσκειας.

Ἄν ἐπρόκειτο γὰρ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου τὴν κρίσιν ἀνθρώπων εὐσεβῶν, φωτισμένων ἀπὸ τὸ θεῖον θέλημα, ἀσφαλῶς εἶναι χρήσιμος ἡ συμβουλή των. Καὶ ἀναντιρρήτως ἐνισχυτικὸν τὸ γὰρ λάβῃς ὑπ' ὄψιν σου τὴν πείραν τῶν σταθερῶν εἰς τὴν πίστιν των χριστιανῶν. Ἄλλ' ὄχι γὰρ ἐπηρεασθῆς ἀπὸ τῆς ἐλευθεριότητος ἄλλων, οἱ ὁποῖοι δύναται γὰρ λεχθῆναι ὅτι εἶναι «τ υ φ λ ο ἰ ὁ δ η γ ο ἰ τ υ φ λ ῶ ν' τ υ φ λ ὀ ς δ ἔ ε ἄ ν ὁ δ η γ ῆ τ υ φ λ ὀ ν , ἄ μ φ ὀ τ ε ρ ο ι ε ἰ ς β ὀ θ υ ν ο ν π ε σ ο ὕ ν τ α ι», πιάνοντας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, δηλαδή, μὲ τὴν τυφλὴν πορείαν τοῦ ἐνὸς παρασύρεται ἐν συνεχείᾳ καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὸν κρημνόν, καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος· καὶ τελικὰ μέσα εἰς τὴν κοινωρίαν ἀναπτύσσεται καὶ ἐδραϊώνεται τὸ κακὸν καὶ δημιουργεῖ καταστάσεις ὀλεθρίας.

Διὰ τοῦτο, ἰδοὺ ἕνα κριτήριον ἀλάνθαστον, διὰ γὰρ μὴ ἐκφεύγωμεν ποτὲ ἀπὸ τὴν γραμμὴν μας. Διὰ κάθε τί, (ἀτομικὸ, οἰκογενειακὸ, ἐπαγγελματικὸ, διοικητικὸ), ὡς ἐκινῶμεν ἀπὸ τὴν σκέψιν πῶς θὰ ἀρέσωμεν τῶ Κυρίῳ, πῶς θὰ γινώμεθα εὐάρεστοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ γὰρ ἔχωμεν τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἡ συνειδήσις θὰ ἀπαντᾷ· καὶ ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ θὰ μᾶς κατευθύνῃ. Καὶ εἰς τὰς δυσκόλους περιπτώσεις ὁ χριστιανὸς θὰ συμβουλευθῇ τὸν πνευματικὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἄλλους συνετοὺς καὶ «πιστοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἐτέρους διδάξαι» (Β' Τιμ. 2,2). Καὶ μὲ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς πείρας εὐσεβῶν ἀνθρώπων κατευθύνεται ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, εἰς μίαν χριστιανικὴν πορείαν, διὰ γὰρ εἶναι βέβαιον ὅτι τὰ βήματά μας ἀκολουθοῦν τὸν σωστὸν πάντοτε δρόμον καὶ γινώμεθα εὐάρεστοι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ ἅξιοι τῆς χάριτος καὶ τῶν δωρεῶν Του καὶ τῆς κληρονομίας τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ βασιλείας. Ἄ μ ἡ γ .

3. ΤΡΙΠΤΥΧΟΝ ΑΡΕΤΩΝ

Τρίπτυχον ἀρετῶν περιλαμβάνει ἡ σημερινὴ εὐαγγελικὴ περικοπή.

1. Εἰς αὐτὴν ὁ Κύριος θέτει πρῶτον τὸ ζήτημα τῆς συγγνώμης. Καὶ λέγει: «Ἐὰν ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατήρ ὁ οὐράνιος· ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε... οὐδὲ ὁ πατήρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν».

Εἶχε διδάξει προηγουμένως τὴν Κυριακὴν προσευχὴν. Καὶ περιέλαβεν εἰς αὐτὴν —ὡς ὅσον αἷτημα— τὸ «καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν». Ἐνῶ δὲ ὅλα τὰ ἄλλα αἰτήματα τῆς προσευχῆς ταύτης δὲν τὰ συνῴδευσε μὲ ὅρους καὶ προϋποθέσεις, διὰ τὴν ἀφῆσιν τῶν «ὀφειλημάτων» (ἀμαρτημάτων) θέτει ὡς ὅρον τὸ «ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι μένει ἀσυγχώρητος ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅποιος δὲν παρέχει συγγνώμην εἰς τοὺς ἄλλους.

Εἶπε δὲ καὶ παραβολὴν ὁ Κύριος, περὶ τοῦ ἀσπλάγχχου ὀφειλέτου — ὅστις, ἐνῶ τοῦ ἐχαρίσθη τὸ τεράστιον χρέος «μυρίων ταλάντων», αὐτὸς ἔθαλε στήν φυλακὴν μικροσφειλέτην συνάδελφόν του πού τοῦ ὄφειλεν 100 δηνάρια· καὶ ὁ εὐεργέτης του ἀνεκάλεσε τὴν μεγάλην δωρεάν του, ὅταν ἔμαθε τὴν συμπεριφορὰν τοῦ δούλου ἐκείνου.

Καὶ τελειώνει ἡ παραβολὴ μὲ τὴν αὐστηρὰν προειδοποίησιν τοῦ Χριστοῦ: «οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν» (Ματθ. 18,35).

Σαφές καὶ ἔντονον τὸ μάθημα τοῦ Χριστοῦ περὶ συγγνώμης καὶ ἀνεξικακίας. Μὴ τὸ λησμονῶμεν ποτέ. Ἄλλ' ὡς συγχωρῶμεν «ἀπὸ τῶν καρδιῶν ἡμῶν...». Καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ — πού ἐπήγαγε δι' ἡμᾶς ἐκ τοῦ σταυροῦ Του — δὲν θὰ μᾶς ἀφήσῃ ἀκαλύπτους ὑπὸ τὸ βάρος τῶν «παραπτωμάτων ἡμῶν».

2. Εἰς τὴν συνέχειαν ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὁμιλεῖ περὶ νηστείας. Συνδυάζει δὲ τὸ ζήτημα τοῦτο μὲ τὰ βαθύτερα θρησκευτικὰ διώματα καὶ κίνητρα. Διὰ νὰ διδάξῃ ὅτι καλὴ καὶ ἀγία εἶναι ἡ νηστεία, ἀλλ' ὅταν δὲν εἶναι ἐπιφανειακὴ καὶ τυπικὴ. Οἱ φαρισαῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἐνήστευον ἐπιδεικτικὰ καὶ ὑποκριτικὰ «πρὸς τὸ θεασθῆναι». Ὁ Χριστὸς

δὲν ἐγκρίνει τὴν ὑποκριτικὴν ψευδοευλάβειάν των. Καὶ ζητεῖ νὰ ὑπάρχῃ βαθεῖα εὐσέβεια, ἡ ὁποία κατανοεῖ ὅτι ἡ νηστεία πρέπει νὰ ἀρχίζῃ ἐκ τῶν ἔσω. Νὰ ἀποφεύγωμεν δηλ. πρωτίστως κάθε ἁμαρτίαν. Καὶ εἰς ἔκφρασιν καὶ ἐνίσχυσιν τοῦ ἀγῶνος πρὸς κάθαρσιν τοῦ ἑαυτοῦ μας ἀπὸ ἁμαρτωλῶς πράξεις καὶ καταστάσεις (πρβλ. τὸ μῆνυμα: «Καθάρα» Δευτέρα καὶ Ἑβδομιάς) νὰ ἀκολουθῇ καὶ νὰ συμβάλλῃ καὶ ἡ νηστεία τῶν τροφῶν.

Αὔριον ἡ Ἐκκλησία θὰ ψάλῃ: «Νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Κυρίῳ· ἀληθῆς νηστεία ἡ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσεις...».

Καὶ ὅταν ὑπάρχῃ εὐλόγος αἰτία (ἀσθένεια, ἡλικία παιδικὴ ἢ γεροντικὴ, οἰκογενειακαὶ συνθηκαί...) καὶ γίνεταί σχετικὴ «κατάλυσις» (περιορισμὸς τῆς νηστείας), ὅς ἐντείνεται ἡ πνευματικὴ ἀσκησις καὶ ἐγκράτεια, τ.ε. ἡ καταπολέμησις ἀδυναμιῶν, ἐλαττωμάτων καί, πρὸ πάντων, διόρθωσις τῶν κακῶν κειμένων εἰς τὴν ζωὴν μας καὶ εἰς τὰς σχέσεις μας...

3. Τὸ τρίτον δίδαγμα τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελίου ἀφορᾷ εἰς τὴν προσκόλλησιν πού ἔχουν πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὰ ὑλικά ἀγαθὰ. Ὁ Κύριος θέλει νὰ ἀποσπάσῃ τὴν καρδίαν μας καὶ τὴν προσπάθειάν μας ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη «μέριμνα» διὰ τὰς ὑλικὰς ἐπιδιώξεις· καὶ νὰ στρέψῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ πρὸς τὰ πνευματικά, τὰ ὁποῖα συνήθως παραμελοῦμεν.

Τὰ ὑλικά πράγματα «σῆς καὶ θρῶσις ἀφανίζει καὶ κλέπτει διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι». Δὲν ἀποτελοῦν μόνιμον κτήμᾶ μας. Ἡ μᾶς ἀφήνουν (ἀλλάζουν χέρια) ἢ τὰ ἀφήνομεν... Εἶναι ἀβεβαία ἡ ἐλπίς «ἐπὶ πλοῦτου ἀδηλόγητι» (Α' Τιμ. 6,17).

Ἐξ ἄλλου προέχει ἡ ἐλπίς εἰς τὸν Θεὸν καὶ τὴν πανάγαθον πρόνοιάν Του. Πρὸς ἐνίσχυσιν δὲ αὐτῆς τῆς πίστεως καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος μᾶς κατευθύνει ὁ Χριστὸς, λέγων: «θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ... ὅπου γὰρ ἔστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν».

Καὶ αἱ τρεῖς ἀρεταὶ τοῦ τριπτύχου τοῦ σημερινοῦ εὐαγγελίου (ἡ ἀμνησικακία, ἡ ἀληθῆς νηστεία — ἡ τῶν κακῶν ἀλλοτριώσεις — καὶ ἡ ὑπέρβασις τῆς ἀγωνιώδους μερίμνης, διὰ τῆς εἰς Θεὸν ἐλπίδος) εἶναι πολύτιμον κεφάλαιον τοῦ πιστοῦ χριστιανοῦ. Εἶναι «μέγας πορισμὸς ἢ εὐσέβεια μετὰ αὐταρκείας» (Α' Τιμ. 6,6). Καὶ «θησαυρὸς ἐν οὐρανῷ» βέβαιος καὶ ἀναφαίρετος. Διὰ τῆς χά-

ριτος, δεδαίως, τοῦ Θεοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ.

4. ΔΙΑΚΡΙΣΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΟΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

«Ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν».

Ἐνῷ ὁ κόσμος ἔξω σήμερα διασκεδάζει, ἡ Ἐκκλησία ἀνοίγει τὴν αὐλαίαν τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἐξω ἀτμόσφαιρα θορυβώδης. Ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας κλίμα κατανύξεως. Ἀντίθεσις! Ἄλλ' ἀκριβῶς αὐτὴ ἡ ἀντίθεσις μπορεῖ νὰ φέρῃ τὴν ἰσορροπίαν. Ἐνῷ πολλοὶ θὰ διασκεδάξουν παρεκτρεπόμενοι καὶ υπερβαίνοντες τὰ ἐσκαμμένα, οἱ ἔχοντες ἐπίγνωσιν τῆς σημασίας τοῦ Τριῦδος καὶ τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, χωρὶς νὰ γίνωνται ἀντικοινωνικοὶ καὶ ἀπόκοσμοι, στρέφονται εἰς περισυλλογὴν. Καὶ γνωρίζουν τὴν δίακρισιν καὶ τὸ μέτρον εἰς ὅλα τὰ πράγματα.

Περὶ αὐτοῦ ὁ λόγος σήμερα. Θέμα πολὺ ἐνδιαφέρον διὰ τοὺς νέους καὶ τὰς νέας, διὰ τὴν οἰκογένειαν, διὰ τὴν ὄλην κοινωνίαν.

1. Ὁ ἀποστολικὸς λόγος ἐτόνισε σήμερον' «ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν». Ἐκάλεσε τοὺς πάντας εἰς εὐπρέπειαν. Νὰ ζῶμεν «εὐσχημόνως», χωρὶς ἀσχημοσύνας. Δὲν μᾶς ἀρνεῖται τὴν χαρὰν, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν. Δὲν ἀπαγορεύει τὴν διασκέδασιν, ἀλλὰ τὰς διαφόρους ἀσχημίας.

Ἡ θρησκεία καὶ ἡ πίστις μας εἶναι θρησκεία τῆς χαρᾶς. Τὸ διακηρύττει μὲ ἀλλεπάλληλα μηνύματα τὸ Εὐαγγέλιον. Μόλις ἐγεννήθη ὁ θεάνθρωπος Κύριος, ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ ἔσπευσε νὰ ἀναγγεῖλῃ' «εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην... ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον Σωτῆρ». Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Σωτῆρ ἐτόνισε τὸ ἐνδιαφέρον Του «ἔνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ἡ πεπληρωμένῃ» (Ἰω. 16,24). Καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος προτρέπει' «χαίρετε ἐν Κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ χαίρετε» (Φιλιπ. 4,4). Θὰ εἶναι λοιπὸν τελεία παρεξήγησις τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος, ἐὰν νομίζουν μερικοὶ ὅτι εἰς τὸν χριστιανὸν ἀρμόζει ἡ κατῆφεια καὶ ἡ σκυθρωπότης, ἢ ὅτι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἔχουν θέσιν εἰς καμμίαν ψυχαγωγικὴν ἐκδήλωσιν.

2. Ἀπαγορεύεται ὅμως ἡ κακὴ διασκέδασις. Αὐτὸ ἐπιβάλλει ἡ χριστιανικὴ δίακρισις. Ποῖα δὲ εἶναι τὰ στοιχεῖα, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχει τὸν λόγον ἡ διάκρισις, εἰς τὰς ψυχαγωγίας; Ἐν προκειμένῳ εἶναι σαφὴς ὁ λόγος τοῦ Ἀποστόλου' «ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν· μὴ

κώμοις καὶ μέθαις· μὴ κοίταις καὶ ἀσελείαις· μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ» (Ρωμ. 13,13).

Ἐπὶ τὴν γενικὴν ἀρχὴν, νὰ μὴ γίνεταί καμμία ἀσχημία, ἀλλὰ ὅλα νὰ γίνωνται «εὐσχημόνως» καὶ μὲ κάθε εὐπρέπειαν, ἡ ἠθικὴ εὐαισθησία καὶ διάκρισις τοῦ χριστιανοῦ θὰ ἐξετάσῃ ὅλες τὶς πλευρὰς ποῦ εἶναι δυνατόν νὰ καθιστοῦν μίαν διασκέδασιν ἀπαράδεκτον.

Ἐχει σημασίαν καὶ ὁ τόπος (δὲν εἶναι κατάλληλοι τόποι τὰ καπηλεῖα καὶ τὰ ὑποπτα κέντρα καὶ μερικοὶ «λέσχαι...»)· καὶ ὁ χρόνος — ὡς ἐν ἡμέρᾳ, διότι ἡ νύχτα εὐνοεῖ «τὰ ἔργα τοῦ σκότους», καὶ τὰ ξενύχτια εἶναι συνήθως ἐπιλήψιμα. Ἄλλ' ἔχει ἀκόμη σημασίαν τὸ περιβάλλον, οἱ συνδιασκεδάζοντες, ἡ ἠθικὴ των ὑπόστασις, τὰ λόγια καὶ οἱ τρόποι των. Πρὸ παντὸς ὅμως εἶναι ἐξεταστὸν αὐτὸ τοῦτο τὸ περιεχόμενον τῆς ψυχαγωγίας — ἐὰν εἶναι σεμνὰ τὰ ἄσματα, οἱ χοροί, τὰ θεάματα... Καθὼς ἐπίσης καὶ τὸ ὄριον — τὸ «μέτρον», ὅπως προείπομεν. Διότι πολλάκις ἡ εὐθυμία γίνεται μέθη καὶ ἔξαψις ψυχῶν καὶ σωμάτων... ἡ μερικοὶ χάνουν τὸ αἴσθημα τῆς ἰδίας των ἀξιοπρεπειᾶς, ἐνῷ ὀφείλουν νὰ κρατοῦν ἠθικῶς πειθαρχημένοι τὸν ἑαυτὸν των καὶ νὰ σέβωνται τὴν ἀγνότητα ἑαυτῶν καὶ ἀλλήλων. Ἡ ἄλλοτε εἰς τὰς διασκεδάσεις γίνονται διάφορα ἔκτροπα καὶ ἀχαλινωσίαι, καὶ ἀπρέπειαι γλώσσης καὶ ἠθικαὶ ἀδαρταί, δῆθεν ἀθῶαι καὶ ἐπιτρεπόμεναι, πράγματι ὅμως πονηραὶ καὶ ἀνεπίτρεπτοι.

Τὸ «μέτρον» ἐπιβάλλει: νὰ φάγωμεν καὶ νὰ χορτάσωμεν, χωρὶς ὅμως νὰ γίνωμεν κοιλιόδουλοι· νὰ πίνωμεν, ἀλλ' ὄχι νὰ μεθύσωμεν· νὰ διασκεδάσωμεν, ἀλλὰ χωρὶς «μολυσμὸν σαρκὸς καὶ πνεύματος». Ὡς εὐπρεπεῖς ἄνθρωποι, ὄχι ὡς ζωῶδεις ὑπάρξεις· ὡς χριστιανοί, ὄχι ὡς εἰδωλολάτραι, ὅπως κατήγησαν ὠρισμένα ὀργιώδη συνακόλουθα κάποιων γνωστῶν ἐκδηλώσεων... Ὡς ἀδελφοί, ὄχι ἐνῷ ὁ ἓνας πεινᾷ, ὁ ἄλλος νὰ φθάνῃ εἰς κραυπήν καὶ σπατάλην...

Αὐτὰ τὰ ἔκτροπα ἀπαγορεύει ὁ ἀποστολικὸς λόγος' «μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελείαις».

3. Καὶ προσθέτει' «μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ». Διὰ νὰ προλάβῃ ἄλλες καταστάσεις, ἄγριες ἢ καὶ ἐγκληματικὲς, στίς ὁποῖες καταλήγουν μερικὲς φορὲς οἱ ζηλοτυπίες καὶ φιλονικίες, ποῦ δὲν λείπουν ἀπὸ τὶς ἔξυλλες καὶ χωρὶς μέτρον καὶ χριστιανικὴν διάκρισιν διασκεδάσεις.

Δὲν λείπουν γενικώτερα — καὶ δηλητηριάζουν τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων — πολλὰς δυσάρεστες συνέπειαι

«ἔριδος καὶ ζήλου» (ἔχθρα, μνησικακία, μῖσος...) . Καὶ ἡ Ἐκκλησία σήμερα, μὲ τὴν ἔναρξιν τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, δίδει τὸ σὺ ν θ ἡ μ α τ ῆ ς σ υ γ γ ν ῶ μ η ς καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους (οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, συνεργάτας κ.λπ.), ὥστε νὰ μὴ μείνη καμμία πικρία στὴν καρδιά ἢ θάρος στὴν συνείδησιν, καὶ νὰ θαδίσωμεν καθαρὸι καὶ ἀγαπημένοι πρὸς τὸ ἅγιον Πάσχα. Ἄ μ ἦ ν .

5. Η ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Ἰστάμενοι εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς καὶ ἀτενίζοντες πρὸς τὸ τέρμα αὐτῆς, διακρίνομεν εἰς τὸ θάθος τὸν Σταυρὸν καὶ τὸ Πάθος τοῦ Κυρίου. Καὶ τὴν αἰσίαν ἔκθασιν τοῦ θεοῦ δράματος, διὰ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία μας ἐθεώρησεν ἀπαραίτητον νὰ δείξῃ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Τεσσαρακοστῆς τὴν αἰτίαν πού ἐδημιούργησε τὴν ἀνάγκην τῆς θυσίας τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

Διὰ τοῦτο ἡ σημερινή, τετάρτη, Κυριακὴ τοῦ Τριψιδίου εἶναι ἀφιερωμένη εἰς τὴν ἀνάμνησιν τοῦ πρώτου θλιβεροῦ γεγονότος τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅλη ἡ ὕμνογραφία σήμερον θρηνοῦδῆ τὴν π τ ῶ σ ι ν τ ῶ ν Π ρ ω τ ο π λ ᾶ σ τ ω ν, τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὕας. Προβάλλεται ἡ μακαριότης τοῦ Παραδείσου καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῆς ἕνεκα τῆς διαπραχθείσης παραδόσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τοὺς προπάτορας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου ἐξηγεῖται ἡ ἀνάγκη τῆς λυτρώσεως, χάριν τῆς ὁποίας «οὐ ἔτ' ἔστιν ἡ γὰ πησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον».

* * *

Ὁ πολὺς κόσμος δὲν ἔχει κατανοήσει τὴν σοβαρότητα τοῦ πράγματος. Καὶ ἀποροῦν καὶ ἐκπλήσσονται πολλοί· πῶς ἔνα τέτοιο —μικρὸ κατ' αὐτοὺς— ἐπεισόδιον εἶχε τόσον τραγικὴς συνέπειες, ὥστε νὰ χάσουν οἱ ἄνθρωποι τὴν παραδεισιακὴν εὐτυχίαν καὶ νὰ χρειασθῆ, διὰ τὴν λύτρωσίν των, ὁ Σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ! Ἄλλοι δὲ παρασύρονται εἰς φιλελευθερωτέρας σκέψεις καὶ ἀπόψεις· καὶ εἴτε χαρακτηρισίζουσιν ὡς ἀπλοῦν μῦθον τὴν θλιβερὰν αὐτὴν ἱστορίαν, εἴτε τὴν θεωροῦν ὡς ἀλληγορίαν πού συμβολικὰ ἐκφράζει τὸ δράμα τῆς ἀνθρωπότητος ἐκ τῆς κυριαρχίας τοῦ κακοῦ εἰς τὸν κόσμον.

Ἄλλ' ὅμως οἱ χριστιανοὶ πληροφοροῦμεθα περὶ τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς· ἀπὸ τὰς πρώτας σελίδας τοῦ θεοπνεύστου Βιβλίου· τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῆς ὁποίας τὸ κύρος εἶναι αἰώνιον καὶ παγκόσμιον. Ὅπως δὲ τὰ ἄλλα ἐξιστορούμενα ὑπὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς γεγονότα (ἡ Δημιουργία, ὁ Κατακλισμός κ.λπ.) ἐπεβεβαιώθησαν ἤδη καὶ ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης, ἔτσι καὶ τὸ συγκλονιστικὸν Γεγονὸς τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων, διερευνώμενον συγκριτικῶς, εἰς παγκόσμιον κλίμακα, διὰ μέσου τῶν παναρχαίων παραδόσεων τῶν λαῶν τῆς γῆς, ἀποδεικνύεται ἱστορικὸν καὶ πραγματικόν. Καὶ οὕτως ἐπιμαρτυρεῖται καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς πλευρᾶς «πιστὸς ὁ λόγος» τῆς Θείας Γραφῆς.

* * *

Διηγεῖται δὲ ἡ Γραφή, ὅτι· τὸν πανευτυχῆ ἐντὸς τοῦ Παραδείσου ἄνθρωπον ἐφθόνησεν ὁ διάβολος· καὶ τοῦ εἰσηγεῖται τόλμημα τοῦτ' αὐτὸ ἐπαναστατικόν. Νὰ ἀγνοήσῃ δηλ. τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προβῆ εἰς διάδημα χειραφετήσεως, ἵνα διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ (πού εἶχε τὴν μορφήν τῆς θρώσεως ἐνδὸς ἀπηγορευμένου καρπού) διακόψῃ τὴν ἐξάρτησίν του ἀπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ παρουσιασθῆ ὡς ἄλλος Θεὸς ἐν τῷ κόσμῳ!

Πολυπραγμονοῦν πολλοί· τί νὰ ἦτο ἄρα γε ὁ καρπὸς αὐτός; Καὶ ἀκολουθοῦν διάφοροι ὑποθέσεις — ὅτι ἦτο μῆλον ἢ ἴσως σῦκον κ.ο.κ. Δὲν κατονομάζει ἐν τούτοις ἡ Ἀγ. Γραφή τὸ εἶδος τοῦ καρποῦ καὶ τοῦ ἀντιστοίχου δένδρου. Πολὺ δὲ περισσώτερον αὐθαίρετοι εἶναι ἄλλαι ὑποθέσεις, ὅτι ἐνδεχομένως δὲν ἦτο καρπὸς τὸ ἀπηγορευμένον, ἀλλὰ κάτι ἄλλο ἀκαθόριστον καὶ ἀγνωστον εἰς ἡμᾶς, μὴ ἀποκλειομένης καὶ αὐτῆς τῆς συζυγικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων! Αὐτὰ ὅμως εἶναι ἀνεύθυνοι εἰκοτολογίαι, ἐφ' ὅσον ἡ Γραφή δὲν ὑποδηλοῖ τὸ ἀντικείμενον τῆς ἀπαγορευτικῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ λεπτομερέστερον.

Ὅτι ὅμως καὶ ἂν ἦτο ὁ ἀπηγορευμένος ἐκεῖνος καρπός, ἡ θαρύτης τῆς παραδόσεως τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ τὴν κλειδα, διὰ νὰ κατανοήσῃ τις τὰς θαυμάσιους αὐτῆς συνέπειας.

Ὁ μικρὸς ἄνθρωπος ὑψώνει τὸ ἀνάστημά του καὶ αὐθαίρετῆ ἐναντι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου! Τὸ πλάσμα ἀπειθαρχεῖ πρὸς τὸν Πλάστην καὶ Δημιουργὸν τοῦ παντός! Ἐνῶ δὲ τὸ Σύμπαν κινεῖται μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῶν νόμων τῆς Δημιουργίας, ὁ ἄνθρωπος θέλει ν' ἀποτελέσῃ ἐξαιρέσιν, παραφρονίαν, δυσαρμονίαν, καταχρώμενος τῆς δότης παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐλευθερίας του.

Ἐξ ἄλλου, τὸ κίνητρον τῆς ἀνταρσίας ἦτο ἡ διάθεσις ν' ἀποτινάξῃ τὸ κύρος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐξ Αὐτοῦ ἐξάρτησιν. Ζητεῖ τελείαν χειραφετήσιν.

Εἶναι προφανῆς εἰς τὴν ἐνέργειαν αὐτὴν ὁ ἐγωϊ-

σιμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς εἶναι ἡ ρίζα ὄλων τῶν κακῶν καὶ τῶν κακιῶν — ἐν προκειμένῳ τῆς αὐθάδους καὶ προπετοῦς χειρονομίας (νὰ θρέψῃ καὶ νὰ γευθῇ ὁ ἄνθρωπος τὸ ἀπηγορευμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ) ἐρχόμενος εἰς ἀντιπαράθεσιν πρὸς Αὐτόν.

Ἄς σκεφθῶμεν δὲ ὅτι τόσον μικρὸν καὶ ἐλάχιστον αὐτὸ πού τοῦ ἔθεσεν ὡς ὄρον (ὄριον) ὑπακοῆς ὁ Θεός, ἐν μέσῳ μάλιστα τῆς ἀφθονίας καὶ τῆς εὐτυχοῦς διαβιώσεως μέσα εἰς τὸν Παραδείσον, ὅπου διατέλει «ἐνώπιος ἐνωπίῳ» πρὸς τὸν Θεόν, τὸν Πανάγαθον Πατέρα του.

Καὶ ἀκόμη μὴ μᾶς διαφεύγει ὅτι ὁ παραδεισιακὸς ἄνθρωπος, πρὸ τῆς πτώσεως, δὲν εἶχε τὴν κλίσιν καὶ ροπὴν πρὸς τὸ κακὸν — ἀντιθέτως ἐφέρετο μὲ ἄνεσιν καὶ εὐχαρίστησιν πρὸς τὸ ἀγαθόν.

Ἐν ὄψει ὄλων αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ ἀντιληφθῶμεν διατί εἶναι τόσον θαρὺ καὶ ὀλέθριον τὸ «προπατορικὸν ἀμάρτημα» καὶ τεράστια καὶ ὀδυνηρὰ αἰ συνέπειαι του.

Μόνον ἐλαφρυντικὸν διὰ τὸν «παραπεσόντα» ἄνθρωπον εἶναι τὸ ὅτι ὁ πειρασμὸς προεκλήθη ἐξωθεν. Διότι ἦτο ἀγαθὸς τότε ὁ θησαυρὸς τῆς καρδίας του. Ἐν πάσῃ ὁμοῦ περιπτώσει ὑπάρχει πλήρης ὑπευθυνότης διὰ τὴν πράξιν του, διότι ἐνήργησεν ὡς ἐλευθέρῳ προσωπικότης. Καὶ ἐλευθέρως συγκατετέθη καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν.

* * *

Τὰ ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν φοβερά! Καὶ τὸ τίμημα θαρύτατον (Α' Πέτρ. 1,13· «οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε... ἀλλὰ τιμίῳ ἀΐματι... Χριστοῦ»).

Ἐπηκολούθησεν ἀμέσως ἡ ἐξορία — ἡ ἀποβολὴ τῶν Πρωτοπλάστων ἐκ τοῦ Παραδείσου. Καὶ εὐρέθη ἐφεξῆς ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν «κοιλίαν τοῦ κλαυθμῶνος». Ὑπετάγη εἰς τὸν θάνατον. Γεύεται τὰ πικρὰ «ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας», τὸν πόνον, τὴν ἀσθένειαν, τὴν «θλίψιν καὶ στενοχωρίαν (πού ἐπακολούθει) ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακόν» (Ρωμ. 2,9). Καὶ «ἐν ἰδρώτι τοῦ προσώπου του (πορίζεται) τὸν ἄρτον του».

Πέραν τούτων, τὰ ἀποτελέσματα τῆς παραβάσεως ἐκείνης δὲν περιωρίσθησαν εἰς τοὺς πρωτοπλάστους, ἀλλ' ἐπεξετάθησαν εἰς ὅλον τὸν ἀνθρώπινον γένος. «Δι' ἐνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος», λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος, «καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διήλθε»

(Ρωμ. 5,12). Ὡς μικρόβιον καὶ ὡς δηλητήριο εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐφθίρειν ἀπὸ τὴν ρίζαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. (Πρβλ. Δαυὶδ: «ἐν ἀνομίαις συνελήφθη καὶ ἐν ἁμαρτίαις ἐκίσσησέ με ἡ μήτηρ μου»).

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ ἁμαρτία (ὡς ἐνοχὴ καὶ ὡς νοσηρὰ κλίσις καὶ ροπὴ) μᾶς ἐκληρονομήθη. Ἀλλὰ θεθαίως ἔχομεν ὄλοι τὰς προσωπικὰς μας ἁμαρτίας («ἐφ' ᾧ πάντες ἡμαρτοὶν» - ἐνθ' ἄνωτ.), αἱ ὁποῖαι ἐνισχύουν καὶ θαρύνουν τὴν ἁμαρτωλότητα ἐκάστου. Ὡς χριστιανοὶ ὁμοῦ ζῶμεν εἰς τὴν κατάστασιν τῆς θείας χάριτος. Καὶ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθαρζόμεθα ἀπὸ τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα. Δι' ὄλων δὲ τῶν ἁγιαστικῶν μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας λαμβάνομεν βοήθειαν ἄνωθεν, διὰ νὰ ἀπογῆ τὸ κακὸν μέσα μας καὶ νὰ γινώμεθα ἰσχυροὶ εἰς τὴν καταπολέμησίν του — συνεργούσης τῆς θείας χάριτος. (Πρβλ. «ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι ἰσχυροὶ ἐστε... καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν». Α' Ἰω. 2,15).

Πρέπει πάντως νὰ ἐννοήσωμεν δύο πράγματα. Ἀφ' ἐνὸς ὅτι φέρομεν μέσα μας «τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης» (Ἐφεσ. 4,22), πού μᾶς ἐξωθεῖ πρὸς τὸ κακόν. Καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι μὲ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ μπορούμε νὰ τὸν νικήσωμεν — «ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ» (Κολ. 3,9).

Δὲν γεννᾶται ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄθωα ὑπαρξίς (TABULA RASA), ὅπως ὑποθέτουν μερικοί. (Καὶ αὐτὰ τὰ θρέφῃ εἶναι εὐαίσθητα εἰς τὴν ζήλεια κ.ἀ. πρώτους ἀντιδράσεις...). Διότι τὸ κακὸν εἶναι πλέον ἔμφυτον, δυστυχῶς. «Ἄλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» Χριστοῦ (Ρωμ. 8,37).

Πρὸς αὐτὴν τὴν προσπάθειαν — ἀγῶνα μᾶς ἀναμένει «τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν», ἡ Μεγ. Τεσσαρακοστή. Καὶ εἴθε μὲ τὴν χάριν τοῦ δι' ἡμᾶς Σταυρωθέντος Χριστοῦ νὰ ἀναδεχθῶμεν νικηταὶ τῆς ἁμαρτίας. Καὶ νὰ φθάσωμεν αἰσίως εἰς τὸ Πάσχα Θεοῦ τὸ σωτήριο. Ἄμην.

Παρακαλοῦνται ὅσοι ἀποστέλλουν ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Θεολογία», «Ἐκκλησία» καὶ «Ἐφημέριος», νὰ σημειώνουν καὶ τὴν αἰτία τῆς ἀποστολῆς.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σιασίου
καὶ Σιατίστης κ. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Ἀκόμη καὶ εἰς τὸν ὀνομαστὸν «Ἐπιτάφιον» τοῦ Ἀθηναίου ρήτορος Ὑπερείδου (390 - 322 π.Χ.)¹⁷, τὸν ἐκφωνηθέντα τὸ ἔτος 323 π.Χ. ὑπὲρ τῶν ἐν Λαμία γενναίως ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Λεωσθένη († 323 π.Χ.) πεσόντων συμπολιτῶν του, ἀναφέρεται μετ' ἐμφάσεως ἡ ρῆσις ἐκείνη: «τὰ γὰρ πένθη οὔτε λόγῳ οὔτε νόμῳ κοιμίζεται, ἀλλ' ἡ φύσις ἐκάστου καὶ φιλία πρὸς τὸν τελευτήσαντα ἔχει τὸν ὀρισμὸν τοῦ λυπεῖσθαι»¹⁸ (= Ἀναμφιβόλως τὰ πένθη οὔτε διὰ λόγου οὔτε διὰ νόμου κοιμίζονται, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ ἐκάστου καὶ ἡ φιλία πρὸς τὸν νεκρὸν καθορίζει τὸ τέρας τῆς θλίψεως).

᾽Οσαύτως ἀξιοσημείωτοι εἶναι διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς ζωῆς καὶ οἱ στίχοι ἐκείνοι τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ποιητοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ (1798 - 1857):

«Δὲν τὸ λυπεῖα νᾶν' ἡ ζωὴ μέγα καλὸ καὶ πρῶτο!»¹⁹
καὶ «Γλυκεῖα ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος μαυρίλα!»²⁰.

Καὶ τέλος καὶ ὁ Νέος Ἑλληνισμὸς δι' ἑνὸς παροιμιακοῦ στίχου του διαλαλεῖ παντοῦ: «Καὶ μὲ τὰ χίλια δάσανα πάλι ἡ ζωὴ γλυκεῖα ναι».

Ἄλλὰ διὰ τὴν γλυκύτητα τῆς ζωῆς, ἀμέσως ἢ ἐμμέσως μᾶς διδάσκει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεάνθρωπος Σωτὴρ μὲ τὰ θαύματά Του καὶ τοὺς λόγους Του. Βαθύτατα εὐσπλαγχνίζεται τὴν χήραν τῆς Ναῦν, τὴν ἀπαρηγορητῶς θρηνοῦσαν διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ μονάκριβου νεαροῦ τέκνου τῆς καὶ τῆς τὸ ἐπαναφέρει εἰς τὴν ζωὴν²¹. Φανερώνει ἀκόμη τὴν στοργικὴν Του τρυφερότητα πρὸς τὴν νεκρὰν δωδεκαετῆ παιδίσκην τοῦ ἀρχισυναγώγου Ἰαεῖρου καὶ τῆς χαρίζει ἐκ νέου τὴν ζωὴν²². (Πόσον ἀπύθμενος πράγματι ἀπεδείχθη ἡ γλυκυτάτη ἀγάπη τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τὴν νεολαίαν!). Χύνει ἐξ ἄλλου δάκρυ θερμὸν διὰ τὸν νεκρὸν φίλον Του Λάζαρον καὶ μετὰγει καὶ τοῦτον ἐκ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν ζωὴν²³! Τέλος, ἐπικειμένου τοῦ ἐπονειδίστου Σταυρι-

κοῦ Του θανάτου, ἐν τῇ θερμῇ πρὸς τὸν Πατέρα τὸν Οὐράνιον προσευχῇ Του λέγει: «Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστὶν παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο· πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ»²⁴. (Ἐδῶ ὁ Θεάνθρωπος ἔχει προφανῶς ὀμιλήσει μόνον ὡς ἄνθρωπος καὶ ὄχι βέβαια ὡς Θεός). Τοὺς λόγους τούτους τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σχολιάζοντες ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος (354 - 407 μ.Χ.) καὶ ὁ ἐπιφανὴς βυζαντινὸς συστηματικὸς θεολόγος Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς (ΙΑ' καὶ ΙΒ' μ.Χ. αἰών) εὐστοχώτατα παρατηροῦν: «Τῷ μὲν οὖν εἰπεῖν, «εἰ δυνατόν, παρελθέτω», ἔδειξε τὸ ἀνθρώπινον· τῷ δὲ εἰπεῖν, «πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ», ἔδειξε τὸ ἐνάρετον καὶ ἐμφιλόσοφον, παιδεύων καὶ τῆς φύσεως ἀνθελκούσης ἔπεσθαι τῷ Θεῷ»²⁵. «Ὡς ἄνθρωπος εἶπεν, εἰ δυνατόν ἐστὶν, ἀντὶ τοῦ, εἰ ἐνδεχόμενον. Ἀνθρώπινον γὰρ τὸ ἐνδοιάζειν. Ὡς γὰρ Θεὸς ἐγένωσκεν εἴτε δυνατόν ἦν, εἴτε ἀδύνατον... καὶ προτιμᾶν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἰδίου θελήματος ὡς λυσιτελέστερον»²⁶.

Ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνεκρίζωτος ἐπιθυμία τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐπ' ἀόριστον παράτασιν τῆς ζωῆς εἶναι ἀσφαλῶς ἐκείνη, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ τοὺς πλείστους ἀνθρώπους, ἰδίως τοὺς ἔχοντας ἀδύνατον ἐκ φύσεως χαρακτήρα, πρὸς διάπραξιν ποικιλομόρφων ἀμαρτιῶν. Καὶ τὴν ἀνεκρίζωτον ἐκείνην ἐπιθυμίαν καὶ τὴν ἐμφυτον ἠθικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀτέλειαν²⁷ ἐκμεταλλεύονται ἐκάστοτε πάντες οἱ δυναμικοὶ φαῖλοι, διὰ νὰ παρασύρουν ἐναρέτους καὶ ἀχρεῖους εἰς τεράστια ποικίλης φύσεως ἠθικὰ ὀλισθήματα. Ἄλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου διαφωτιστικώτατα διδάσκει τοὺς Λαοὺς, ὁπαδούς Του καὶ μὴ ὁ Θεάνθρωπος: «ὅς γὰρ ἂν θέλη τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὅς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὕρησει αὐτήν. τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»²⁸. (= Ἀσφαλῶς ὅποιος θέλει νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του ἀρνούμενος ἐμέ, θὰ τὴν χάσῃ ἀπεναντίας ὅποιος θυσιάσῃ τὴν ζωὴν του ἐξ αἰτίας τῆς πίστεώς του πρὸς ἐμέ, αὐτὸς θὰ κληρονομήσῃ τὴν μακα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 201 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 10 τεύχους.

16. Ἀριστοτέλους, Ρητορικὴ 1362b 26-27.

17. Ἀθηναῖος ρήτωρ τοῦ Δ' μ.Χ. αἰῶνος, εἰς τῶν δέκα ρητόρων τῶν περιληφθέντων ἐν τῷ Κανόνι.

18. Στοβαίου, Ἀνθολόγιον 124, 36.

19. Διονυσίου Σολωμοῦ, Ἄπαντα «Ποιήματα καὶ Πεζὰ», σελ. 148, Ὁργανισμὸς ἐκδόσεως σχολικῶν βιβλίων, ἐν Ἀθῆναις 1957.

20. Διονυσίου Σολωμοῦ, Ποιήματα, Ἐπιμέλεια - Σημειώσεις Αἴνου Πολίτη, Ποιήματα «Ἡ Ἡμέρα τῆς Λαμπρῆς», σελ. 185, Τόμος Α', Ἐκδόσεις Γ', Ἀθήνα 1971.

21. Λουκᾶ, 7, 11-15.

22. Μάρκου, 5, 38-43.

23. Ἰωάννου, 11, 35: «ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς».

24. Ματθαίου, 26, 39.

25. Ἰωάννου Χρυσόστομου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία ΙΓ', α', MPG., 58, 746.

26. Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, Ἐρμηνεία εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Κεφ. 26, 39, MPG., 129, 684.

27. Γενέσεως, 8, 21: «ἔργκεται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἐκ νεότητος αὐτοῦ...».

28. Ματθαίου, 16, 25-26.

ρίαν και αιώνιαν ζωήν. Ἄλλωστε τί ἔχει νά ὠφελήθῃ ὁ ἄνθρωπος, ἂν κερδέσῃ ὀλόκληρον τὴν Οἰκουμένην, χάσῃ ἕμως τὴν ἀθάνατον ψυχὴν του; ἢ ποῖον ἀντάλλαγμα ἠμπορεῖ νά δώσῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς ἐξαγοράν τῆς ψυχῆς του;²⁹).

Τὸ μέγα ἐκεῖνο ἁμάρτημα τῶν πρωτοπλάστων, τὸ ὁποῖον οὐσιωδῶς ἦτο ἡ παράβασις αὐτοῦ τούτου τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ, ἔνεκα τοῦ ὁποίου εἰσῆλθε καὶ ὁ θάνατος εἰς τὸν κόσμον, ὡς ἀνεφέρομεν ἄνωτέρω, ἐκτὸς τῶν ἄλλων μεγίστων κακῶν, τὰ ὁποῖα ἐπεδίκασεν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἐπέφερε καὶ τὴν διακοπὴν τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Ἁγίου Θεοῦ, ἡ ὁποία καὶ συνιστᾷ τὴν μεγίστην δυστυχίαν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι ἡ μόνη πηγὴ ἠθικῆς ζωῆς καὶ ἀληθοῦς χαρᾶς. Καὶ ἦτο φύσει ἀδύνατος ἡ ἐξακολούθησις τῶν σχέσεων μεταξὺ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου, διότι μετὰ τὴν πτώσιν οὐδὲν τὸ κοινὸν ὑπάρχει μεταξὺ τῶν αἰσθημάτων καὶ διαθέσεων τοῦ πεσόντος ἀνθρώπου καὶ τῶν βουλῶν τοῦ Ἁγίου Θεοῦ. Ἡ ἀπομάκρυνσις αὕτη καὶ ὁ χωρισμὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι πολλῶν θανάτων ὀλεθριώτερος, διότι ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸν Θεὸν εἶναι νεκρὸς, καταδεδικασμένος εἰς θάνατον καὶ ἀπεξενωμένος: «τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»³⁰ λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος. Ὁ ἡμέτερος ἀείμνηστος Καθηγητὴς Παναγιώτης Τρεμπέλας (1886 - 1977) σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἀποστόλου, παρατηρεῖ: «Ἡ ἁμαρτία παρίσταται ἐνταῦθα εἶτε ὡς τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον παρέχεται μισθός, εἶτε ὡς ὁ κύριος ὁ πληρώων τὸν μισθόν. Πᾶς ἐπιτελῶν τὴν ἁμαρτίαν, πᾶς δούλος τῆς ἁμαρτίας πρέπει νά περιμένῃ πληρωμὴν. Θὰ τοῦ δοθῇ αὕτη ἀναποφεύκτως. Ἀλλὰ φεῦ! Αὕτη θὰ εἶναι ὁ θάνατος»³¹.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ χωρισμοῦ τούτου ἡ ἁμαρτία κατεδίκασε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν καὶ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὅσον τελεῖ ὑπὸ τὴν δικαίαν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ εἶναι δυστυχῆς καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, τοῦ ὑπὸ τοῦ μεγαλοφωνοτάτου Προφήτου Ἡσαΐου³² καταγγελλομένου «ἀμνοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ αἴροντος τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου»³³ δύναται νά ἀπαλλαγῇ τῆς τοιαύτης ὀργῆς. Ὁ Ἱερός Χρυσόστομος σχολιάζων τοὺς λόγους τούτους τοῦ Ἰωάννου τοῦ Βα-

πτιστοῦ, τοὺς ὁποίους οὗτος ἀπηύθυνε πρὸς «τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν Ἰησοῦν»³⁴, λέγει: «Ἴδε», δηλῶν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ πάλαι ζητούμενος οὗτος ὁ ἀμνός. Ἄμνον δὲ αὐτὸν καλεῖ, τῆς προφητείας ἀναμνηστικῶν Ἰουδαίους τῆς Ἡσαΐου καὶ τῆς σκιας τῆς κατὰ τὸν Μωϋσέα, ἐν' ἀπὸ τοῦ τύπου μᾶλλον αὐτοὺς προσαγάγεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκεῖνος μὲν οὖν ὁ ἀμνός οὐδενὸς καθάπαξ ἁμαρτίαν ἔλαβεν, οὗτος δὲ τῆς οἰκουμένης ἀπάσης· κινδυνεύουσαν γὰρ αὐτὴν ἀπολέσθαι, ταχέως αὐτὴν ἀπήλλαξε τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ»³⁵.

Τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ αἰσθανομένη ἡ μὴ ἠθικῶς πωρωθεῖσα ἔνοχος συνείδησις δὲν ἀφίνει τὸν ἄνθρωπον ἐν εἰρήνῃ, οὔτε ἐπιτρέπει εἰς αὐτὸν τὴν ἀπόλαυσιν τῆς ἀληθινῆς χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἀλλὰ πανταχοῦ παρακολουθοῦσα αὐτόν, ὡς ἡ σκιά τὸ σῶμα, δηλητηριάζει πᾶσαν τέρψιν καὶ ἡδονήν. Ὁ δούλος τῆς ἁμαρτίας πολυλάκις ὀχλούμενος τοσοῦτον ὑπὸ τῆς τιμωροῦ συνειδήσεως³⁶, ἡ ὁποία ἐν τελευταία ἀναλύσει εἶναι αὕτη ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ, — ἢ ὡς λέγει ὁ γλυκύτατος Ἀθηναῖος ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς κωμωδίας Μένανδρος (342 - 291 π.Χ.) αὐτὸς οὗτος ὁ Θεός: «Βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις Θεός»³⁷, καὶ μὴ δυνάμενος νά εὕρη χαρὰν καὶ τέρψιν εἰς τὰς κοινὰς ψυχαγωγίας προσφεύγει εἰς ἄκρως ἁμαρτωλὰ μέσα διασκεδάσεως, ὡς εἶναι ἡ κραιπάλη, ἡ μέθη, οἱ ἄσειμοι χοροὶ καὶ ἄλλα, νομίζων κέρδος μέγα, ἐὰν κατορθώσῃ καὶ δι' ὀλίγον χρόνον ἀκόμη νά καταπνίξῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως καὶ ἀποκοιμίσῃ τὸ λογικόν.

Ἐπομένως ἡ ἁμαρτία ἀπειμάκρυνε τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ δικαίου Θεοῦ, ὑπέβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν δικαίαν τοῦ Ὑψίστου ὀργὴν, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς θάνατον πνευματικόν καὶ αἰώνιον καὶ ἐξήγγειρεν ἐναντίον του τὰ πύρινα βέλη «τοῦ ἐν ἀνθρώποις ἀγρόπνου δικαστοῦ», ἣται τῆς συνειδήσεώς του, ἡ ὁποία συνεχῶς ψιθυρίζει εἰς τὸ οὖς του τὴν λέξιν ἔνοχος.

Ἡ φοβερωτέρα ἐξ ὄλων τῶν ποινῶν καὶ ἡ σπουδαιότερα τῶν συνεπειῶν τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἐσημειώθη καὶ ἄνωτέρω, ἦτο ἡ εἰς θάνατον καταδίκη του καὶ μάλιστα εἰς θάνατον πνευματικόν. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῇ του λέγει: «τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος»³⁸, διότι ἡ ἁμαρτία μολύνει καὶ διαφθείρει τὴν ἀθάνατον ψυχὴν καὶ προκαλεῖ τὴν θεῖαν δικαιοσύνην

29. Οἱ ὄντως ἠρωϊκοὶ ἦθους ἐνάρετοι ἄνθρωποι ὡς ἔχουν διαρκῶς ὑπ' ὄψει των καὶ τὰ λεγόμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν Μακκαδαίων Βιβλίῳ Β', κεφάλαιον Ζ' καὶ κεφάλαιον ΜΒ', 43 περὶ ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν, ἐνθα προβάλλονται τὰ πρότυπα τῆς ἠθικῆς, χάριν τῶν ἰδεῶν των, ἀκαμψίας.

30. Ρωμαίους, 6,23.

31. Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ἰπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Καινῆς Διαθήκης, σελ. 104 - 105, τόμος Α', ἔκδοσις Γ', Ἀθήναι 1978.

32. Ἡσαΐου, 53,7.

33. Ἰωάννου, 1,29.

34. Αὐτόθι.

35. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ἰπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον, Ὁμιλία ΙΖ', α', ΜΡΓ., 59, 109.

36. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Εἰς τὸν Λάζαρον καὶ τὸν πλούσιον, Λόγος Δ', δ', ΜΡΓ., 48, 1011: «Ὅσα ἔστιν οὐδεὶς δικαστῆς οὕτως ἄγρυπνος ἐν ἀνθρώποις, ὡς τὸ ἡμέτερον συνειδός».

37. Μενάνδρου, Γυνῆμι μονόστιχοι, στίχος 17.

38. Ρωμαίους, 6,23.

ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΙΕΡΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΙΕΡΕΩΝ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου
πρ. Παραμυθίας κ. ΤΙΤΟΥ

Ἄρθρον 6

Τὰ τακτικά μέλη ἐκπληροῦνται τὰς ἐν τῇ ἀνωτέρω ἄρθρῳ ἀναγραφόμενας ὑποχρεώσεις αὐτῶν: 1) Μετέχουσι τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων συνελεύσεων τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου. 2) Ἔχουσι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι (ἄρθρον 5 παρ. 1 Νόμου περὶ Σωματείων). Τὰ ἐπίτιμα μέλη λαμβάνουσι μέρος εἰς τὰς τακτικὰς συνελεύσεις τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου, ἐὰν δηλώσωσι τοῦτο, στεροῦνται ὅμως ψήφου.

Ἄρθρον 7

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης, ὡς Κανονικὸς Προϊστάμενος, εἶναι καὶ Πρόεδρος τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου. Τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄμεσον φροντίδα πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ὁ «Ἱερὸς Σύνδεσμος» ἀνατίθησιν εἰς Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐκ τακτικῶν μελῶν, συνιστάμενον ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ ἑξ μελῶν, κατὰ διετίαν ἐκλεγομένων ἐκ τῶν ἐγγεγραμμένων ἐν τῇ μητρῷ τῶν μελῶν αὐτοῦ. Πᾶσα συνεδρία καὶ ἡ ἡμερησία διάταξις προαγγέλλεται τῇ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Προέδρῳ. Ἀρχαιρεσιῶν γενομένων ἐκλέγονται ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως δύο ψηφισυλλέκται. Κατὰ ταύτην ψηφίζονται 7 ὡς μέλη τοῦ Δ. Συμβουλίου, τὰ δὲ λοιπὰ κατὰ σειράν πλειοψηφίας ἀποτελοῦσι τὰ ἀναπληρωματικά μέλη.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 203 τοῦ ὑπ' ἀρ. 10 τεύχους.

κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν ἀμαρτωλῶν, «ὅτι ἀνεμόφθορα ἔσπειραν, καὶ ἡ καταστροφὴ αὐτῶν ἐκδέξεται αὐτά»³⁹, ὡς διδάσκει ὁ Προφήτης τῆς ἀγάπης Ὡσηέ (Η' π.Χ. αἰών). Ἡ προπατορικὴ ἀμαρτία ἐπέφερε τοιαύτην κατὰπτωσιν καὶ ἐξαχρείωσιν εἰς τὴν ἠθικὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε κατέστησεν αὐτὸν νεκρὸν πρὸς πᾶν ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ. Ἔνεκα τῆς ἀμαρτίας ὁ ἀνθρώπος ἐγένετο ἀναίσθητος πρὸς πᾶν αὐστηρῶς ἠθικὸν ἀντικείμενον. Ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου οὐδόλως συγκινεῖ τὸν δούλον τῆς ἀμαρτίας. Ἡ περὶ ἀγάπης τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου διδασκαλία τοῦ ἡγαπημένου τοῦ Κυρίου Μαθητοῦ, Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου: «Ὅστω γὰρ ἡγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν

39. Ὡσηέ, 8,7.

Ἄρθρον 8

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Πρόεδρος ὁσάκις βούλεται προεδρεῖν τῶν συνεδριῶν καὶ Συνελεύσεων τοῦ Ἱεροῦ Συνδέσμου μετὰ ψήφου.

Πᾶν μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου ἐν περιπτώσει θανάτου, παραιτήσεως αὐτοῦ ἠτιολογημένης ἐπαρκῶς ἢ κηρυχθὲν ἐκπτωτον τοῦ ἀξιώματος τοῦ συμβούλου, ἀντικαθίσταται διὰ τοῦ ἀμέσως ἀναπληρωματικοῦ. Πᾶν μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου μὴ προσελθὸν εἰς τρεῖς συνεχεῖς συνεδρίας ἀδικαιολογῆτως, ἐκπίπτει τοῦ ἀξιώματος τοῦ Συμβούλου δι' ἀποφάσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Ἄρθρον 9

Ἄμα τῇ καταρτισμῷ αὐτοῦ τὸ Δ.Σ. συνεργούμενον, διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας ἐκλέγει τὸν Ἀντιπρόεδρον, ταμίαν καὶ γραμματέα τοῦ Ἱ. Συνδέσμου. Ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ταμίου καὶ Γραμματέως ἐκτελεῖται ἀμισθί.

Ἄρθρον 10

Τὰ περισωθέντα ἐκάστοτε χρήματα κατατίθενται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Συλλόγου παρά τιμὴ ἀσφαλεῖ Τραπεζῇ. Ἡ ἀνάληψις χρημάτων ἐνεργεῖται ἀποφάσει τοῦ Δ. Συμβουλίου.

Ἄρθρον 11

Τὸ Δ. Συμβούλιον συνέρχεται τακτικῶς ἅπαξ τοῦ

αἰώνιον»⁴⁰, προσπίπτει εἰς ἠθικῶς ἄψυχον οὖς, διότι ἐνθ' ὁ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἀμαρτίας ἀκούει, οὐδόλως ὁμῶς ἐνοεῖ καὶ συγκινεῖται. Ὁ «ποιῶν τὴν ἀμαρτίαν»⁴¹ ἀκούων περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν Του προσέφερε καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν Του ὑποστάς θάνατον φρικτὸν καὶ ἀτιμωτικόν, τελείως ἀδιαφορεῖ. Πάντα ταῦτα συμβαίνουσι, διότι ὁ ἀμαρτωλός, ὡς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολὴν του, ἔνεκα τῶν παραβάσεων καὶ ἀμαρτιῶν εἶναι ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς νεκρός: «νεκρὸς τοῖς παραπτώμασι καὶ ταῖς ἀμαρτίαις»⁴².

(Συνεχίζεται)

40. Ἰωάννου, 3,16.

41. Ἰωάννου, 8,34.

42. Ἐφεσίους, 2,1.

μηνός. Αί αποφάσεις αὐτοῦ λαμβάνονται διὰ πλειοψηφίας τῶν μελῶν καὶ ἐν ἰσοψηφίᾳ τὴν νικῶσαν ψήφον ἔχει ὁ Προεδρεύων. Αὗται καταγράφονται ἐν τῷ διβλίῳ τῶν πρακτικῶν, ὅπερ συνυπογράφουσι ὁ τε Προεδρεύων καὶ ὁ Γραμματεὺς.

Ἄρθρον 12

Τὸ Δ. Συμβούλιον συνέρχεται ἐκτάκτως ὁσάκις ὁ Ἀντιπρόεδρος κρίνῃ τοῦτο ἀπαραίτητον ἢ τέσσαρα τῶν μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου αἰτήσωνται ἀναγράφοντας καὶ τὰ θέματα.

Ἄρθρον 13

Αἱ συνελεύσεις εἶναι τακτικαὶ καὶ ἔκτακτοι. Αἱ τακτικαὶ μὲν γίνονται ἅπαξ τοῦ ἔτους κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον. Αἱ ἔκτακτοι συγκαλοῦνται ἀποφάσει τοῦ Δ. Συμβουλίου λόγῳ σοβαρῶν ἐπικαίρων θεμάτων. Εἰς τὰς τακτικὰς ὑποβάλλονται πρὸς ἔγκρισιν τὰ πεπραγμένα τοῦ Δ. Συμβουλίου. Ἀπαρτίαν ἔχουν ἐὰν παρίστανται κατ' αὐτὰς τὸ ἐν τέταρτον τουλάχιστον τοῦ ὅλου ἀριθμοῦ τῶν τακτικῶν μελῶν (Νόμος Σωματείων ἄρθρ. 4ον παρ. 1). Μὴ ἐπιτευχθείσης ἀπαρτίας, ἐπαναλαμβάνεται μετὰ ἓνα μῆνα, ὅποτε λαμβάνονται ἀποφάσεις ὁσαδήποτε μέλη ἤθελον παρευρεθεῖ. Αἱ ἀποφάσεις τῶν Γεν. Συνελεύσεων ὑπόκεινται ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου προεδρεύοντος τούτων ὁσάκις ἐὰν δούληται.

Ἄρθρον 14

Ὁ Ἀντιπρόεδρος ἐκπροσωπεῖ τὸν Ἰ. Σύνδεσμον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς σχέσεις καὶ ἐνώπιον πάσης ἀρχῆς, διοικητικῆς, δικαστικῆς, ἐκτελεστικῆς ἢ ἄλλης τινός. Προκειμένου ὅμως περὶ ἀποδοχῆς πράξεως, καθ' ἣν ὁ Ἰ. Σύνδεσμος ἀναδέχεται ὑποχρεώσεις περὶ ἐγέρσεως ἀγωγῆς ὑποστηρίξεως ἢ καταργήσεως δίκης, ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀπόφασιν τοῦ Δ. Συμβουλίου. Κηρύσσει τὴν ἔναρξιν καὶ λήξιν τῶν συνεδριῶν, δίδει τὸν λόγον εἰς τοὺς αἰτοῦντας καὶ ἀφαιρεῖ αὐτὸν ἀπὸ τῶν παρεκτρεπομένων τοῦ θέματος, υπογράφει τὰ πρακτικὰ μετὰ τοῦ γραμματέως, ἐκδίδει καὶ υπογράφει πάντα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ πρὸς πληρωμὴν ἐντάλματα. Ἐπικυρεῖ ἀντίγραφα τῶν ἐγγράφων τοῦ Ἰ. Συνδέσμου, ἐξελέγχει τὸ Ταμεῖον καὶ οἰανδήποτε ἄλλη ὑπηρεσίαν αὐτοῦ.

Ἄρθρον 15

Τοῦ γραμματέως καθήκοντα εἶναι:

Ἡ σύνταξις καὶ ἡ τήρησις τῶν πρακτικῶν τῶν τε συνελεύσεων καὶ τῶν συνεδριῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου, παρακολουθεῖ πᾶσαν ἄλλην γραφικὴν ὑπηρεσίαν, συνυ-

πογράφει τὰ πρακτικὰ μετὰ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ πάντα τὰ ἐξερχόμενα ἔγγραφα. Τὸν Γραμματέα ἀπόντα ἢ κωλυόμενον ἀναπληροῖ ἐν ἑκ τῶν μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου, καλούμενον ὑπὸ τοῦ Προεδρεύοντος.

Ἄρθρον 16

Ἀποφάσει τοῦ Δ. Συμβουλίου δύναται ὁ Ἰ. Σύνδεσμος νὰ ἐπικοινωνῇ μετ' ἄλλων Ἰ. Συνδέσμων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, ὡς καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν πρὸς συντονισμόν ἐνεργειῶν αὐτοῦ ἐπὶ γενικωτέρας σημασίας θεμάτων ἀφορώντων τὸν Ἐφημεριακὸν Κλήρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ αὐτὴν ταύτην τὴν Διοικοῦσαν Ἐκκλησίαν, τασσόμενος ἀλληλέγγυος ὑπὲρ τῶν Κανονικῶν δικαιωμάτων αὐτῆς καὶ τῆς διατηρήσεως τῆς αὐτοτελείας ταύτης ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Κράτει, διαδηλῶν συνάμα τὴν ἀπόλυτον πειθαρχίαν αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας καὶ τὴν ἀφοσίωσιν αὐτοῦ πρὸς αὐτάς.

Ἄρθρον 17

Ὁ Ἰ. Σύνδεσμος τάσσεται πάντοτε ἀλληλέγγυος πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Προέδρου αὐτοῦ καὶ Κανονικοῦ Προϊσταμένου τῶν κληρικῶν αὐτοῦ μελῶν, ἀκολουθῶν πιστῶς τὰς ὁδηγίας αὐτοῦ καὶ προστατέων τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὡς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀπὸ παντὸς προσβάλλοντος καθ' οἵονδήποτε τρόπον αὐτό.

Ἄρθρον 18

Ὁ Ἰ. Σύνδεσμος ἀπέχων πάσης πολιτικῆς καὶ ἀναμίξεως εἰς κομματικὰς ὑποθέσεις, ἀνήκει εἰς τὴν Ἀγίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς σωτηριώδεις ταύτης σκοποὺς ἐπιδιώκει. Ὡς ἐκ τούτου ἀπαγορεύονται μεταξὺ τῶν μελῶν πολιτικαὶ συζητήσεις.

Ἄρθρον 19

Ὁ Ἰ. Σύνδεσμος ὑπερμαχεῖ τῶν δικαίων τῆς Πατρὸδος ἡμῶν, καταβάλλων πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνοχριστιανικῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ, μάλιστα δὲ τῆς νεότητος.

Ἄρθρον 20

Πᾶσα τροποποίησις τοῦ παρόντος ἐνεργεῖται κατὰ τὸ ἄρθρον 4ον παρ. 4 τοῦ περὶ Σωματείων Νόμου ἤτοι διὰ πλειονοψηφίας τῶν 3) 4 τῶν παρόντων μελῶν ἐν Γενικῇ Συνελεύσει.

Ἄρθρον 21

Ὁ Ἰ. Σύνδεσμος ἔχει σφραγίδα, φέρουσαν ἐν τῷ

ΠΟΥ ΕΖΗΣΕΝ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΚΑΙ ΠΟΥ ΕΤΑΦΗ Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ*

Τοῦ Ἀρχιμ. ΕΥΘ. ΕΛ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΟΥ
Ἐφημερίου - Ἱεροκήρυκος τῆς Ἀρχ(π)ῆς Ἀθηνῶν

II. Ἡ ἡλικία τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν Κοίμησιν:

Ὁ κοιμηθεὶς, κατὰ τὸ 1809, Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης, σοβαρὸς καὶ ἀξιοπρόσεκτος ἐρμηνευτὴς καὶ φύλαξ τῶν περὶ τῆς Παναγίας Θεοτόκου ἐπικρατουσῶν, ἐν τε τῇ Ἀνατολικῇ καὶ τῇ Δυτικῇ Ἐκκλησίᾳ (λόγω καὶ τῆς κυκλαδικῆς του, ἐκ Νάξου, καταγωγῆς) παραδόσεων, ὑπολογίζων τὴν ἡλικίαν τῆς Θεοτόκου, κατὰ τὴν Κοίμησιν αὐτῆς, ἀποφαίνεται: «ὥστε ὅλοι οἱ χρόνοι τῆς ἁγίας ζωῆς τῆς συμποσοῦνται πενηνταεννέα» (Ἐορτοδρόμιον σ. 648). Παραπέμπει δὲ ὁ σοφὸς Ἅγιος Νικόδημος καὶ εἰς τοῦ Λαμασκηνοῦ, τοῦ πρὸ τοῦ 1564 Ἐπισκόπου, τῆς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ὑπὸ τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπῆς Λιτῆς καὶ Ρενδίνης, τὸ βιβλίον «Θησαυρὸς Λαμασκηνοῦ», ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον, τῷ 1561, ἐν Βενετίᾳ, περὶ τῆς, κατὰ τὴν Κοίμησιν, ἡλικίας τῆς Θεοτόκου: Νομίζομεν, ὅτι διαίθησις καὶ συνείδησις, εὐλαβῶς σεσηγημένη τῆς Ἐκκλησίας, μορφοῦται, περὶ τῆς κατὰ τὴν Κοίμησιν, ἡλικίας τῆς πανσέπτου Μητρὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν, ὅταν θεωρήσωμεν ὡς βέβαια ἢ πιθανά, ὅτι:

α) Οὔτε Δώδεκα, οὔτε Δεκατριῶν ἐτῶν ἦτο ἡ Παρθένος Μαρία, ὅτε, κατὰ τὴν συμβατικῶς γιγνομένην δεκτὴν χρονολογίαν, τὸν Ἰανουάριον τοῦ I πρὸ Χριστοῦ, οἱ Ἱερεῖς τοῦ Ναοῦ τῆς Ἱερουσαλήμ, προεξάρ-

χοντος τοῦ συγγενοῦς τῆς προθυιέρους τοῦ Ναοῦ Ζαχαρίου (Λουκ. 1,36) ὡς ὄρφανὴν ἐπίκληρον κόρην, τὴν ἐμνήστευον, μετὰ τοῦ πλησιεστάτου συγγενοῦς τῆς, τοῦ ἐπίσης Δαβιδίδου τέκνονος Ἰωσήφ (Λουκ. 13,55). Ἦτο Δεκατεσσάρων, περίπου ἐτῶν.

β) Τὸν Μάρτιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους I πρὸ Χριστοῦ, βαδίζουσα τὸ δέκατον πέμπτον τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἔτος, συνέλαβε, κατὰ τὴν ὑπερφυὰ ὥραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἐκ Πνεύματος Ἁγίου, τὸν Μονογενῆ Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ «Ἐμμανουήλ» τοῦ Ἡσαίου (7,14). Μετὰ ἐννεάμηνον ὄλον, ἀποτεκοῦσα αὐτόν, τὴν 25ην Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, εἶχε συμπληρωμένον τὸ 15ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Οὗτω δὲ συμβατικῶς πως καὶ πάλιν δεχόμεθα ἡμερομηνίαν καὶ χρονολογίαν γεννήσεως αὐτῆς πιθανωτέραν τὴν ἐν τοῖς Μηναίοις τῆς θεοκοιράνου Μητρὸς Ἐκκλησίας διασωθεῖσαν, ἦτοι τὴν 8ην Σεπτεμβρίου τοῦ 16 πρὸ Χριστοῦ ἔτους.

γ) Κατὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐν τῷ Ὑπερώφ τῆς Σιών, τὸν Μάϊον τοῦ 33 συμβατικοῦ ἔτους, πενήτηντα ἡμέρας, μετὰ τὸν Σταυρικὸν Θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Υἱοῦ αὐτῆς, ὅτε, ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ μνημονεύεται, ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὅτι συμπεριλαμβάνετο εἰς τὰς Ἐκατὸν εἴκοσι ψυχάς, ὅσαι ἔλαβον τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (Πράξ. 1,14), ἐπιφοιτήσαν ἐν εἶδει πυρίνων γλωσσῶν (Πράξ. 2,3), ἡ Θεοτόκος Μαρία εἶχε συμπληρώσει καὶ ὑπερβῆ τὸ 48ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Καὶ τὸ Ὑπερῶν τῆς Σιών εἶναι τὸ ἕτερον ζενιθιαῖον σημεῖον ἐξάρσεως, μετὰ τὸν χρόνον τοῦ Σταυροῦ τοῦ Γολγοθᾶ, τῆς ταπεινῆς Παρθένου τῆς Ναζαρέτ, εἰς τὴν θεοπεσίαν καὶ πανσέβαστον Μητέρα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ Μητέρα τῆς θεοῦδρύτου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν κορυφαίων στελεχῶν τῆς ὁποίας δεσπόζει ἡ Παναγία Θεοτόκος, πλαισιουμένη καὶ ἀπὸ τὸν χριστόκλητον πρῶτον Ἐπίσκοπον τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν Ἱερουσαλήμ, ὁσιώτατον Ἰάκωβον τὸν «ἀδελφὸν τοῦ Κυρίου» (Γαλ. 1,19, Πράξ. 1,14) καὶ τὰ λοιπὰ τέκνα τοῦ δικαίου Μνήστορος αὐτῆς Ἰωσήφ, ἐκ «προτεθνηκυίας γυναικὸς αὐτοῦ» (Ὁριγ. εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, Ὁμιλ. ζ' ἐπίσης: εἰς τὸ Κατὰ Ἰωάννην, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν, XXXI, Ἰω. 2,11).

δ) Ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἰδήσιν ἢ μαρτυρίαν, δέον

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 214 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 10 τεύχους.

μέσῳ μὲν αὐτῆς ἔμβλημα τῶν Τύμων Σταυρῶν μετ' ἀγκύρας, κύκλῳ δὲ τὰ γράμματα «I. Σύνδεσμος κληρικῶν Ἱερᾶς Μητροπόλεως ..... 19...».

Ἄρθρον 22

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ παρόντος καταστατικοῦ ἄρχεται ἅμα τῇ ἐγκρίσει τοῦ Καταστατικοῦ ὑπὸ τοῦ Πρωτοδικείου .....

Ἄρθρον 23

Ἐν περιπτώσει διαλύσεως τούτου ἐφαρμόζονται αἱ σχετικαὶ διατάξεις τοῦ περὶ Σωματείων Νόμου (28) ἡ δὲ κινητὴ καὶ ἀκίνητος περιουσία περιέρχεται τῇ Ἱ. Μητροπόλει.

(Τέλος)

νά θεωρήσωμεν, ὡς ὀριοθέτησιν ἔτους, ἐντεῦθεν τοῦ ὁποίου συνέβη ἡ Κοίμησις τῆς Παναγίας Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας, τὴν συμβατικὴν χρονολογίαν 48, ὡς ἔτους πραγματοποιήσεως τῆς Ἀποστολικῆς, ἐν Ἱεροσολύμοις Συνόδου, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐπισκόπου τῶν Ἱεροσολύμων Ἰακώβου «ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου» (Γαλατ. 1,19. Ματθ. 13, Μάρκ. 6,3. Πράξ. 15,13 ἔξ.), συμπαραδρευόντων τῶν Ἀποστόλων Πέτρου, Ἰωάννου καὶ Παύλου. Προσοχή: Ἐμνημόνευσεν ὁ ἱερός Λουκᾶς τὴν παρουσίαν τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ἱερωτάτην, ὅσον καὶ ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τῆς πρώτης ἐκείνης Χριστιανικῆς Πεντηκοστῆς (Πράξ. 1,14). Δὲν εἶχε βεβαίως, κανένα λόγον, νὰ μὴ μνημονεύσῃ τῆς παρουσίας τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, θεωρουμένης, προφανῶς Μητρὸς τῆς πρωτοπαγοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐν τῇ ὑποδεεστέρᾳ εἰς ἱερότητα, Ἀποστολικῇ Συνόδῳ. Ἐὰν ἔζη, κατὰ τὸ 48 ἔτος, ὅτε συνεκροτήθη ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος ἡ Παναγία Θεοτόκος, θὰ ἔπρεπε νὰ συμπληροῖ τὸ 63ον ἔτος τῆς ἑαυτῆς ἡλικίας. Καί, σιωπῶσα δὲ σεμνὴν καὶ ἱεροπρεπῆ καί, θεομητροπρεπῆ ἀγίας γυναικὸς σιωπὴν ἡ Παναγία Ἀειπαρθένος, θὰ παρίστατο ὀπωδῆποτε, ἐν αὐτῇ, φερομένη, ὑπὸ τοῦ ὑφ' οὗ, κατ' ἀνάθεσιν τοῦ Κυρίου (Ἰω. 19, 26-27), ἐγηροκομεῖτο, Ἀποστόλου καὶ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου. Ἡ μὴ μνεῖα τῆς παρουσίας τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ συγγραφέως Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ἱστορικοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου τῆς Ἱερουσαλήμ, μνημονεύσαντος, ὅμως ρητῶς καὶ ὀνομαστικῶς αὐτῆς, ἐν τῇ ἀσυλλήπτως ἀσυγκρίτου ἱερότητος καὶ λαμπρότητος περιστάσει τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς, συνιστᾷ ARGUMENTUM E SILENTIO, ὅτι εἶχεν ἤδη διαμεσολαβῆσει ἡ Κοίμησις τῆς Παναγίας Θεοτόκου Μαρίας. Πιθανώτατα δὲ συνέβη αὕτη κατὰ τὸ θέρος τοῦ προηγουμένου τῆς συγκροτήσεως τῆς Ἀποστολικῆς Συνόδου ἔτους, τοῦ συμβατικοῦ, δηλονότι, ἔτους 47 μ.Χ., ὅτε ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου πρέπει νὰ συνεπλήρωνε τὸ 62ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτῆς. Καὶ ἔχει ὑπὲρ αὐτῆς, νομίζω, ἡ ἀποψις αὕτη τοῦ ἀπὸ τῆς σιγῆς τεκμηρίου, πειστικωτέραν τὴν πιθανότητα, τῆς ὑποθέσεως ἐκείνης, καθ' ἣν ὁ ἱστορικός Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς δὲν ἀνέβη, πρὸ τοῦ 47 μ.Χ., ἢ καὶ κατ' αὐτὸ εἰς Ἱερουσαλήμ, μετὰ τοῦ Ἀπ. Παύλου, ὡς συνέκδημος ἰατρὸς καὶ βοηθὸς καὶ γραμματεὺς αὐτοῦ, ὥστε νὰ ὀδηγηθῇ, πλησίον τῆς σεβασμίας Μητρὸς τοῦ Κυρίου, καὶ ἀντήσῃ, ὡς ἀπὸ ἀμέσου πρώτης πηγῆς, ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς, τὰς ἄστινας, μόνος αὐτὸς μᾶς παρέχει πληροφορίας τῆς ζωῆς τῆς Παρθένου Μαρίας καὶ τῆς νηπιακῆς καὶ παιδικῆς ἡλικίας τοῦ μονογενοῦς αὐτῆς

Υἱοῦ, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐπὶ τέλους, εὐλογοφανέστερον κρίνεται, ἀπὸ τὴν συνείδησιν καὶ κρίσιν τοῦ μέσου ἀνθρώπου, τὸ ὅτι ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἐνδεχομένως ἤντησε, κατὰ τινα, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς, προηγουμένην ἐπίσκεψίν του, εἰς Ἱερουσόλυμα, παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ καὶ Εὐαγγελιστῇ Ἰωάννῃ καὶ τῇ Παρθένῳ Μαρία. Τὰ ἅτινα δὲ ἐξεμαίευσεν μόνος αὐτὸς πολύτιμα στοιχεῖα, πιθανόν, ἢ τὰ ἐπληροφορήθη, παρ' αὐτῆς τῆς Θεοτόκου Μαρίας, ἀμέσως, ἢ ἐμμέσως, ἐκ προσώπων τοῦ ἀμέσου στενοῦ περιβάλλοντος τῆς κοιμηθείσης, ἤδη, Θεομήτορος, διατηρούντων αὐτὰ ἐν τῇ μνήμῃ ἢ καὶ ἐν γραπτοῖς ἀπομνημονεύμασι, κατ' ἀφήγησιν ἢ καὶ συγγραφῆν Ἐκείνης διασωθεῖσιν. Εὐλογοφανέστερον πάντως εἶναι νὰ δεχθῶμεν ταῦτα, ἢ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς τῶν «Πράξεων Ἀποστόλων» ἱερός Λουκᾶς ἀπηξίωσε νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πανσεβάστου ὀνόματος τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ταῖς συνάξεσι καὶ ταῖς λατρευτικαῖς τῆς ὁποίας τελεταῖς («κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον» Πράξ. 2,46), αὐτονόητον τυγχάνει, ὅτι θὰ ἀπετέλει ἡ Θεομήτωρ τὸ σεβαστότερον καὶ προσφιλέστερον πρόσωπον. Τί λοιπόν; Μολοντί ἔζη καὶ ὑπῆρχεν ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου Θεοτόκος Μαρία, ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτε συνήχθη ἡ Ἐκκλησία εἰς Σύνοδον ἀπέκλεισαν αὐτῆς τὴν Μητέρα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Πίστεως (Ἔβρ. 12,2) καὶ τῆς Κεφαλῆς τῆς Ἐκκλησίας (Ἐφ. 5,23); Ὁ ἱστορικός τῆς Ἀπ. Συνόδου Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, ὁ τόσον εὐλαβῶς καὶ τρυφερῶς ἐκφραζόμενος, περὶ τῆς «κεχαριτωμένης» Παρθένου Μαρίας, τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, ἀπηξίωσε νὰ μνημονεύσῃ, γράφων περὶ τῆς συγκροτηθείσης Συνόδου τῆς Ἱερουσαλήμ, τῆς, πλὴν τοῦ Ἰακώβου καὶ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Πρεσβυτέρων (Πράξ. 15,13. 15,6) μετεῖχε καὶ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλήμ «τὸ πλῆθος» (Πράξ. 15,12), ἐὰν ἔζη, ἐπὶ τῆς γῆς, ἡ Μήτηρ τοῦ Κυρίου, ἀπηξίωσε νὰ μνημονεύσῃ ὁ ἱερός Λουκᾶς, ὅτι παρίστατο, ὡς παρίστατο καὶ κατὰ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγ. Πνεύματος, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς (Πράξ. 1,14);;

Τί λοιπόν; Ὁ ἱστορικός τῆς πρωτοπαγοῦς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας Λουκᾶς, ἐὰν ἔζη (48-49) ἡ Θεοτόκος, παρημέλησεν ἢ ἀπηξίωσε νὰ μνημονεύσῃ τὴν παρουσίαν Αὐτῆς, ἢ ἔστω τὸ ὄνομα Αὐτῆς, ἀποτελούσης, ἐπὶ δεκατέσσαρα καὶ πλέον, ἤδη, ἔτη, τὸ ζῶν κειμηλιῶδες κατάλοιπον τοῦ εἰς Οὐρανὸν ἀναληφθέντος Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ; Ἀλλὰ τοιαύτη ἐκδοχὴ εἶναι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ γράφοντος ἀπεράδεκτος, ὡς ἀφύσικος, ἀσυνεπὴς καὶ ἀνακόλουθος πρὸς τὸ προηγουμένον ἦθος τοῦ ἱεροῦ Λουκᾶ καὶ ἀπίστευτος ὡς παράλογος. Ἐκοιμήμη λοιπὸν πιθανώτατα ἡ Θεοτόκος, πρὸ τοῦ ἔτους 48 εἰς ἡλικίαν περὶπου 63 ἐτῶν.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ ΙΕΡΑΤΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ¹

Τοῦ Ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ
Ἱεροκλήρυκος

1. Ὑπόμνηση.

Σεβασμιώτατε,

Ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ πατέρες,

Τὸ θέμα, τὸ ὁποῖο ἔχω τὴν τιμὴ νὰ ἀναπτύξω σήμερα ἐνώπιόν σας, φέρει τὸν τίτλο «Ἑπόμνηση ἱερατικοῦ χρέους». Τοῦτο τὸ θεώρησα ὡς τὸ πλέον κατάλληλο κατὰ τὴ σημερινὴ πρώτη Ἱερατικὴ μας Σύναξιν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸ νέο Μητροπολίτη μας, πρῶτον διότι οἱ ἱερεῖς ποῦ συμμετέχουν κατὰ τὸ πλεῖστον ἱερατεύουν ἐπὶ ἀρκετὰ χρόνια καὶ συνεπῶς ἔχουν πλέον συνειδητοποιήσει τὸ χρέος καὶ τὴν ἀποστολὴν τους ὡς Ἱερεῖς τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἑπίστου. Δεύτερον διότι ἡ πλειονότης τῶν Κληρικῶν τῆς Μητροπόλεως μας ἔχει φοιτήσῃ σὲ Ἱερατικὰ Σχολὰς καὶ Φροντιστήρια ἢ καὶ Θεολογικὰς ἀκόμη Σχολὰς, ὅπου ὡς ὑποψήφιοι Κληρικοὶ εἶχαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ σπουδάσουν μὲ ἀνεση τὴν Ποιμαντικὴ Ἑπιστήμη.

Ἀκριβῶς γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους, δηλαδὴ τῶν κεκτημένων γνώσεών σας καὶ τῆς προσωπικῆς σας πείρας, ἔδωσα στὸ περιεχόμενον τῆς ὁμιλίας μου αὐτὴ τὴν κατεύθυνση, τῆς ἐπόμνησης, τῆς ἀδελφικῆς ὑπενθύμησης σὲ γενικὰς γραμμὰς τοῦ ἱερατικοῦ μας χρέους. Διότι εἶναι γεγονός ἀναντίρρητο, ὅτι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐπικίνδυνους ἐχθροὺς μας εἶναι ἡ λήθη. Καθὼς κυλᾷ ἡ ζωὴ μας καὶ τὰ γεγονότα, εὐχάριστα ἢ δυσάρεστα, διαδέχονται τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, ἕνα λεπτὸ θὰ λέγαμε στρώμα λημοσύνης ἀρχίζει νὰ σκεπάζῃ δραματισμούς, ιδέες καὶ ὄνειρα, ποῦ κάποτε ἐδέσποζαν στὴν ψυχὴν μας. Τότε ποῦ μὲ ἱερὸ ἐνθουσιασμὸ φοροῦσαμε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ ἱερὸ ἔνδυμα τοῦ Κληρικοῦ καὶ συγκινημένοι κλίναμε τὸν αὐχένα στὸν Ἐπίσκοπο.

Αὐτὴ τὴν ἀναπόφευκτη μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου φθορὰ, ἀκόμη καὶ τῶν πιὸ ἱερῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν πιὸ ὑψηλῶν ἰδεῶν, εἶχαν ὑπόψην τους οἱ ἱεροὶ ἄν-

1. Εἰσήγησις κατὰ τὴν Ἱερατικὴν Σύναξιν τῆς 16.3.89 στὸ Χριστιανικὸν Κέντρο Νεότητος τῆς Ἱ. Μ. Μυτιλήνης.

Γιὰ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸν «ΕΦΗΜΕΡΙΟ» πρέπει νὰ ἀπευθύνεσθε στὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα — Τηλ. 72.18.308.

δρες τῆς πίστεώς μας, γι' αὐτὸ καὶ πρότειναν ὡς τὸ πλέον ἀποτελεσματικὸν φάρμακον τὴν ἐπόμνηση, τὴν διαρκῆ καὶ ἀκούραστη ὑπενθύμηση εἰς ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους τῶν ἱερῶν μας καθηκόντων.

Ἦδη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, λίγο πρὶν τὸ Ἀχραντὸ Πάθος Του, προειδοποιεῖ στοργικὰ τοὺς μαθητὰς του, ὅτι δὲν θὰ ἄφηνε νὰ λησμονήσουν, ὅσα τοὺς εἶχε διδάξει. Ὅταν θάφευγε ἀπὸ τὸν κόσμον, θὰ ἐρχόταν ὁ Παράκλητος, τὸ «πνεῦμα τῆς ἀληθείας». «Ἐκεῖνος, τοὺς ὑποσχέθηκε, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰωάν. 14,26).

Λίγο ἀργότερα ὁ Ἀπ. Παῦλος, συνεργώντας κατὰ κάποιον τρόπον μὲ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στὸ ἔργον τῆς ἐπόμνησης, ὑπενθυμίζει στὸ μαθητὴν τοῦ Τιμόθεο, Ἐπίσκοπον Ἐφέσου, τὸ καθήκον του νὰ ἀνανεώῃ διαρκῶς τὸν ἱερατικὸν του ζῆλον «... ἀναμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ, ὃ ἐστὶν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου» (Β' Τιμ. 1,6).

Σκεφθεῖτε. Ὁ Ἀπ. Τιμόθεος, ὁ ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα εἰδώς, ὁ ἀγνὸς καὶ ἄσπιλος, ὁ τοσαύτης καὶ τηλικαύτης ἀρετῆς, ὁ ὀδηγηθεὶς στὴν ἐπισκοπικὴν καθέδραν ἀπὸ τὸν μέγαν Παῦλον, ἔπρεπε νὰ ἀνανεώῃ τὸν ἱερατικὸν του ζῆλον, ὥστε νὰ μένη στὸ ὕψος ποῦ ἀπαιτοῦσε τὸ ἀξίωμα του. Διότι, καθὼς παρατηρεῖ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, «καθὰπερ τὸ πῦρ δεῖται ξύλων, οὕτω καὶ ἡ χάρις τῆς προθυμίας τῆς ἡμετέρας, ἵνα ἀναζήη... Ἐπὶ μὲν γὰρ ἀκηδίας καὶ ραθυμίας σβέννυται, ὑπὸ δὲ νήψεως καὶ προσοχῆς διεγείρεται»².

Ἐπομένως εἶναι ἀνάγκη γιὰ τὴν πνευματικὴν μας πρόοδο καθὼς καὶ γιὰ τὴν πρόοδο τοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας νὰ «ἀναζωπυρώσωμε» τὸ ἱερατικὸν μας χάρισμα, ὥστε πάντοτε, ὅσο μπορούμε, νὰ φωτίζουμε καὶ νὰ θερμαίνουμε τὸ ποιμνίον μας. Ὅσο ἡ ὀλιστικὴ ἐποχὴ μας ψυχραίνει μὲ τὴν ἠθικὴ ἀδιαφορίαν τὶς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τόσο περισσότερο πρέπει νὰ καίη καὶ νὰ θερμαίνῃ ἡ φλόγα τῆς Ἱερωσύνης μας.

(Συνεχίζεται)

2. Εἰς Π. Τριμπέλα, Ἑπόμνημα εἰς τὰς Ἐπιστολάς τῆς Κ.Δ., τόμ. Β', Ἀθήναι: 1956, σ. 393.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΓΡΑΝΑΠΑΥΣΗ

ΤΟΥ Κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εὐσεβεῖς πόθοι

«Τί νά σᾶς πῶ. Αἰσθάνομαι ἐξαντλημένος, σά νά ἔχω δώσει καί τὰ τελευταῖα ἀποθέματα πού διαθέτω. Εἰκοσιτέσσερις ὥρες στίς εἰκοσιτέσσερις αἰσθάνομαι πῶς δουλεύω σ' ἓνα συνεχές ὠράριο. Ἐπιθυμῶ μιᾶ διακοπή, μία παύση ἐργασίας, ν' ἀσχοληθῶ μέ κάτι ἄλλο ἐπὶ τέλους».

«Μά κοντεῦουν οἱ διακοπές, ἔχεις καί σὺ τήν ἀδεία σου. Θά μπορέσεις ν' ἀναπνεύσεις γιά λίγο».

«Κι οἱ διακοπές πολλές φορές εἶναι μαρτύριο. Θά πρέπει νά φροντίσεις τόσο πολύ ἀπό πρὶν ὥστε στό τέλος φθάνεις κατάκοπος κι οὔτε αὐτές τίς λίγες μέρες πού ἔχεις στήν διάθεσή σου δέν μπορεῖς τελικά νά χαρεῖς. Οἱ συνθήκες πολλές φορές εἶναι τόσο ἀσχημες καί κουραστικές πού θά χρειάζεσθουνά στό τέλος διακοπές στίς διακοπές. Γιατί κι οἱ διακοπές ὅπως ἔχουν καταστήσει εἶναι ὑποχρέωση, καθήκον. Εἶναι φορές πού ὀνειρεύομαι νά ἤμουνά ἕνας ἀγρός σέ ἀνάπαυση. Θερισμένος ὅπως εἶμαι, σύρριζα —οὔτε ἓνα ζωντανό δέν μπορεῖ νά ἔρει νά θοσκήσει κάτι— νά ἴμενα ἐκτεθειμένος στόν ἥλιο καί στόν ἀέρα ν' ἀναζωογονηθῶ. Χωρίς νά κάνω τίποτα γιά ἓνα διάστημα. Σέ τέλεια ἀγρανάπαυση».

Κι αὐτός ἔχει ἀνάγκη ξεκούρασης

Τά λόγια αὐτά πού ἀντάλλαξα μέ φίλον ἱερέα ἐδῶ καί δυό χρόνια περίπου ἔμειναν ἀνεξίτηλα στή μνήμη μου. Εἶναι, ἀλήθεια, ὅτι ἀπό τόν ἱερέα τά περιμένουμε ὅλα καί δέν τοῦ ἀφήνουμε περιθώρια νά τόν δοῦμε κι αὐτόν μέ τὰ ὄριά του καί τίς δικές του δυνατότητες καί ἀνάγκες. Μαθημένοι νά μᾶς δίνει, δέν μᾶς πηγαίνει τὸ μυαλό νά δοῦμε λίγο τί συμβαίνει καί σ' αὐτόν. Κι ἔτσι ἐνῶ ὅλοι μᾶς φροντίζουμε καί μέ τὸ παραπάνω τή δική μας ἀνάπαυση, ἀγνοοῦμε ἐκούσια ἢ ἀκούσια τήν ἀνάπαυση τοῦ ἱερέα. Θεωροῦμε αὐτονόγητη τήν δική του παρουσία σέ δικές μας στιγμές ἀναφυχῆς καί διακοπῶν. Καί εἶναι βέβαια πολύτιμη μιᾶ τέτοια παρουσία, ποιός τὸ ἀρνεῖται;

Ἐρχάμε ὅμως ὅτι «αὐτός ἔχει ἀνάγκη ξεκούρασης,

νά ποιμάνει τὸν ἑαυτό του ἔστω καί γιά λίγο, γιατί γιά πολύ ἀντηχεῖ ἀπαγορευτικός ὁ λόγος τοῦ προφήτη· «μὴ θόσκουσιν ποιμένες ἑαυτούς; οὐ τὰ πρόβατα θόσκουσιν οἱ ποιμένες;» (Ἰεζεκιήλ λγ' 2· πρὸλ. Ἰούδα 12). Κι αὐτό, ὅμως, τὸ λίγο εἶναι φορές πού τοῦ τὸ ἀμφισβητοῦμε.

Κι ὄχι μόνο οἱ πιό ἔξω ἀλλὰ κι οἱ πιό δικοί του, ἢ ἴδια ἢ οἰκογένειά του, ἢ πρεσβυτέρα του, τὰ παιδιά του, οἱ γονεῖς του. Ἐχουν βέβαια κι αὐτοὶ τὰ δίκια τους. Ὁ παπᾶς δέν εἶναι ἓνα συνηθισμένο ἐπάγγελμα. Πάρα πολλές φορές τὸν στεροῦνται οἱ δικοί του. Ἀσχολεῖται μέ ἄλλους ἀνθρώπους, μέ ἄλλωνῶν γυναῖκες καί παιδιά καί γονεῖς. Πόσες φορές δέν δημιουργοῦνται καί ζήλειες γιά τὸ χρόνο πού διαθέτει στους ξένους.

Τά παράπονα πολλές φορές εἶναι ἀντικειμενικά. Ἀκατάστατες ὥρες, ἀπουσίες μακρές, ὑπεραπασχόληση. Τῆ στιγμῆ μάλιστα πού ἐπιστρέφει κι ὄλοι προσμένουν νά τοῦ διαθέσει λίγο χρόνο αὐτὸς τοῖμα νά θέλει νά ξεκουραστεῖ. Τὸ ἴδιο ὡς θράσος βλέπουν ὅτι στό τέλος τῆς χρονιάς ἐργασίας θά ἀπαιτοῦσε λίγο χρόνο καί γι' αὐτόν. Γι' αὐτὴ τὴν ἀγρανάπαυση πού μίλησε ὁ φίλος μας πιό πάνω. Ἀρχίζουν μάλιστα κατηγορητήρια ὅτι δέν μᾶς θέλεις, μᾶς περιφρονεῖς, κακόμαθες νά εἶσαι ὅλο μέ τοὺς ἄλλους καί δέν ἔχεις στασιὸ στό σπίτι σου.

Τοὺς ἀγαπᾶς, κι ὅμως...

Πῶς νά ἐξηγήσεις ὅτι τοὺς ἀγαπᾶς, ὅτι τοὺς θέλεις, ὅτι δέν τοὺς θαρέθηκες καθόλου, ὅτι ἀπεναντίας θέλεις πολύ νά εἶσαι μαζί τους. Ἀλλά, νά, κάπως ἐπιθυμοῦν καί σὺ νά θρεθεῖς λίγο μέ τόν ἑαυτό σου, νά μὴ νιώθεις ὅτι ὄλοι σέ κοιτᾶνε στὰ χέρια τί τοὺς ἔφερες, στὰ μάτια γιά νά τοὺς κοιτάξεις, στό στόμα γιά νά τοὺς μιλήσεις. Ὅτι εἶναι ὥρες πού θέλεις νά σιγήσουν οἱ αἰσθήσεις σου, νά μὴν ἀκοῦς, νά μὴν βλέπεις, νά μὴ κινεῖσαι, νά μὴν ἀγγίζεις τίποτα, νά μὴν ὀσφραίνεσαι, νά μὴ γεύεσαι οὔτε πικρὸ οὔτε γλυκὺ, τίποτα· σά νά μποροῦσες νά σταματήσεις τὸν ἥλιο νά μὴ γυρίζει καί νά σταθεῖ, κι αὐτὴ ἢ στάση νά μὴν ὑπολογισθεῖ στό γύρισμα τοῦ χρόνου νά εἶναι ὥρα δική σου κατα-

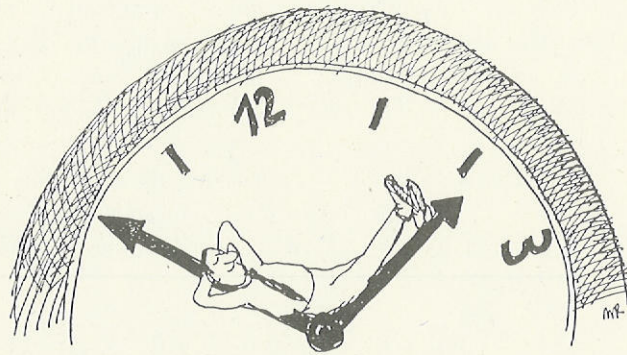

δική σου ανέγγιχτη από τους άλλους, ή πιό μεγάλη μέρα τής ζωής σου. Άλλά εσύ δέν είσαι ό Ιησούς του Ναυή για νά σ' άκούσει ό Θεός όταν του φωνάζεις:

«Στήτω ό ήλιος κατά Γαθαών
και ή σελήνη κατά φάραγγα Αιλών.
και έστη ό ήλιος και ή σελήνη έν στάσει...».

(Ίησούς Ναυή ι' 12-13)

Γι' αυτό έκλιπαρείς λίγη κατανόηση πού σπάνια τήν βρίσκεις.

Σαββατικό έτος για ιερείς

Κι όμως είναι τόσο ωραία αυτή ή ιδέα τής άγρανάπαυσης. Βέβαια ό ιερέας είναι ό γεωργός και όχι ή γη για νά ισχύσει τό σαββατικόν έτος και γι' αυτόν (Έξόδου κγ' 11). Έδώ όμως αυτή ή φιλόανθρωπη διάταξη έχει καθιερωθεί σέ πολλούς τομείς εργασίας και όχι μόνο στα Πανεπιστήμια. Θα μπορούσε ένδεχομένως νά μελετηθεί ένα τέτοιο σαββατικό έτος για τους ιερείς μας τό όποιον όμως για νά μή δυσκολέψει τήν όμαλή λειτουργία των ένοριών θα μπορούσε νά διαρκεί και μικρότερο χρονικό διάστημα και νά δινόνταν και συντομώτερα, χωρίς κάποιος νά περιμένει έξι δλόκληρα χρόνια. Αυτό λέγεται χωρίς ούδεμία ύποψία συνδικαλιστικής... διεκδίκησης.

Σ' αυτήν τήν τρεχάλα τήν συνεχή όπου «πάντες τρέχουσι»¹ ή ιδέα ενός σαββατικού χρόνου θα μπορούσε πρώτα - πρώτα νά λειτουργήσει άγχολυτικά. Άποδεσμεύει από μία συνεχή πίεση για παραγωγικότητα χωρίς σταμάτημα. Δημιουργεί μία αίσθηση δημιουργικότητας σέ περιοχές πού λόγω των συνεχών πιέσεων πρds μία κατεύθυνση παραμελούνται. Θα μπορούσε ό ιερέας νά καλλιεργήσει με άνεση άλλου τύπου χαρίσματα πού ούτε στό όνειρό του και στην πιό τολμηρή φαντασία του δέν είχε επιτρέψει στον έαυτό του νά συλλάβει. Ένα ωραίο έρώτημα πού θα μπορούσε νά τεθεί θα ήταν τό ακόλουθο: «τί θα 'κανα και τί δέν θα 'κανα άν είχα έξι μήνες, ένα χρόνο στή διάθεσή μου»;

Κερδίζω τον χαμένο χρόνο

Ό «χαμένος» χρόνος, έτσι όπως τον έκτιμούν πολλοί, θα ήταν για μένα «κερδισμένος» χρόνος. Σίγουρα στην άρχή θα τά 'χανες όταν έτσι ξαφνικά θα είχες άπελευθερωθεί από τις τόσες δεσμεύσεις. Θα είχες όμως μικρότερα ή μεγαλύτερα προβλήματα νά επιλύσεις.

Θα προγραμματίσεις αυτή σου τήν σαββατική άδεια ή δέν θα τήν προγραμματίσεις; Θα τήν γεμίσεις άσφυχτικά για νά ξεπεράσεις εσύ μόνος τήν άρχή του άδιαχωρήτου στοιθάζοντας όλα τά υπόλοιπα, όλα τά άνεπλήρωτα, όλα τά χρεωμένα πού έχεις μαζέψει όλα τά άλλα χρόνια; Θα μειώσεις τις απαιτήσεις τις δικές σου και των άλλων ή θα τις αυξήσεις ή θα στις αυξήσουν; Θα είναι χρόνος σπουδής, μελέτης, περιπλάνησης, έμβασθύνσεως πνευματικής, περισυλλογής, θεραπευτικού τουρισμού, προετοιμασίας για τά επόμενα έτη;

Θα ήταν ένδιαφέρον άν παίρναμε απαντήσεις για τό πώς θα γέμιζαν, τί θα έκαναν ή τί θα απέφευγαν κατά τό χρόνο αυτόν του πιθανού «σαββατισμού» τους οι ιερείς μας. Άν τους τον έδιναν, άν, δηλαδή, υπήρχε κάποτε «τράπεζα πίστωσης χρόνου» από τήν όποίαν θα έπαιρναν ένα χαριστικό δάνειο χρόνου για νά «σχολάσουν»!

Τό ζητούμενον

Παρόλο, βέβαια, ότι στον όρίζοντα τής άγοράς εργασίας, προβάλλει τό έρώτημα κατά πόσον στό έγγυς μέλλον θα είμαστε ύποχρεωμένοι έκ των πραγμάτων πλέον νά παίρνουμε «σαββατικές άδειες»², έντούτοις ύποστηρίζεται έγκυρα ότι ή δεκαετία του 1990, θα χαρακτηρίζεται από τήν τάση άνευρέσεως ελεύθερου χρόνου, δηλαδή, σχολής και άνάπαυσης, όπως ή δεκαετία του 1980³ χαρακτηριζόταν από αναζήτηση κεφαλαίων, χρήματος. Άλλωστε «ό χρόνος είναι χρήμα» και τά δύο αυτά μεγέθη καθώς γνωρίζουμε έναλλάσσονται συχνά.

Τό αιώνιο ζητούμενον είναι πάντοτε λίγος χρόνος πάρα πάνω. Η Βασίλισσα Έλισάβετ ή Α' τής Άγγλίας φέρεται νά είπε τή στιγμή του θανάτου της στό 1603: «ό,τι έχω και δέν έχω τό δίνω για μία στιγμή ζωής».

Άλλά δέν χρειάζεται νά γίνουμε μακάβριοι... Αύτή τή στιγμή δέν συζητάμε για χρόνο μετά θάνατον. Έκει, θα έχουμε στή διάθεσή μας όσο χρόνο χρειαζόμαστε και άνάπαυση' παρόλο ότι και τούτο δέν είναι βέβαιο άλλιώς δέν θα εύχόμαστε «ό Κύριος νά τόν αναπαύσει» για κάποιον πού φεύγει από τούτη τή ζωή. Η άνάπαυση εκείνη δέν είναι άπροϋπόθετη (βλ. Άποκάλυψη ιδ' 13).

Άν μιλήσαμε για «σαββατισμό» έννοούσαμε μία

Η ΘΕΟΤΟΚΟΣ

(Ἡ πίστη τοῦ λαοῦ προηγήθηκε αὐτῆς τῶν θεολόγων)

Τοῦ OLIVIER CLÉMENT
(Μτφρ. Γεώργιος Χ. Χρυσστόμου)

Οὐσιώδης ἀκρίβεια σὲ μιὰ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία ἀγνοοῦνταν ἡ ἰσότητα τῶν δύο γονικῶν κυττάρων στὴ γέννηση: ὁ σπόρος —σκεφτόταν κανεῖς— εἶναι ἀποκλειστικὰ ἀρσενικός, ὁ ρόλος τῆς γυναίκας συρρικνώνεται σὲ τὸ νὰ τοῦ δώσει σπερμοδοχή. Ὁ ὄρος Θεοτόκος ὑπογραμμίζει συνεπῶς τὸν ἐνεργητικὸ ρόλο τῆς Παναγίας στὴν Ἐνανθρώπηση. Ὁχι μόνον τὸ «ναί» τῆς μᾶς ἀπάλλαξε καὶ ἔθεσε τέρμα στὴν τραγωδία τῆς ἀνθρώπινης ἐλευθερίας, ἀλλὰ ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα τῆς, καὶ ἀπ' ὅλη τὴ γενεὰ τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Λόγος «σάρξ ἐγένετο».

Ὁ χαρακτηρισμὸς τῆς Παναγίας ὡς Θεοτόκου ἐμφανίστηκε αὐθόρμητα, ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες, ὡς προῖον τῆς εὐλάβειας τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ. Ἐνας πάπυρος τοῦ 3ου αἰῶνα τὸν ἀναφέρει σὲ μιὰ προσευχὴ πού —γιὰ πρώτη ἴσως φορὰ— ἀπευθύνεται στὴν Παρθενομήτορα:

«Ἐπὶ τὴν σὴν εὐσπλαχνίαν καταφεύγομεν, Θεοτόκε· τὰς ἡμῶν ἱκεσίας μὴ παρίδῃς ἐν περιστάσει, ἀλλ' ἐκ κινδύνων λύτρωσαι ἡμᾶς, μόνῃ ἀγνῇ, μόνῃ εὐλογημένῃ».

Κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς συνοψίζει μιὰν ὀλόκληρη παράδοση γράφοντας: «Ἐὰν κάποιος σκέφτεται ὅτι ἡ Παναγία δὲν εἶναι Θεοτόκος βρίσκεται ἐκτὸς τῆς θεότητος».

Ὁ ὄρος, προπάντων, ὡς συχνὸς στὴν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἔλαβε τὴν ὀλοκληρωμένη σημασία του παρὰ μόνον ὅταν ἀμφισβητήθηκε.

κατάπαυση, μιὰ σχολὴ ὡς σχολὴ φιλοθέου ἡσυχίας, ἕνα διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖο θὰ σχολάζουμε, θὰ ἔχουμε καιρὸ, ἄνεση, θὰ εὐκαιροῦμε νὰ κάνουμε χωρὶς διασύνῃ αὐτὸ πού μᾶς ἀναπαύει. Νὰ πάρουμε τὸ χρόνο μας, αὐτὸν δηλαδὴ πού ἀπαιτεῖται γιὰ κάτι. Στὸ συνεχῆς τρέξιμο, ν' ἀντιτάξουμε τὸ «σπεῦδε βραδέως».

Γιὰ ὅλα ὅμως τὰ παραπάνω χρειάζεται αὐτὸ πού κατ' εὐφημισμὸν ὀνομάσαμε «ἀγρανάπαυση». Χρειάζεται μιὰ «ποιμαντικὴ ἀγρανάπαυση»; Τί θὰ εἶχαν νὰ ποῦν οἱ ἀγαπητοί μας ἐφημέριοι γιὰ μιὰ τέτοια ἰδέα, γιὰ ἕναν τέτοιο θεσμὸ στὴν Ἐκκλησία μας; Μὲ ἐνδιαφέρον θὰ πάρουμε ἀπαντήσεις μὲ τὶς ἀπόψεις τους.

Ἐὰν ὁ 4ος αἰῶνας, μὲ τὶς Οἰκουμενικὲς Συνόδους τῆς Νίκαιας (325) καὶ τῆς Κωνσταντινούπολης (381), εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν τριαδικὸς αἰῶνας, ἡ προσοχὴ τῶν ἐπόμενων αἰῶνων προσηλώνεται σὲ μυστήριο τοῦ Χριστοῦ, ἀπὸ τὴ γέννηση ὡς τὸ πάθος Του, καθὼς καὶ σὲ μυστήριο τῆς Παναγίας, ἀδιάσπαστο ἀπ' αὐτὸ τοῦ Υἱοῦ τῆς.

Πῶς ἀποδεικνύεται —ἀναρωτιόντουσαν κάποιον— τόσο καλὰ ἡ ἐνότητα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὴ μιὰ καὶ τὸ ὅτι εἶναι ἀληθινὸς Θεὸς καὶ ἀληθινὸς ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἄλλη;

Ἡ μεγάλη ἔριδα τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Κυρίλλου.

Οἱ Ἀντιοχειανοὶ ὑπογράμμισαν τὴν τέλεια ἐνανθρώπηση τοῦ Ἰησοῦ, ἐπεξεργάστηκαν αὐτὸ πού θὰ ἀποκαλοῦσαμε σήμερα «χριστολογία τῆς σαρκώσεως». Ἀλλὰ δυνάμει τῆς ἐμμονῆς τους στὴν ἀνθρώπινη μοναδικότητα τοῦ Χριστοῦ, ἔτειναν σὲ νὰ τὸν θεωρήσουν ὡς ἕναν ἄνθρωπο τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς τὸν ἔκανε ναὸ Του, ὡς «ἕναν ἄνθρωπο φορέα τοῦ Θεοῦ», «ἕναν ἄνθρωπο τέλειο πού ἀναλήφθηκε καὶ στὸν ὁποῖο κατοικεῖ ὁ Λόγος».

Οἱ Ἀλεξανδρινοὶ —ἀντίθετα— θεώρησαν τὸ Λόγο σαρκωθέντα, «Θεὸν σάρκα φέροντα», τὴν ὁποία καὶ μεταμορφώνει. Ἀλλὰ ὑπερτονίζοντας τὸν ὀργανικὸ χαρακτῆρα μιᾶς «σάρκας» ἡ ὁποία, σὲ προβληματικὴ μᾶλλον ἑλληνικὴ παρὰ βιβλική, κνδυνεύει νὰ συρρικνωθεῖ

Πρὸς τὸ παρὸν εὐχόμεστε καλὸ καιρὸ καὶ πολλὴ ζεκούραση!

1. Βλ. ὁμώνυμο ἄρθρο μας στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 15 Φεβρουαρίου 1989, σ. 56-58.

2. Ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ φαινομένου ἐπιχειρεῖ ὁ Eric de Bellefroid σὲ ἄρθρο του σὲ ρόξ ἐνθετο τῆς ἐφημερίδος «Le Monte» τῆς 15 Ἀπριλίου 1989, σ. 21, ἀπ' ὅπου καὶ τὸ σκίτσο πού δημοσιεύουμε. Ὁ «ἥλιος» σὲ τέλος τοῦ ἄρθρου μας προέρχεται ἀπὸ καρτοπλα τοῦ Μουσείου Μπενάκη (κέντημα 19ου αἰῶνα).

3. Βλ. τὸ ἐμπεριστατωμένο ρεπορτάζ τῶν Marguerite Michaels καὶ James Willwerth. Ἡ Ἀμερικὴ ξέμεινε ἀπὸ χρόνον, σὲ διεθνῆ «Time» τῆς 24 Ἀπριλίου 1989, σ. 52-54.

στό σώμα και υπογραμμίζοντας επίσης ότι αυτή συγκεφαλαιώνει την όλη ανθρωπότητα, κινδυνεύουν να διακυβεύουν την αδελφική και συμπαγή μοναδικότητα του Ίησού.

Εάν τους είναι λοιπόν εύκολο, πολύ εύκολο σχεδόν, να βεβαιώσουν ότι η Παναγία είναι Θεοτόκος, αυτός ο τίτλος σκανδαλίζει μερικούς Άντιοχείς: «Είναι τρέλα —γράφει ο Θεόδωρος Μομφουεστίας— να λέγεται ότι ο Θεός γεννήθηκε από Παρθένο... Έκεινος που γεννήθηκε από την Παναγία είναι ο άνθρωπος».

Το σκάνδαλο εξερράγη όταν το 428 ένας άκραιο εκπρόσωπος αυτής της σχολής, ο Νεστόριος, έγινε Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Πολύ γρήγορα, από το τέλος κιόλας του ίδιου έτους, αυτός ο πολυμαθής, ταυτόχρονα επιτήδειος και περιπαθής, ξεκίνησε να καταγγείλει τον τίτλο «Θεοτόκος» όχι μόνο με επιστολές, αλλά και μέσα από παράφορα κηρύγματα, που προσέκρουαν κατάφορα στη λαϊκή ευσέβεια. «Είναι άλλο —έγραφε— να πούμε πως ο Θεός, ο Λόγος του Πατρός, συνήφθη στον Υίο της Παναγίας (...) κι άλλο είναι να θεωρήσουμε πως η θεότητα έχει ανάγκη να γεννηθεί στο τέλος έννά μηνών». Και σκανδαλιζόταν, όπως προσθέτει σε μια μαρτυρία: «Δεν πρέπει να λέμε ότι ο Θεός έτέχθη από την Παρθένο, ούτε να μιλούμε για ένα Θεό ηλικίας δύο ή τριών μηνών!».

Διακυβεύεται ή έννοια του Θεού, διακυβεύεται ο Θεός με την σάρκα μιας γυναίκας; τί σκάνδαλο! Η άποστροφή της μήτρας συνάπτεται εδώ με τη φρίκη του τάφου: «Δεν μπορώ να λατρεύω έναν Θεό νεκρό και ταφέντα». Το πολύ - πολύ θα μπορούσε ν' αποζητηθεί ή Παναγία «Χριστοτόκος», «αυτή που έτεκε το Χριστό», δηλαδή μια ανθρώπινη ατομικότητα που αναλήφθηκε από το Λόγο, ο οποίος βρρίσκει σ' αυτήν έναν τέλεια προσαρμοσμένο ναό. Στο Χριστό το θείο και το ανθρώπινο ένώνονται ήθικά κι όχι ζωτικά, δέν έρμηνεύονται ή ανθρωπότητα του Χριστού δέν θεοποιείται λοιπόν, όντας για μās μυστηριακά θεωμένη. Δέν θα ήξερε κανείς να μιλήσει για «έν Χριστώ ζωή», παρά μόνο για μια ήθική μίμηση του Χριστού βέβαια· αλλά άρκει αυτό;

Ο θεολόγος και ο χαρακτήρας του.

Πρίν απ' όλα ο Κύριλλος είναι ένας δυνατός θεολόγος, ο οποίος μās άφησε το καλύτερο υπόμνημα στο κατά Ιωάννην Εὐαγγέλιο, που ποτέ γράφτηκε. Και κυρίως θεωρεί κι όμολογεί πως το υποκείμενο του παιδιού, που τέχθηκε από την Παναγία, είναι το ίδιο το

πρόσωπο του Λόγου, του όμοουσίου με τον Πατέρα Υίου (βεβαίωση απ' την όποία ο Άγιος Μάξιμος ο Όμολογητής, δύο αιώνες μετά, θα συμπεράνει την πλήρη ανθρωπότητα του κάθε έμβριού, μη δυνάμενος ο Θεός να προκαλέσει και να άναδείξει στην Παναγία «μια νεκρή σάρκα»). Θεωρεί κι όμολογεί όμοίως ότι το υποκείμενο του σταυρωμένου της Μ. Παρασκευής είναι ο Λόγος. Ο Θεός, όχι βέβαια ως άναλλοίωτη φύση, αλλά ως «Υπόσταση», ως Πρόσωπο, αυξάνει ανθρώπινα στους κόλπους της Παναγίας, γεννιέται απ' αυτήν ανθρώπινα, για να υποστεί ανθρώπινα όλες μας τις άγωνίες στη Γεθσημανή, για να κατέβει ανθρώπινα στο Γολγοθά μέσα στην άπελπισία, το θάνατο και την κόλαση, για να νικήσει. Έτσι, αυτό και μόνο άξιζε για να άνακηρύξει ή Έκκλησία την άγιότητα του Κυρίλλου!

Η μεγαλοφυής του σκέψη ήρθε ως βοήθεια της λαϊκής διαμαρτυρίας που μεγάλωνε στην Κωνσταντινούπολη. Λαϊκοί διακόπτουν τον πατριάρχη μέσα στο Ναό, τοιχοκολλούν στις πόρτες της Άγίας Σοφίας ένα υπόμνημα διαβεβαιώνοντας δλοκληρωμένη την ταυτότητα στον «Υίο του Θεού τον μονογενή, τον εκ του Πατρός γεννηθέντα πρό πάντων των αιώνων» και στον «σαρκωθέντα εκ Πνεύματος Άγίου και Μαρίας της Παρθένου». Από το 429, με το πασχάλιο μήνυμά του, ο Κύριλλος παίρνει θέση. Αρχίζει έτσι μια μάταια ανταλλαγή επιστολών άνόμεσα σ' αυτόν και το Νεστόριο. Μπαίνοντας στην υπόθεση, ο πάπας Κελεστίνος Α' έπιδιοκμάζει τον Κύριλλο.

Το 431 ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος Β', με τη συμφωνία των δύο αντιδίκων και του πάπα, συγκαλεί σύνοδο στην Έφεσο, όπου ή Παναγία έτιμάτο ιδιαίτερα. Ο Νεστόριος υπολόγιζε στην ύποστήριξη των Άντιοχειανών. Άλλά ο Κύριλλος, πρώτος άφιχθείς, άποφασίζει να έπισπεύσει το πεπωμένο: χωρίς να περιμένει ούτε τον Ιωάννη Άντιοχείας και τους επισκόπους του, ούτε τους ρωμαίους αντιπροσώπους, ούτε τους εκπροσώπους του αυτοκράτορα, κηρύσσει την έναρξη

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ

Ι Ω Β

✦ Η ζωή και τὰ πάθη του ✦

(Τόμοι Α' και Β')

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις
της Άποστολικής Διακονίας

Σελίδες 366 και 302. Δραχ. 650 έκαστος.

τῆς συνόδου στίς 22 Ἰουνίου στό Ναό τῆς Παναγίας. Ὁ Νεστόριος παραμένοντας περιορισμένος καθαιρέθηκε ἐπίσημα ἡ δεύτερη ἐπιστολή, πού ὁ Κύριλλος τοῦ εἶχε στείλει, χαρακτηρίστηκε ἔκφραση τῆς ἀληθινῆς πίστεως (πρόκειται γιά ἐπιστολή πού ἀναγνώσθηκε καί εἶναι πιά πληροφορημένη ἀπό τήν πρώτη, λιγότερο βίαιη ἀπό τήν τρίτη, γεμάτη ἀπό ἀναθέματα). Ἀλλά στίς 26 Ἰουνίου καταφθάνει ὁ Ἰωάννης Ἀντιοχείας μέ τούς ἐπισκόπους του. Ἀρνεῖται τὰ ἤδη ἀποφασισθέντα καί δημιουργεῖ παράλληλη σύνοδο.

Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα, πού ἔφθασαν λίγο ἀργότερα, ἐπιδοκιμάζουν τόν Κύριλλο. Καταπονημένος ὁ αὐτοκράτορας, διαλύει τίς δύο συνόδους κάνοντας νά σταματήσουν ὁ Κύριλλος κι ὁ Νεστόριος. Ἀλλά ὁ πρῶτος δραπετεύει, ἐπιστρέφει θριαμβευτής στήν Αἴγυπτο καί κερδίζει τή συγγνώμη τῆς. Ὁ δεύτερος, ἐγκαταλειμμένος ἀπ' ὄλους, παραιτεῖται. Θά τερματίσει τή ζωή του σ' ἓνα μοναστήρι τῆς λιβυκῆς ἐρήμου. Αὐτή ἡ παράδοξη σύνοδος, ὅπου οὔτε οἱ Δυτικοί (ἐκτός τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ πάπα), οὔτε οἱ Ἀντιοχειανοί ἐκπροσωπήθηκαν, ἔγινε ταχύτατα ἀποδεκτὴ ἀπό τή συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας ὡς Γ' Οἰκουμενική. Ἔτσι τὸ δόγμα τῆς Ἐφέσου περιέχεται στή δεύτερη ἐπιστολή τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, τῆς ὁποίας νά τὸ οὐσιώδες τμήμα: «Οὕτω Χριστὸν ἓνα καὶ Κύριον ὁμολογήσομεν οὐχὶ ὡς ἄνθρωπον συμπροσκυνοῦντες τῷ Λόγῳ, ἵνα μὴ τομῆς φαντασία παρεισκρίνηται, διὰ τοῦ λέγειν τό, σύν' ἀλλ' ὡς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν προσκυνοῦντες, ὅτι μὴ ἀλλότριον τοῦ Λόγου τὸ σῶμα αὐτοῦ, μεθ' οὗ καὶ αὐτῷ συνεδρεῦει τῷ Πατρὶ (...). Οὐ γὰρ εἶρηκεν ἡ Γραφή ὅτι ὁ Λόγος ἄνθρωπον πρόσωπον ἤνωσεν ἑαυτῷ, ἀλλ' ὅτι γέγονε σὰρξ (...). Τοῦτο πρεσβεῦει πανταχοῦ τῆς ἀκριβοῦς πίστεως ὁ λόγος· οὕτω εὐρήσομεν τοὺς ἁγίους πεφρονηκότας Πατέρας· οὕτω τεθαροσῆκασιν Θεοτόκον εἰπεῖν τὴν ἁγίαν Παρθένον· οὐχ ὡς τῆς τοῦ Λόγου φύσεως, ἥτοι τῆς θεότητος αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἶναι λαβούσης ἐκ τῆς ἁγίας Παρθένου· ἀλλ' ὡς γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς τοῦ ἁγίου σώματος, ψυχωθέντος τε λογικῶς, ὃ καὶ καθ' ὑπόστασιν ἐνωθεὶς ὁ Λόγος, γεγεννησθαι λέγεται κατὰ σάρκα...» (PG 77, 48B - 48D).

Μ ἐ σ υ ν ο δ ε ῖ α λ α μ π ἄ δ ω ν.

Ἡ καθάρσηση τοῦ Νεστορίου καὶ ἡ διακήρυξη τῆς Παναγίας ὡς Θεοτόκου ἔγιναν δεκτὰ μέ λαϊκὸ ἐνθουσιασμὸ τὸ ἴδιο βράδι τῆς 22ας Ἰουνίου. Ἡ ζέση τῶν γυναικῶν ιδιαίτερα ἦταν μεγάλη. Ὁ Κύριλλος διηγεῖται τὸ γεγονός γράφοντας: «Ἀμέσως μετὰ τὴν ἔξοδό μας ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μᾶς ὀδήγησαν μέ λαμπάδες μέχρι τὰ καταλύματά μας. Ἦταν βράδι. Ἡ χαρὰ ἦ-

ταν γενική καὶ ὅλη ἡ πόλη φωταγωγημένη. Γυναῖκες προχωροῦσαν μπροστὰ μέ θυμιάτα...».

Παρέμενε τὸ σχίσμα μέ τούς Ἀντιοχειανούς. Στὰ 433 ὁ Ἀντιοχείας Ἰωάννης πρότεινε ἓνα κείμενο συμφωνίας τὸ ὁποῖο ἀποδέχθηκε μέ χαρὰ ὁ Κύριλλος ὡς εἰρηνοποιός. Αὐτὸ τὸ κείμενο ἀποτελεῖ σύνθεση τῆς ἀλεξανδρινῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς ἀντίστοιχης ἀντιοχειανῆς ἐξαλείφοντας ὅλες τίς ἀμφιλογίες τῶν δύο πλευρῶν. Ἔτσι βρίσκεται ἀφιερωμένος ἀπ' ὅλη τὴν Ἐκκλησία ὁ τίτλος Θεοτόκος: «... ὁμολογοῦμεν ὅτι ἡ ἁγία Παρθένος εἶναι Θεοτόκος ἐπειδὴ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ σὰρξ ἐγένετο, ἄνθρωπος ἔγινε, καὶ ὅτι ἀπὸ τῆς συλλήψεως ἐνώθηκε μέ τὸ ναὸ πού ἔλαβε ἀπ' αὐτὴν...».

Ὁ ὄρος Θεοτόκος, δοσμένος στὴν Παναγία, μᾶς ἐπιτρέπει νά παρατηρήσουμε μέ προσοχὴ τὸ μυστήριό τῆς «ἀνιδιοτελοῦς ἀγάπης» τοῦ Θεοῦ γιά τὸν ἄνθρωπο, αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ὁ ὁποῖος «ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν... τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός... ἵνα τὴν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν» (Γαλ. 4, 4-5). Ἡ τιμὴ τῆς Παναγίας ἀναπτύχθηκε ὑπερβαλλόντως ἀπὸ τὴ Σύνοδο τῆς Ἐφέσου καὶ ἐξῆς. Ἡ λαϊκὴ εὐσέβεια βρῆκε στὴ θεολογικὴ ἀκρίβεια τὴ δικαίωση καὶ τὰ ὄριά τῆς ταυτόχρονα. Ἡ Παναγία εἶναι ἀδιάσπαστη ἀπὸ τὸν Υἱό τῆς. Κι αὐτὸ μᾶς ὑπενθυμίζει γιά λόγους θεμελιωδῶς χριστολογικῶν ὁ τίτλος Θεοτόκος. Ἐλκεῖ ὅλη τὴ δόξα τῆς ἀπὸ τὴ μητρότητά τῆς, πού ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τὸ Θεὸ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, μητρότητα φυσικὴ καὶ πνευματικὴ συνάμα. Σ' αὐτὴν ἀποκαλύπτεται ὁ πλέον ὑψηλὸς προορισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πιά συγκεκριμένα τῆς γυναίκας, ὅπως κάλλιστα κατενόησε ὁ λαὸς τῆς Ἐφέσου.

Κατὰ τὸν 6ο αἰῶνα ἐμφανίστηκε ἡ ἐορτὴ τοῦ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, στίς 8 Σεπτεμβρίου: «Ἡ γέννησίς σου Θεοτόκε, χαρὰν ἐμήνυσε πάσῃ τῇ Οἰκουμένῃ· ἐκ σοῦ γὰρ ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ λύσας τὴν κατάραν, ἔδωκεν τὴν εὐλογίαν· καὶ καταργήσας τὸν θάνατον, ἔδωρήσατο ἡμῖν ζωὴν τὴν αἰώνιον».

Ὁ Ρωμανὸς ὁ Μελωδός, ὁ ὁποῖος πρῶτος τέλεσε τὴν ἐορτὴ αὐτὴ, μνημονεῖ ἐπίσης τὴ μεσιτεία τῆς Παρθένου ὑπὲρ ὄλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Ἅγιος Γερμανὸς Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸν 8ο αἰῶνα, ὑπογραμμίζει ὅτι ἡ Παναγία τονίζει ἐν τῷ Υἱῷ τῆς τὴ διάσταση τῆς νίκης ἐπὶ τοῦ Ἄδη καὶ σώζει τοὺς κολασμένους μέ τὴν ἰκεσία τῆς, θέμα τὸ ὁποῖο ἐξελίχθηκε σὲ βυζαντινὸ συναξάριο, πού γνώρισε μεγάλη δημοτικότητα στὴ Ρωσία.

Ἡ γ ἦ καὶ ὁ σ τ ἄ χ υ ς.

Ἀλλὰ στὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ

ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟΝ ΠΑΝΑΓΙΟΝ

(Πάντες οί ἐν Ἀφρικῇ διαλάμπαντες Ἅγιοι)

Τοῦ ἀρχιμ. κ. Τίτου Κ. Χορτάτου

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

«Τοὺς μάρτυρας τοῦ Κυρίου, ποὺ ἔχουν διαλεχθῆ ἀπὸ κάθε τάξιν, ἄς τοὺς τιμήσωμεν ὡς στρατιώτας τοῦ Χριστοῦ¹ καὶ ὡς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουν πιῆ τὸ ποτήριόν Του, καὶ ἐδαπτίσθησαν τὸ βάπτισμα² τοῦ ζωοποιοῦ θανάτου Του, ὡς μετόχους εἰς τὰ παθήματά Του³ καὶ εἰς τὴν δόξαν Του, ... (μεταξὺ τῶν ὁποίων) τοὺς ὁσίους πατέρας μας, τοὺς θεοφόρους ἀσκητάς, τοὺς πρὸ τῆς χάριτος προφήτας, πατριάρχας δικαίους, ... Ἐξετάζοντας τὴν ζωὴν ὄλων αὐτῶν⁴ ἄς ποθήσωμεν μὲ ζῆλον τὴν πίστιν, τὴν ἀγάπην, τὴν ἐλπίδα, τὸν ζῆλον, τὴν ζωὴν, τὴν ἀντοχὴν εἰς τὰ παθήματα, τὴν ὑπομονὴν μέχρις αἵματος, διὰ τὸ νὰ γίνωμεν συμμέτοχοι καὶ εἰς τὰ στεφάνια τῆς δόξης^{5,6}. Θαυμασιώτεροι καὶ ἐκφρασιώτεροι, ἀπὸ τοὺς προαναφερομένους λόγους τοῦ ἐν ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἴσως δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εὗρεθῶν, ὥστε ὄχι μόνον νὰ βασίλειται, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ἀναφορὰ εἰς τοὺς ἁγίους μας, τοὺς ἁγίους τοῦ Θεοῦ. Ἐχόντες τοὺς λόγους αὐτοὺς ὡς ἀρχὴν ἀναφερόμεθα εἰς τὸ «πανάγιον

τῆς Ἀφρικῆς», ἡ ὁποία ἁγιασμένη μὲ αἷμα ἁγίων καὶ ἰδρώτας ὁσίων πορεύεται εἰς νέους ἄθλους.

Εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ ἐβασίσθημεν εἰς τὰ ἐν χρήσει Λειτουργικὰ Μηναῖα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὰς περὶ ἁγίων ἀναφορὰς τῆς Ἠθικῆς καὶ Θρησκευτικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας καὶ τὸ Ἁγιολόγιον τοῦ σοφοῦ Ἱεράρχου ἀειμνήστου Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως κυροῦ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Εἰς αὐτό, τὸ Ἀφρικανικὸν Πανάγιον, περιλαμβάνονται πάντες οἱ ἐν Ἀφρικῇ καὶ Σινᾷ Ἅγιοι, καὶ ὅσοι ἔστω καὶ ὡς περαστικοὶ συνεδέθησαν μὲ τὴν ἁγίαν Γῆν τῆς Ἀφρικῆς. Ἐρευνῶντες καὶ ἐτέρας πηγὰς διεπιστώθη ἡ δυνατότης ἐξακριβώσεως καὶ ἄλλων ὀνομάτων ἁγίων, ἀγνώστων εἰς τὴν μέχρι σήμερον ἀγιολογικὴν βιβλιογραφίαν. Ἡ πιθανὴ παράλειψις ὀνομάτων δὲν ὀφείλεται εἰς ἐπιφανειακὴν ἔρευναν, ἡ δὲ ἐξακριβωσις μέρους ὀνομάτων ὑφ' ἑτέρου εἰδικοῦ ἢ ἐνασχολουμένου μὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος θέμα θὰ συντελοῦσε θετικώτατα καὶ θὰ λάμβανεν ὡς ἀντιμισθίαν τὴν πρεσβείαν των.

Τὸ παρὸν συνετάχθη τῇ εὐλογίᾳ τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Πάπα καὶ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καὶ πάσης Ἀφρικῆς κ.κ. ΠΑΡΘΕΝΙΟΥ τοῦ Γ', ὑπὲρ τοῦ Ὁποίου, ἐν ταπεινώσει καὶ εὐλαθείᾳ θαυμάτῃ ὁ γράφων, ἐπικαλεῖται τὴν πρεσβείαν πάντων τῶν ἐν Ἀφρικῇ διαλαμπάντων Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν.

ΜΗΝΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

4. ΑΠΟΛΙΝΑΡΙΑ (ΔΩΡΟΘΕΟΣ) ὁσία ἡ συγκλη-

1. Πρβλ. Β' Τιμ. 2,3.
2. Πρβλ. Μάρκ. 10,38.
3. Πρβλ. Φιλ. 3,10.
4. Ἐβρ. 13,7.
5. Α' Πέτρ. 5,4.

6. Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, ἐν Ε.Π.Ε. Θεσσαλονίκη 1976. Εἰσαγωγή, Σχόλια ὑπὸ καθηγητοῦ Θεοδώρου Ζήση. Ἡ μετάφρασις τοῦ Κ. Φραντζόλα.

(περίτου 749) ἴσως βρῆκε τὴν πλήρη ἐκφρασὴ τῆς ἡ ἀφθονία τῶν ἐννοιῶν ποὺ περιέχονται στὸν ὄρο Θεοτόκος. Ἦδη ὁ Ἅγιος Κύριλλος εἶχε συνδέσει στὸ εὐχαριστιακὸ μυστήριον τὴν ἔννοια τῆς Ἐνανθρώπησης, τὴν ὁποία ὁ ὄρος αὐτὸς ὑπονοεῖ. Ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς συνταυτίζει τὴν Παναγία μὲ τὴν Ἐκκλησία, ὡς εὐχαριστιακὴ κοινότητα. Διότι —λέει— κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο συμβαίνει μὲ τὴ δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡ Ἐνανθρώπησις τοῦ Λόγου στὴν Παναγία καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου σὲ Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ. Δὲν ἔχουμε, τέλος, παρὰ νὰ παραθέσουμε τὸν παρακάτω γνήσιον ἕμνο στὴν Παναγία μὲ τὸν ὁποῖο κατακλείεται ἡ τρίτη ὀμιλία ποὺ ὁ Ἅγιος Ἰω-

άννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀφίερωσε στὴν Κοίμησις:

«Χαίρει, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ... Χαίροις, (...) γῆς θειότατον βλάστημα, πυρὸς θείου κατοικητήριον, Πνεύματος ἁγίου ἱερώτατον ἄγαλμα, ὕδατος ζῶντος πηγὴ, παράδεισος τοῦ τῆς ζωῆς ξύλου, θείου βότρυος κλήμα ἔμψυχον νέκταρ καὶ ἀμβροσίαν πηγάζοντος, ποταμὸς πλήρης τῶν ἀρωμάτων τοῦ Πνεύματος, ἄρουρα τοῦ θείου στάχους, ῥόδον τῇ παρθενίᾳ φανώτατον καὶ πνέον τῇ εὐωδίᾳ τῆς χάριτος, κρῖνον τοῦ βασιλικοῦ ἀμφιάσματος, ἀμνὰς ἡ τεκοῦσα τὸν ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἐργαστήριον, ἀγγελικῶν ὑπερτέρα δυνάμεων, δούλη καὶ μήτηρ» (PG 96, 761A - 761B).

- τική (5ος αϊ.) — ΕΠΑΙΝΕΤΟΣ Ἀπόστολος ἐκ τῶν Ο' Ἐπίσκοπος Καρθαγένης.
5. ΣΥΓΚΛΗΤΙΚΗ ὁσία (ἀγ. χρ.).
  8. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ὁ πρεσβύτερος μετὰ ΚΕΛΣΙΟΥ, μάρτυρες ἐπὶ Διοκλ. ΔΟΜΝΙΝΑ (ΔΟΜΝΙΚΗ) ὁσία (408 - 450) — ΕΛΛΑΔΙΟΣ μετὰ ΘΕΟΦΙΛΟΥ διακόνου μάρτυρες (ἀγ. χρ.). — ΙΟΥΛΙΑΝΟΣ μετὰ συζύγου του ΒΑΣΙΛΙΣΣΗΣ καὶ Ἀναστασίου ἐπὶ Διοκλ. καὶ διὰ Ἰουλιανοῦ πιστεύσαντες.
  9. ΑΝΔΡΕΣ καὶ ἀνώνυμος ΓΥΝΗ.
  10. ΑΜΜΩΝΙΟΣ ὁσίου μαθητῆς Μ. Ἀντωνίου (3ος καὶ 4ος αϊ.).
  11. ΒΙΤΑΛΙΟΣ ὁσίου (7ος αϊ.).
  12. ΗΛΙΑΣ ὁσίου ὁ θαυματουργὸς (ἀγ. χρ.).
  13. ΑΓΑΠΗΤΟΣ μάρτυς (ἀγ. χρον.) καὶ 24 Μαρτίου καὶ 26 Ἰουνίου.
  14. ΘΕΟΔΟΥΛΟΣ ὁσίου (υἱὸς ΝΕΙΛΟΥ) — ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΡΕΙΣ ΑΒΒΑΔΕΣ ὁσιομάρτυρες ἐν Ραϊβῶ (5ος αϊ.) — ΤΡΙΑΝΤΑΟΚΤΩ ΑΒΒΑΔΕΣ ἐν Σινᾷ (3ος, 4ος, 5ος αϊ.).
  15. ΠΑΝΣΟΦΙΟΣ ὁσιομάρτυς ἐπὶ Δεκίου — ΠΑΥΛΟΣ ὁ Θηβαῖος, ὁσίου (3ος αϊ.).
  17. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ὁσίου ὁ Μέγας († 356) — ΑΧΙΛΛΑΣ ὁσίου (ἀγ. χρ.).
  18. ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Ἀλεξανδρείας (328 - † 373) — ΚΥΡΙΑΛΛΟΣ Ἀλεξανδρείας (412 - 444).
  19. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ μετὰ ΠΑΥΛΟΥ, ΓΕΡΟΝΤΙΟΥ, ΣΑΤΟΥΡΝΙΟΥ, ΣΟΥΤΣΕΣΟΥ, ΙΟΥΛΙΟΥ, ΚΑΤΟΥ, ΠΙΑΣ καὶ ΓΕΡΜΑΝΗΣ μάρτυρες (2ος αϊ.) — ΜΑΚΑΡΙΟΣ ὁ Αἰγύπτιος ὁ Μέγας ὁσίου (300 - 390). — ΜΑΚΑΡΙΟΣ ἐξ Ἀλεξανδρείας ὁσίου (π. 300 - 394).
  20. ΠΕΤΡΟΣ ὁ τελώνης (ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ).
  21. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ ὁσίου (4ος αϊ.) — ΣΥΜΕΩΝ ὁσίου ὁ «παλαιὸς» (ἀγ. χρ.).
  23. ΕΥΣΕΒΙΟΣ ὁσίου (π. ἀρχὰς 4ου αϊ.).
  24. ΖΩΣΙΜΑΣ ὁσίου (ἀγ. χρ.) — ΠΑΥΛΟΣ ὁσιομάρτυς ἐπὶ Διοκλ. μετὰ τῶν αὐταδέλφων του ΠΑΥΣΙΡΙΟΥ καὶ ΘΕΟΔΟΤΙΩΝΟΣ.
  26. ΑΜΜΩΝΑΣ (ΑΜΩΝΑΣ) ὁσίου († 396) — ΣΥΜΕΩΝ ὁσίου (ἀγ. χρ.).
  27. ΠΕΤΡΟΣ ὁσίου ὁ Αἰγύπτιος μαθητῆς ἀββᾶ Λώτ.
  30. ΑΓΡΙΠΠΙΝΟΣ Ἀλεξανδρείας (166 - 178). Κοπτικὸ ἑορτολόγιον.
  31. ΑΘΑΝΑΣΙΑ μετὰ τῶν θυγατέρων τῆς ΘΕΟΔΟΤΗΣ, ΘΕΟΚΤΙΣΤΗΣ καὶ ΕΥΔΟΣΙΑΣ καὶ τῶν μοναχῶν ΚΥΡΟΥ καὶ ΙΩΑΝΝΟΥ μάρτυρες ἐπὶ Διοκλ.

ΜΗΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

1. ΠΕΡΠΕΤΟΥΑ μετὰ ΣΑΤΥΡΟΥ (ΣΑΥΡΟΥ), ΡΟΥΚΑΤΟΥ, ΣΑΤΟΡΝΙΑΟΥ, ΣΑΚΟΥΝΔΟΥ (ΣΕΚΟΥΝΤΟΥΛΗ) καὶ ΦΙΛΙΚΑΤΗΣ (ΦΙΛΙΚΙΤΑΤΗΣ) μάρτυρες (ἀγ. χρ.) καὶ 2/2.
4. ΙΣΙΔΩΡΟΣ ὁ Πηλουσιώτης, Πατὴρ καὶ μοναχὸς (370 - 449).
6. ΒΑΡΣΑΝΟΥΦΙΟΣ ἀσκητῆς ὁ μέγας († 543) — ΙΩΑΝΝΗΣ ὁσίου ὁ ἐν Λυκῶ Θηβαῖδος.
11. ΑΜΠΕΛΙΟΣ μετὰ τῶν ΣΑΤΟΥΡΝΙΟΥ, ΔΑΤΙΦΟΥ, ΦΙΛΙΚΟΣ καὶ 49 ἄλλων μαρτύρων († 304) — ΒΙΤΑΛΙΟΣ ὁσίου (π. 610 - 621).
13. ΕΥΛΟΓΙΟΣ Ἀλεξανδρείας (581 - 608).
16. ΗΛΙΑΣ μετὰ ΙΕΡΕΜΙΟΥ, ΗΣΑΓΟΥ, ΣΑΜΟΥΗΛ καὶ ΔΑΝΙΗΛ μάρτυρες ἐπὶ Διοκλ.
17. ΜΥΡΙΩΝ ΟΣΙΟΜΑΡΤΥΡΩΝ ΛΕΙΨΑΝΩΝ ΕΥΡΕΣΙΣ.
19. ΕΥΓΕΝΙΟΣ καὶ ΜΑΚΑΡΙΟΣ ὁμολογηταὶ ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου.
20. ΒΗΣΣΑΡΙΩΝ ὁσίου (4ος αϊ.).
23. ΑΝΤΙΟΧΟΣ ὁσίου (5ος αϊ.).
25. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΡΤΥΣ (π. 300).
26. ΦΩΤΕΙΝΗ (Σαμαρείτις) Μεγαλομάρτυς καὶ Ἰσαπόστολος, διήλθεν ἐξ Ἀφρικῆς.
28. ΕΞΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ (ἀγν. χρ.) — ΠΡΟΤΕΡΙΟΣ Ἀλεξανδρείας (451 - 457).
29. ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ Κασσιανός, ὁσίου μοναστῶν ἡγέτης (365 - 435) ἱερομάρτυς — ΑΜΟΥΝ ὁσίου ὁ Αἰγύπτιος καὶ 15/3 καὶ 4/10 (ἀγ. χρ.).

ΜΗΝ ΜΑΡΤΙΟΣ

3. ΠΙΑΜΟΥΝ ὁσία (4ος αϊ.).
4. ΚΟΔΡΑΤΟΣ μετὰ ΑΚΑΚΙΟΥ καὶ Στρατονίκου ἐπὶ Αὐρηλιανοῦ.
5. ΜΑΡΚΟΣ ὁσίου (5ος αϊ.) — ΜΑΡΚΟΣ ὁσίου ὁ Ἀθηναῖος (4ος αϊ.).
7. ΠΑΥΛΟΣ ὁσίου ὁ ἀπλοῦς (ἀγν. χρ.).
9. ΚΑΙΣΑΡΙΟΣ, ἀδελφὸς Γρηγορίου Θεολόγου (330 - 368).
10. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ πατριχία ἡ ὁσία (527 - 565).
11. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ὁσίου ὁ Συναῖτης (6ος αϊ.) — ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ Ἱεροσολύμων (634 - 638).
13. ΑΒΙΒΟΣ Μάρτυς (ἀγν. χρ.).
15. ΙΩΑΝΝΗΣ ὁσίου ὁ ἐν τῷ φρέατι (ἀγν. χρ.) — ΝΙΚΑΝΔΡΟΣ μάρτυς ἐπὶ Διοκλ. — ΣΕΝΝΟΥΦΙΟΣ ὁσίου ὁ σημειοφόρος (ἀγ. χρ.) — ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ καὶ ΠΛΗΣΙΟΣ

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΤΟΥΣ ΑΓΙΟΥΣ ΤΟΠΟΥΣ

Τοῦ αἰδ. Στεφάνου ΚΥΡΑ·Γ·ΛΙΔΗ

«Χαίρε Σιών Ἁγία Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν Θεοῦ Κατοικητήριον» (Ψαλμ. Β' 6).

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ ἐπίσκεψις εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους δὲν εἶναι ἓνα ἀπλό γεγονός. Εἶναι ὄνειρο ἑκατομμυρίων χριστιανῶν στὸν κόσμο. Αὐτὸ τὸ ὄνειρο εὐτύχησα νὰ γίνῃ πραγματικότητα μὲ τὶς εὐλογίες τοῦ Σεβ. Κίτρον καὶ Κατερίνης κ. Ἀγαθονίου.

Μαζὶ μὲ 21 συναδέλφους μου κληρικούς καὶ τὸν Μητροπολίτη Καστοριάς κ. Γρηγόριο, ἀπὸ διάφορες Μητροπόλεις τῆς χώρας ἐπισκεφθήκαμε τὰ Ἱεροσόλυμα ὅπου παραμείναμε ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρες ἀπὸ 24 Φεβρουαρίου ἕως 3 Μαρτίου 1989.

Θὰ ἦταν παράλευρις νὰ μὴν ἀναφέρω ὅτι ὅλα τὰ ἔξοδα, μετακίνησης ἀεροπορικῶς, διαμονῆς, διατροφῆς κ.λπ. ἦταν δωρεὰν προσφορά σὲ μᾶς τοὺς κληρικούς ἀπὸ τὸ πρακτορεῖο ταξιδίων «VERONA» τοῦ κ. Οἰκονομίδη, σὲ ἔνδειξη τῆς βαθειᾶς χριστιανικῆς του πίστεως.

Θεώρησα σκόπιμο, τὶς ἐντυπώσεις καὶ τὶς συγκινήσεις ἀπὸ τὸ προσκύνημα στὴν Ἁγία Γῆ νὰ μὴν τὶς κρατήσω μόνο γιὰ μένα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο θὰ προσπαθήσω, μέσα σ' αὐτὲς τὶς γραμμές, νὰ μεταφέρω στὸ Χριστεπώνυμο πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τὶς ἀνεπανάληπτες ἐμπειρίες μου, ὥστε, ἔστω καὶ νοερά, ὅσοι δὲν εὐτύχησαν στὴ ζωὴ τους, νὰ γνωρίσουν τὴν ζωντανὴ παρουσία τοῦ Χριστοῦ.

Στις 11 τὸ πρωῖ, ἡμέρα Παρασκευὴ τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1989 ἀπὸ τὴν Ἀθήνα οἱ 22 προσκυνητές, ὕστερα ἀπὸ ἓνα εὐχάριστο ἀεροπορικὸ ταξίδι δύο περὶπου ὥρων, φτάσαμε στὸ Τέλ Ἀβίβ καὶ στις 2.30' μ.μ. πατούσαμε τὰ χόματα στὰ ὁποῖα περπάτησε, ἔζησε, δίδαξε καὶ θαυματούργησε ὁ Χριστός.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἀρχίζει τὸ ὁδοιπορικὸ στοὺς Ἁγίους Τόπους.

Στις 4 μ.μ. πραγματοποιήσαμε ἐπίσκεψη στὴν Ἱερά Λαύρα Σάββα τοῦ Ἁγιασμένου πού στα δυτικὰ τοῦ καθολικοῦ στὸ κέντρο τῆς αὐλῆς βρίσκεται ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου Σάββα. Ἐπίσης ὁ τάφος τοῦ μεγάλου ὑμνογράφου Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, καθὼς καὶ τὸ κελλί του. 23 ἅγιοι ἔχουν βρεῖ πρόσφορο περιβάλλον σ' αὐτὸ τὸ μοναστήρι. Σ' αὐτὴ τὴν ὑποδειγματικὴ μονὴ κοινοδιάζουσι περὶ τοὺς 25 μοναχοὺς. Ἡ μονὴ εἶναι ἄβατη γιὰ τὶς γυναῖκες. Στὴν ἐπιστροφή ἔγινε ἐπίσκεψη καὶ στὴν Ἱερά Λαύρα τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου πού βρίσκεται στὰ ἀνατολικά τῆς Βηθλεὲμ σὲ ἀπόσταση 7 περίπου χιλιομέτρων καὶ πού ἰδρύθηκε ἀπὸ τὸν Μ. Θεοδόσιο Κοινοβιάρχῃ τὸν 5ον μ.Χ. αἰῶνα. Στὸ νότιο μέρος του βρίσκεται τὸ σπήλαιον τῶν Μάγων ὅπου ἐκρύβησαν γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Βηθλεὲμ (Ματθ. Β' 12), γιὰ τὸ Ἡρώδης ἔμελλε νὰ σκοτώσῃ τὸ παιδί. Στὸ σπήλαιον βρίσκονται οἱ τάφοι τοῦ Ἁγίου Θεοδοσίου τοῦ Κοινοβιάρχου, τῆς Ἁγίας Εὐλογίας, μητέρας τοῦ ἁγίου Θεοδοσίου, τῆς Ἁγίας Σοφίας, μητέρας τοῦ Ἁγίου Σάββα καὶ ἄλλων 35, Ἁγίου Ξενοφάντος καὶ Μαρίας Ἰωάννου τοῦ Μόσχου, μητέρας Ἀγ. Ἀρκαδίου καὶ μητέρας Ἀγ. Παντελεήμονος.

Ἡ Ἱερουσαλὴμ εἶναι ἡ πόλις πρὸς τὴν ὁποία στρέφονται ὅλες οἱ χριστιανικὲς ψυχές. Εἶναι κτισμένη σὲ λόφους. Χιλιάδες χρόνων ἱστορία ξετυλίγεται μπροστὰ στὰ μάτια τοῦ ἐπισκέπτη. Ὁ εὐλαβὴς χριστιανὸς ἠλεκτριάζεται, φρικιᾷ καὶ συγκινεῖται μόνον τὴν λέξιν ἀκούων Πραιτόριον. Ἐδῶ ὠδηγήθη μετὰ τὸν Ἄννα καὶ τὸν Καϊάφα ὁ Ἰησοῦς νὰ δικασθῇ. Κελλίον ὑγρὸν καὶ σκοτεινὸν χρησίμευσεν ὡς φυλακὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἡ φυλακὴ τοῦ Βαραβᾶ καὶ τῶν ἄλλων ληστῶν, τμῆμα λιθόστρωτον, ἀρχαῖον Βαπτιστήριον, στέρνα Ἀγ. Ἐ-

μάρτυρες (π. 284 - 305). — ΑΜΟΥΝ ὄσιος ὁ Αἰγύπτιος καὶ 4/10 καὶ 29/2.

16. ΣΑΒΙΝΟΣ (ΣΑΒΙΝΙΑΝΟΣ) ἐπὶ Διοκλ. Εἰς τῶν 40 ἐν Ἐριμουπόλει μαρτύρων.

19. ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ μετὰ τῆς συζύγου του ΔΑΡΕΙΑΣ (ἀγ. χρ.) — ΚΛΑΥΔΙΟΥ μάρτυρος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀναιρεθέντων ΣΤΡΑΤΙΩΤΩΝ καὶ τῆς συζύγου του ΙΛΑΡΙΑΣ καὶ τῶν τέκνων του ΜΑΥΡΟΥ καὶ ΙΑΣΟΝΟΣ.

21. ΣΕΡΑΠΙΩΝ ὄσιος τοῦ Συδονίου (ἀγ. χρ.).

24. ΑΓΑΠΗΤΟΣ μάρτυς καὶ 14/1 καὶ 25/6 — ΜΑΡΤΙΝΟΣ ὄσιος (ἀγ. χρ.) — Ζαχαρίας ὄσιος.

25. ΣΕΝΝΟΥΦΙΟΣ (ὁ Σημειοφόρος) ὄσιος (ἀγ. χρ.).

28. ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ μάρτυς (Εἰς τῶν 40 ἐν Ἐριμουπόλει μαρτύρων ἐπὶ Διοκλ.).

30. ΙΩΑΝΝΗΣ ὁ τῆς Κλήμακος, ὄσιος Σιναΐτης (6ος αἰ.).

(Συνεχίζεται)

Ψρισμένοι από τους προσκυνητές, με την Α.Θ.Μ. τὸν Πατριάρχη Ἱεροσολύμων κ. Διόδωρο.

λένης. Προχωρώντας πρὸς ἀνατολὰς πρὸς τὴν Πύλην Γεθσημανῆς συναντῶμεν τὴν προβατικὴν κολυμβήθρα, Βηθεσδά, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἰησοῦς ἐθεράπευσεν τὸν παραλυτικόν, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ 38 ἔτη (Ἰωάν. ε' 1-15). Πλησίον τῆς Γεθσημανῆς εὐρίσκεται ἡ Ἱ. Μονὴ τῶν θεοπατόρων Ἰωακείμ καὶ Ἄννης. Στὴ συνέχεια οἱ κληρικοὶ μὲ πάντα προεξάρχοντα τῆς ομάδος τῆς ἐκδρομῆς τοῦ Ἁγίου Καστορίας Γρηγορίου τοῦ Σεβασμιωτάτου, ἐπισκεφθῆκαμε τὸ Πατριαρχεῖο, ὅπου ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Διόδωρος Α' καὶ οἱ σὺν αὐτῷ Ἀρχιεπίσκοποι Νεαπόλεως κ. Ἀμβρόσιος, Ἀρχ. Ἀσκάλωνος κ. Ἀρχάδιος, Θαβωρίου κ. Δανιήλ, Ἰορδάνου κ. Παλλάδιος, Βόστρων κ. Ὑμέναιος, Σκυθονπόλεως κ. Κωνσταντίνος, Ἀβήλων κ. Ἡσύχιος, Πέτρας κ. Γερμανὸς κ.ἄ. μᾶς ὑπέδεχθησαν. Στὴ συνέχεια τῆς φιλοξενίας τοῦ Πατριαρχείου πρὸς τοὺς Ἱερεῖς ἐπισκέπτας ἐξ Ἑλλάδος μίλησε καταλλήλως ὁ Μακαριώτατος, ἐτόνισε δὲ ἐπανειλημμένως ὅτι ἡ ζωντανὴ παρουσία τοῦ Κλήρου σ' αὐτὴ τὴν ἀκριτικὴ γῆ πού ὡς πρόσωπα εἶναι λίγα, ἀγωνιᾷ καὶ ἀγωνίζεται γιὰ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ μᾶς διαβεβαίωσε ὅτι θὰ διαφυλάξουν τὰ Ἱερά Κειμήλια τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Πατρίδος μας, προτρέποντας νὰ σταλοῦν κατὰ τὸ δυνατόν παιδιά τῆς πατρίδος νὰ ἐπανδρωθοῦν τὰ ἐκεῖ ἐκκλησιαστικὰ ἰδρύματα. Χαριτολογώντας τόνισε δὲ πὼς «ἂν μᾶς στείλετε μάρμαρα τῆς Πεντέλης θὰ κτίσωμε μὲ αὐτὰ καὶ ἂν μᾶς στείλετε τούβλα πάλι θὰ κτίσωμε μὲ αὐτά. Ἐλπίζω, εἶπεν, ἔχοντας ἀπόλυτη πεποίθησι ὅτι ἓνα ἕως δέκα παιδιά θὰ στείλει ἡ πατρίδα

κάθε χρόνο». Αὐτὸ τὸ εὐχηθήκαμε καὶ ἐμεῖς καὶ τὸ εὐχόμεσθε.

Κατόπιν ἐπισκεθῆκαμε τὴν Ἱεριχώ, ὅπου ὁ Κύριος διήλθεν καὶ παρέμεινεν μίαν ἐσπέραν στὴν οἰκία τοῦ ἀρχιτελώνη Ζακχαίου, ἐθεράπευσε δὲ τὸν τυφλὸν (Λουκ. 18,35). Ἀριστερὰ τῆς πηγῆς τοῦ Ἐλισσαίου ὑפוῦται τὸ Σαραντάριον ὄρος. Ἐκεῖ ὁ Κύριος ἐνήστευσε τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ νύκτας, πειρασθεὶς ἀκολουθῶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου. «Ταῦτα πάντα σοὶ δώσω ἂν πεσὼν προσκυνήσεις με» καὶ ὁ Κύριος εἶπεν αὐτῷ· «Ἔταγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ» (Ματθ. 4, 10-11) καὶ τὸν συνέτριψεν εἰς τὸν κρημνόν.

Κατόπιν ἐγκαταλείποντες τὴν Ἱεριχώ κατευθυνθήκαμε οἱ προσκυνηταὶ ἱερεῖς στὴν Ἱερά Μονὴ Ἀββᾶ Γερασίμου. Τὸ Μοναστήριον τοῦτο εἶναι ἓνα ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων τῶν παρὰ τὸν Ἰορδάνην εὐρισκομένων ὅπου ὁ πατήρ Χρυσόστομος ἐκεῖ στὴν ἔρημο βρίσκεται τελείως μόνος μὲ συντροφιά μόνον τῶν περιπολιῶν τῶν ἀντιμαχομένων τῆς περιοχῆς καὶ τῶν προσκυνητῶν πού ἐπισκέπονται τὴν Μονή. Μὲ συγκίνηση κατόρθωσε νὰ ἐκφράσει καὶ μὲ παλλόμενη φωνή, νέος στὴν ἡλικία, πὼς ἐδῶ πού βρίσκεται πέρασε πολλὰς δύσκολες καταστάσεις, δέχθηκε πολλὰς ἐπιθέσεις, ἔχασε μάλιστα καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ δόντια του, ἀλλὰ ὑπεσχέθη πὼς θὰ διαφυλάξει τὰ Ἱερά κειμήλια τοῦ ἔθνους μας. Ἀκόμη τόνισε πὼς θὰ χαιρόταν πολὺ ἂν εὐρίσκονταν καὶ ἄλλοι συμπατριῶτες ὥστε νὰ ἐδραιωθεῖ ἡ Ἱερά αὐτὴ μονὴ πού πράγματι εἶναι πολὺ ἀξιόλογη καὶ μεγάλη. Ἡ φιλοξενία πού ἐπιφύλαξε γιὰ ἐμᾶς τοὺς κληρικούς πού βρισκόμασταν μαζί του μᾶς ἔκανε νὰ ἐξαντλήσουμε τὰ περιθώρια τοῦ προγράμματός μας. Μᾶς ἔδειξε πὼς ἦταν πολύτιμη ἡ συντροφιά πού τοῦ προσφέραμε καὶ πού ζητοῦσε ὁ διψασμένος ἀδελφός μας.

Περιορισμένος ὁ χρόνος μας, θέλαμε νὰ ἐπισκεφθοῦμε καὶ ἄλλους ἀδελφούς μας πού καὶ αὐτοὶ βρισκονται στὶς ἐπάλξεις τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Σὲ μία γυναικεία Μονὴ πού ἄριστα διατηρεῖται, σώζεται βράχος ἔχων σχῆμα ὄνου καὶ πιστεύεται ὅτι ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου ἐκάθισεν ὁ Κύριος. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ Λαζάρου Μάρθα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ λέγουσα· «Εἰ ἦς ὦδε οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός» (Ἰωάν. 1,82). Εἶναι στελεχωμένο ἀπὸ 12 ἀδελφές καὶ τοῦ γέροντος ἡγουμένου Θεοδοσίου. Ἐπικίνδυνη περιοχὴ ὅπου κεῖται ὁ τάφος τοῦ δικαίου Λαζάρου. Βρίσκεται σὲ μουσουλμανικὴ περιοχὴ γύρω στὰ 500 μ.

(Συνεχίζεται)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΕΤΟΥΣ 1988

Τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ Μ. ΣΠΕΤΣΙΩΤΗ
θεολόγου - ιεροψάλτου

Κύριος σκοπὸς δημοσίευσης καὶ τοῦ παρόντος δελτίου ἔτους 1988, παραμένει ὁ ἴδιος, ὅπως αὐτὸς ἀναφέρθηκε στὰ δελτία τῶν προηγούμενων χρόνων.

Ἡ ἐνημέρωση δηλαδὴ καὶ ἡ πληροφόρηση τῶν συναδέλφων ιεροψαλτῶν ἀλλὰ καὶ κάθε φίλου τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς σὲ ἓνα θέμα πού ἀφορᾷ τὶς ἐκδόσεις βιβλίων Β. Μ. καθὼς καὶ τῶν ὁμοίων περιοδικῶν, ἐφημερίδων καὶ ἄρθρων.

Οἱ συζητήσεις πὸν ἔχουμε μὲ συναδέλφους ἀλλὰ καὶ τὰ τηλεφωνήματα πὸν δεχόμαστε ἀπὸ ἐνδιαφερομένους γιὰ πρόσθετες ἐξηγήσεις καὶ πληροφορίες μᾶς κάνουν νὰ πιστεύουμε ὅτι, τὸ δελτίο ἐκπληρώνει τὸ λόγο τῆς σύνταξης καὶ δημοσίευσής του, καλύπτοντας σχετικὸ κενὸ καὶ δικαιολογεῖ τὶς μικρὲς μᾶς φιλοδοξίες.

Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις εὐχαριστοῦμε τὴ Διεύθυνση τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» πὸν γιὰ τρίτη συνεχῆ χρονιά μᾶς φιλοξενεῖ καὶ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα παρουσίαιστος τοῦ δελτίου μᾶς.

Ἡ φετεινὴ χρονιά μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἰδιαίτερα πλούσια καὶ παραγωγικὴ στὸ χῶρο τῆς βιβλιογραφίας καὶ τῆς ἀρθρογραφίας πὸν παρουσιάζουμε. Παρουσιάστηκαν ἀξιόλογα βιβλία καὶ γράφτηκαν ἀρκετὰ χρήσιμα ἄρθρα πὸν ἀφοροῦν τὴ Β. Μ.

Γιὰ τὴν καλλίτερη ταξινομήσή τους, χωρίσαμε τὸ ὕλικὸ στὶς ἐπόμενες πέντε κατηγορίες. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ βιβλία τῆς Β. Μ. πὸν ἐκδόθηκαν τὸ ἔτος 1988. Ἡ δεύτερη τὰ ἀνάλογα περιοδικὰ καὶ τὶς ἐφημερίδες.

Ἡ τρίτη τὰ ὅμοια ἀπὸ ἀποψη περιεχομένου ἄρθρα. Στὴν τέταρτη κατηγορία ἔχουμε συμπεριλάβει τὶς «ἀναστατικὲς ἐκδόσεις», ἐκδόσεις δηλαδὴ βιβλίων Β. Μ., πολὺ χρήσιμες, τοῦ περασμένου αἰῶνα ἢ τῆς πρώτης δεκαετίας τοῦ 20οῦ πὸν ἔχουν ἐξαντληθεῖ. Στὴν πέμπτη καὶ τελευταία κατηγορία ὑπάρχει ὅ,τι σχετικὸ εἶχε παραλειφθεῖ ἀπὸ τὰ δελτία τῶν προηγούμενων χρόνων «1983 - 1987».

I. ΒΙΒΛΙΑ

1. Ἐμμανουὴλ Κ. Χατζημάροῦ.

Μελωδικὴ ἀνοδοέση, Τόμος Γ'. Ἡ θεία καὶ ἱερὰ

Λειτουργία. Ἀθήνα 1988. Περιέχονται οἱ μελωδίες τῶν ἀριστέων μουσικοδιδασκάλων τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας καθὼς καὶ προσωπικὲς συνθέσεις τοῦ ἐκδότη. Στὴν ἀρχὴ τοῦ βιβλίου ὑπάρχει ἐκτενὴς πρόλογος στὸν ὁποῖο ἐκφράζονται οἱ ἀπόψεις τοῦ κ. Χατζημάροῦ σχετικὰ μὲ τὴ Β.Ε.Μ. ὅπως παρουσιάζεται σήμερα.

2. Χαριλάου Ταλιαδώροῦ.

Ἀκολουθίες: α) Βαπτίσματος, β) Γάμου, γ) Νεκρώσιμη. Θεσσαλονίκη 1988. Στὸ βιβλίο ὅπως καὶ ἡ προμετωπίδα του δηλώνει ὁ συνθέτης ἔχει περιλάβει μελοποιημένες τὶς ἀνωτέρω ἀκολουθίες γιὰ σωστὴ ἀπόδοση τῶν ὕμνων ἀπὸ τοὺς ιεροψάλτες.

3. Γεωργίου Ι. Κακουλίδη.

Θεωρία καὶ πράξη τῆς Βυζ. Ἐκκλ. Μουσικῆς. Ὁπτικοακουστικὸ σύστημα μάθησης. Ἀθήνα 1988. Τὸ βιβλίο προσφέρεται γιὰ τοὺς μαθητευόμενους στὴ Θεία Τέχνη. Συνοδεύεται καὶ ἀπὸ κασσέτες.

4. Ἰωάννου Παπαχρόνη.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Ἀκάθιστου Ὑμνου. Κατερίνη 1988. Περιέχονται: Τὸ Μικρὸ Ἀπόδειπνο, ὁ κανόνας τοῦ ἀκαθίστου τονισμένος καὶ διηρημένος σὲ ρυθμικοὺς πόδες, οἱ 24 οἴκοι καὶ πλήρης τυπικὴ διάταξη.

5. Γεωργίου Καρακάση.

Θεία Λειτουργία. Ἀθήνα 1988. Δημοσιεύονται τὰ μαθήματα πὸν ἔφαλε ὁ συγγραφέας στὰ ἀναλόγια τῶν διαφορῶν ναῶν, μὲ σεβασμὸ πάντα στὴν ὀρθόδοξη πίστη καὶ στὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση.

6. Δοσιθέου Μοναχοῦ.

Λειτουργικά. Ἐκδοση Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίων Κυπριανοῦ καὶ Ἰουστίνης. Φυλὴ Ἀττικῆς 1988. Περιέχονται παλαιᾶ καὶ νέες συνθέσεις τοῦ γέροντος π. Δοσιθέου Κατουνακιώτου, πὸν φυλάσσουν τὸ αὐστηρὸ ἐκκλησιαστικὸ ἦθος τῶν κλασσικῶν μουσικῶν γραμμῶν.

7. Ἀστερίου Κ. Δεβερλή.

Πηδάλιο Β. Μ. (Ἀκάθιστος Ὑμνος) Θεσσαλονίκη 1988. Περιέχονται ἅπαντα τὰ ψαλλόμενα τοῦ Ἀκαθίστου καθὼς ἐπίσης ὑπάρχουν καὶ οἱ 24 οἴκοι σὲ βυζαν-

Η ΑΥΘΕΝΤΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τῆς ΑΡΧΟΝΤΟΥΛΑΣ ΑΝΕΣΤΗ, Θεολόγου

Κάθε έννοια έξουσίας και αυθεντίας στο Χριστιανισμό νοείται, μόνον κάτω από τὸ σχῆμα έξουσίας και αυθεντίας τὸ ὁποῖο βιώθηκε, ἐκπροσωπήθηκε και ἀσκήθηκε, ἀπὸ μέρους τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ¹. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι κάθε έννοια και διδασκαλία περὶ αυθεντίας στην Ἐκκλησία δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ νοηθεῖ ἢ νὰ διατυπωθεῖ χωρὶς τὴν ἀπευθείας ἀναφορὰ στὸ χριστοκεντρικὸ σχῆμα και ὑπόδειγμα τῆς αυθεντίας. Διότι και δὲν νοείται αυθεντία στην Ἐκκλησία, ἢ ὁποία δὲν θὰ πηγάζει ἀποκλειστικά και ὀριστικά ἀπὸ τὸν Κύριο. Ἡ αυθεντία αὐτὴ «προσιδιάζει» εἰς Αὐτὸν και μόνον, στηρίζεται στὸ πρόσωπό Του και αὐτὴν διεβίβασε στους Ἀποστόλους και τὴν Ἐκκλησία Του².

Ἡ Ἐκκλησία ἄλλωστε εἶναι ὁ κατάλληλος και

1. Χρ. Κωνσταντίνιδου, Μητροπολίτου Μύρων, Ἡ αυθεντία εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐν Ἀθήναις 1984, σ. 373.

2. Βλ. ἀνωτέρω, σ. 375.

τινὴ σημειογραφία και σὲ ποικιλία ἤχων. Ἀκολουθεῖ μελοποιημένη πλήρης ἢ ἀκολουθία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου.

8. Ἐμμανουήλ Κ. Χατζημάρκου.

Μελωδικὴ ἀνθοδέσμη, Τόμος Δ'. Βυζαντινὸ Ὁρατόριο, Ἀθήνα 1988.

9. Γρηγόρη Στάθη.

Μπαλάσης Ἱερὺς και Νομοφύλαξ (Β' ἡμῖς ΙΖ' αἰῶνος). Εἶναι τὸ συνοδευτικὸ φυλλάδιο τοῦ δμῶνυμου δίσκου ὅπου παρουσιάζεται ἡ ζωὴ και ἀναλύεται τὸ ἔργο τοῦ Βαλασίου τοῦ ἱερέως. Τὸ φυλλάδιο εὐρίσκεται ἐνσωματωμένο στὸ ἄλμπουμ τῶν δίσκων πὸν ἔχει τὸ Νο 3.

10. Ἀνδρέου Χαρ. Θεοφιλόπουλου.

Ἱερὸν Ἀνθολόγιον, Θεσσαλονίκη 1988. Τὸ βιβλίον περιέχει τὰ σύντομα προσόμοια ὄλων τῶν ἤχων ὅπως αὐτὰ ψάλλονται στὸ Ἅγιο Ὄρος ὅπου διατηρεῖται ἡ γνήσια Ἐκκλ. Βυζ. Μουσικὴ ἀκόμη περιέχονται διάφοροι μουσικοὶ ὕμνοι ὅπως τὰ Δοξαστικά τῶν Ἁγίων Πατέρων - Τριῶν Ἱεραρχῶν κ.λπ.

11. Χαραλάμπους Μπούσια.

Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Ἐνδόξου Ὁσιομάρτυρος Σωσάννης, Ἀθήνα 1988. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρ-

πρωταρχικὸς ἐρευνητὴς τῆς ἀποκαλύψεως. Προστατεύεται και ἐνισχέται μὲ γραπτὸς λόγους. Προστατεύεται, ἀλλὰ δὲν ἐξαντλεῖται. Οἱ ἀνθρώπινοι λόγοι δὲν εἶναι παρὰ σημεία. Ἡ μαρτυρία τοῦ Πνεύματος ἀναξωπυρῶνει τοὺς γραπτὸς λόγους. Δὲν ἐννοοῦμε τὴν «κατὰ καιροῦς» φώτιση ὀρισμένων ἀτόμων ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ἀλλὰ κυρίως τὴν μόνιμη βοήθεια τοῦ Πνεύματος στην Ἐκκλησία, αὐτὸν τὸν «στῦλον και ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3,15).

Οἱ Γραφεὶς θέλουν ἐρμηνεία. Ὅχι ἡ φρασεολογία, ἀλλὰ τὸ μήνυμα ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ ἀπὸ τὸν Θεὸν «ἐντεταλμένος» και μόνιμος μάρτυρας τῆς ἀπόλυτης ἀληθείας και τῆς δλοκληρωμένης ἐννοίας τοῦ μηνύματος αὐτοῦ, ἀπλῶς και μόνον διότι ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία ἀνήκει στην ἀποκάλυψη, ὡς Σῶμα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Κυρίου³.

3. Γ. Φλωρόφσκυ, Ἁγία Γραφή, Ἐκκλησία, Πράξεις, Θεολογία 1976, σ. 22. (Μετάφραση Δημ. Γ. Τσάμη).

χει μουσικὸ παράστημα μὲ μελοποιημένους ὕμνους τῆς Ἁγίας ἀπὸ τὸν Ἐμμ. Χατζημάρκου.

12. Κωνσταντίνου Καλοκύρη.

«Ὁ Μουσουργὸς Ἰωάννης Θ. Σακελλαρίδης και ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ». Θεσσαλονίκη 1988. Εἶναι μιὰ «ἐρευνητικὴ και κριτικὴ σκιαγραφία» τοῦ Ἰωάν. Σακελλαρίδη και τοῦ ἔργου του. Τὸ μισὸ μέρος τοῦ βιβλίου ἀποτελεῖται ἀπὸ φωτοτυπικὸς μουσικοὺς πίνακες μὲ βυζαντινὴ και ἄλλους μὲ εὐρωπαϊκὴ σημειογραφία.

13. Γιώργου Ἀλ. Ἀναγνωστόπουλου.

«Χειρόγραφη Θεία Λειτουργία Ὀκτάηχος». Περίλαμβάνει ἄσματα τῆς Θ. Λειτουργίας στους τέσσερις κύριους ἤχους. Ὁ ἐκδότης ἔχει ἐπιμεληθεῖ ἀκόμη τὴν καλλιγράφηση και τὴ διακόσμηση τοῦ βιβλίου. Ἀπὸ τὴν σελ. 13 μέχρι και τὴν 25η προτάσσεται πρόλογος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κοζάνης.

14. Ἱερὰ Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς και Κονίτσης.

«Κανὼν Παρακλητικὸς εἰς τοὺς ἐν Βορείῳ Ἠπίερω Ἁγίους», Κόνιτσα 1988. Τὸν κανὼνα δλοκληρὸ μελοποίησε ὁ κυρ Ἀβραάμ Χ. Εὐθυμιάδης.

(Συνεχίζεται)

Ἐξάλλου ἡ οὐσία τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας προσδιορίζεται ἀπὸ τὸν τελικὸ σκοπὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ ἄρει τὴν ἀντίθεση μεταξὺ τοῦ θεοῦ νόμου καὶ τῆς ἀνθρωπίνης βουλήσεως μὲ τὴν ἐλεύθερη ὑποταγὴ τοῦ ἀνθρώπου στὴ θεία βούληση· πρᾶγμα ποῦ κατορθώνεται μὲ τὴ βοήθεια τῆς θείας χάριτος. Μὲ ἄλλα λόγια, συνίσταται στὴ διαπαιδαγώγησι τῆς ἀνθρωπότητος σύμφωνα μὲ τὴ βούληση τοῦ Θεοῦ, καὶ στὴν ἐπιτυχία τοῦ ὕψιστου σκοποῦ τῆς ὑπαρξῆς τοῦ ἀνθρώπου, δηλαδὴ τῆς αἰωνίας τελειοποιήσεως «ἐν Θεῷ»⁴.

Μὲ τοὺς μεγάλους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἰδίως τοὺς Καππαδόκες, προβλήθηκε κυρίως ὁ ἐκκλησιαστικὸς χαρακτήρας τῆς ἐρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἐπιτεύχθηκε ἡ συνένωση τῶν θεολογικῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὶς ὁποῖες ἐκφράστηκε οὐσιαστικώτερα ἡ ὀρθόδοξη διδασκαλία τῆς ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας⁵. Ἔτσι τὸ ἀδύνατο τῆς πλάνης ὑπάρχει μόνον στὴν Ἐκκλησία διότι καθοδηγεῖται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποῦ τὴν ὁδηγεῖ εἰς ὅλην τὴν ἀλήθεια. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦταν ἡ ἴδια, τόσο στοὺς ἀποστολικούς χρόνους, ὅσο καὶ στὴν μετέπειτα περίοδο τῆς ἱστορικῆς πορείας τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ ἀλάθητο ὅμως ἀνήκει εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ τὰς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας καὶ δὲν ἐπεκτείνεται στοὺς Πατέρες καὶ Διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας ἀτομικὰ καὶ χωριστά, ὅπου βέβαια ἡ ἐπιστοασία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκδηλώνεται διὰ νὰ τοὺς κάμει ἱκανοὺς νὰ ἐξηγήσουν καὶ ἀναπτύξουν τὰ ὅσα τὸ Ἅγιο Πνεῦμα «ἐλάλησεν» στοὺς Ἀποστόλους. Ἐπομένως, ἡ πλήρης αὐθεντία καὶ τὸ ὕψιστο κῦρος ὑπάρχει μόνον εἰς τὰς Ἁγίας Γραφὰς καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους, ποῦ ἐκφράζουν τὴν ὅλη Ἐκκλησία⁶.

Ὁ Καθηγητὴς Γεράσιμος Κονιδάρης λέει ἐπιγραμματικά, ὅτι: «ἡ ἄλυσις: Κύριος - Ἀπόστολοι - Ἐπίσκοποι, διασφαλίζει τῆς πίστεως τὸ ἀληθὲς καὶ τὴν βεβαιότητα τῆς Σωτηρίας»⁷.

Κι αὐτὸ διότι τὸ ἀλάθητο τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτελεῖ τὴν οὐσιαστικώτερη προϋπόθεση τῆς ὀρθῆς ἔννοιας τῆς Ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ σκοποῦ τῆς διὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν Ἀ-

γία Γραφή καὶ ἀπὸ τὴν Παράδοσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἔχει ὡς κριτήριον τὴν πιστότητα στὴν «παραδοθεῖσα» πίστις καὶ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς ἰδιότητα ὅμως τῆς Ἐκκλησίας τὸ ἀλάθητο ἀνήκει εἰς ὅλο τὸ πλήρωμά της, κλήρο καὶ λαό, ἐνῶ φορεῖς τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀδιάκριτα ὅλα τὰ μέλη της· αὐθεντικὸ ὅμως ὄργανο τῆς ἀλάθητης διατύπωσης τῆς πίστεως αὐτῆς εἶναι ὁ συνοδικὸς θεσμὸς, ὅπου τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' τοὺς διαδόχους τῶν Ἀποστόλων, τοὺς ἐπισκόπους, καὶ μάλιστα ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος ὅπου ἐκτίθενται καὶ μὲ τὴν ὁποία κατοχυρώνονται μὲ τρόπο αὐθεντικὸ ἡ παραδοθεῖσα πίστις καὶ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας.

Καὶ τὸ ὅτι ὅλο τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ τὸν φορέα τοῦ ἀλάθητου διατυπώνει ὁ ἱ. Χρυσόστομος λέγοντας· «τὰ πάντων κεφαλαιωδέστερα, κοινὰ πάντων ἐστί, τὸ βάπτισμα, τὸ διὰ τῆς πίστεως σωθῆναι, τὸ τὸν Θεὸν ἔχειν Πατέρα, τὸ τοῦ αὐτοῦ Πνεύματος ἅπαντας μετέχειν»⁸.

Αὐτὸ ἀναφέρεται ὄχι στὴν ἀποκάλυψη νέων ἀληθειῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ στὴν ἀνάπτυξη τῶν ἤδη «δεδομένων καὶ ἀποκεκαλυμμένων», τὴ διασάφηση καὶ διατύπωση αὐτῶν σὲ κάθε ἐποχῇ⁹.

Ὁ Καθηγητὴς Ἀμίλιας Ἀλιβιζάτος, λέει ὅτι «... δύο τινὰ εἶναι ἀπαραίτητα διὰ τὴν διαμόρφωσιν τῆς συνειδήσεως τῆς Ἐκκλησίας: πρῶτον, ἡ ἐνσυνείδητος ἀντίληψις καὶ διάθεσις καὶ ἐνέργεια τῆς ποιμανούσης Ἐκκλησίας πρὸς τὴν θετικὴν δημιουργίαν ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, διὰ διδασκαλίας κατὰ πάντα γνησίας, ἀκριβοῦς καὶ μακρὰν πάσης διαστροφῆς καὶ νοθείας, διαστρεβλούσης τὸ πνεῦμα καὶ τὴν οὐσίαν τῆς Ὀρθοδοξίας· καὶ δεύτερον, ἡ τῆς ἁπαξ δημιουργηθείσης συνειδήσεως ὀρθὴ καὶ ἄγρυπνος παρακολούθησις καὶ προσπάθεια ἐπὶ διατηρήσει τῆς καλῶς νοουμένης καὶ πρεπούσης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εὐσταθείας»¹⁰.

Αὐτὰ σημαίνουν ὅτι παράλληλη εἶναι ἡ μέσα στὴν Ἐκκλησία πορεία τῆς αὐθεντίας καὶ τῆς κοινῆς συνειδήσεως, καὶ ὅτι ἀνὰ πᾶσα στιγμή, ἡ πρώτη ἐλέγχεται ἀπὸ τὴν δεύτερη καὶ ἡ δεύτερη ἐμποτίζεται καὶ ἐμπειδώνεται ἀπὸ τὴν πρώτη, διὰ νὰ μείνει διαρκῶς εὐαίσθητο τὸ ὅλο αἰσθητήριον τῆς Ἐκκλησίας, διὰ κάθε ἀντίδραση πρὸς κάθε ἐνδεχόμενη ἀπόκλιση ἢ φθορὰ

4. Ἀπ. Χρυσόστομος, Δοκίμιον Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1896, σ. 114 κ.ε.

5. Μ. Σιώτου, Οἱ τρεῖς ἱεράρχαι ὡς ἐρμηνευταὶ τῆς Ἀγ. Γραφῆς, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 43.

6. Θ. Ζήση, Γενάδιος Β' Σχολάριος. Βίος - συγγραμματα - διδασκαλία, Θεσ)νίκη 1980, σ. 451 κ.ε.

7. Γ. Κονιδάρη, Ἡ σπουδαιότης τῶν περὶ τὸ πολιτεύμα τῆς ἀρχαίου Ἐκκλησίας ἐρευνῶν καὶ διὰ τὴν οἰκουμενικὴν Κίνησιν μετὰ στοιχείων τῆς λύσεως, ἐν: Εἰς χάρισιν τῆς τῆς Διδασκαλίας Ἀ. Ἀλιβιζάτου, Ἀθήναι 1958, σ. 195.

8. Χρυσόστομος, Ὅμιλ. 11, Εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους, 1, PG 62,81.

9. Χρ. Κρικώρη, Ἀδθεντία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς Πατέρας, Θεσ)νίκη 1986, σ. 69.

10. Ἀμίλια Ἀλιβιζάτος, Ἡ κοινὴ συνείδησις τῆς Ἐκκλησίας, ἐν: Ἐπιστημ. Ἐπετηρὶς τῆς Θεολ. Σχολῆς τοῦ Παν)μίου Ἀθηνῶν, Ἀθήναι 1955, σ. 38.

ἡ μορφή πλάνης στο χῶρο τῆς ἀληθείας¹¹.

Ἡ δὲ οἰκουμενικὴ σύνοδος δὲν ἐφευρίσκει οὔτε ἀνακαλύπτει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἀλήθεια. Οὔτε εἶναι νοητὸ νὰ λεχθεῖ ὅτι ἡ ζωὴ νεκρώνεται καὶ ἡ σύνοδος τὴν ἐπαναφέρει στὴν ὁριμότη¹². «Ἡ ἀλήθεια», λέει ὁ Florovsky, «δὲν ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῶν συνόδων, διότι αὕτη οὐδέποτε εἶχεν ἀπολεσθῆ». Ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος ἐκφράζει αὐθεντικὰ καὶ ἐπίσημα τὴν ὑπάρχουσα αὐθεντικὴ ἀλήθεια στο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ αὐθεντικὴ αὐτὴ ἐξουσία τῆς συνόδου χάνει τὸ χαρακτήρα τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, διότι ἔχει τὴν πηγὴ τῆς στο συντελούμενο μυστήριό τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε τὰ σύμβολα καὶ οἱ ὅροι τῶν συνόδων ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου εἶναι ἡ ἐμπειρία καὶ ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας, πού προηγήθηκαν ἀπὸ αὐτές. Πρωτεύουσα καὶ ἀφετηριακὴ θέση ἔχει τὸ κοινωνικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, πού διαρθρώνεται εἰς ἱεραρχία καὶ ἐξωτερικὴ ἐκφραση «ἐκ τῶν ἔσω».

Οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν λάβει τὴν ἐξουσία νὰ ἐκφράζουν αὐθεντικὰ εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους τὶς ἤδη ὑπάρχουσες ἀλήθειες στο σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, «εἰς τὴν σύνολον κοινότητα αὐτῆς»¹³.

Ἡ ἐξουσία ὅμως αὐτὴ βασίζεται στο μυστήριό πού συντελεῖται στὴν Ἐκκλησία καὶ στὰ μέλη πού μετέχουν εἰς αὐτό. Ἡ διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας ἄλλωστε «καθ' ἑαυτὴ» καὶ χωρὶς σύνοδο δὲν παύει νὰ εἶναι αὐθεντικὴ, ὅπως γινόταν αὐτὸ στὴν ἀρχαία Ἐκκλησία πρὶν τὴ σύγκληση συνόδων¹⁴.

Ὁ Καθηγητὴς Ἰωάννης Καμίρης ἀναφέρει: «Τὸ πλήρωμα τοῦτο ἢ τὸ ὄλον ἢ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ συναποτελοῦσιν οἱ ὀρθοδόξως πιστεύοντες κληρικοὶ καὶ λαϊκοί, λογίζεται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ ὡς φορεὺς τοῦ ἀλαθῆτου τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ὡς φωνὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄργανον ἐκφράσεως τοῦ ἀλαθῆτου αὐτῆς εἶναι ἡ ἀνωτάτη διοικητικὴ ἀρχὴ αὐτῆς, ἥτοι ἡ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀντιπροσωπεύεται τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν Ἐπισκόπων του, οἱ ὅποιοι δογματίζουσι τῇ ἐνεργείᾳ καὶ ἐπιστάσι καὶ ἐπινεύσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»¹⁵.

Σύμφωνα μ' αὐτὰ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία «διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῇ Ἁγίου Πνεύματος» ὅπως ἔκρινε ποιά εἶναι ἡ γνήσια Ἀποκάλυψη καὶ καθόρισε τὰ βιβλία πού τὴν περιέχουν, ἔτσι ἡ ἴδια Ἐκκλησία ἔγινε

καὶ ὁ αὐθεντικὸς ἐρμηνευτὴς τῆς. Λέγοντας βέβαια αὐθεντικὴ ἐρμηνεία ἐννοοῦμε τὸ ἀληθινὸ νόημα, πού ἡ Ἐκκλησία ἔδωσε σὲ χωρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς μὲ τὶς συνόδους ἐπίσημα. Ἀλλὰ ἐφ' ὅσον ἡ θεία Ἀποκάλυψη εἶχε ἀνάγκη τῆς ἐπιστάσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ νὰ μεταδοθεῖ καὶ καταγραφεῖ, πολὺ περισσότερο εἶναι ἀναγκαία ἡ ἐπιστάσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διὰ τὴν ὀρθὴ ἐρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως.

Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶναι ἔργο «τῶν ἐπὶ μέρους ἀτόμων», ἀλλὰ τῆς ἴδιας τῆς Ἐκκλησίας ὅπου «ἐνοικεῖ» τὸ Ἁγιο Πνεῦμα. Εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν ὀρθοδόξων καὶ τῶν αἰρετικῶν. Διότι οἱ αἰρετικοὶ στηρίζονταν στὴ δική τους, προσωπικὴ βασικά, αὐθεντία προκειμένου νὰ «μεταποιήσουν» τὰ παραδοθέντα μὲ τρόπο αὐθαίρετο καὶ νὰ παρουσιάσουν τὶς διδασκαλίες τους ὡς ἀλήθεια, ἐγκαινιάζοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἓνα σύστημα παράδοσης ἀνθρώπων. Παρόμοια ἐνεργοῦν καὶ μερικὲς σύγχρονες Διαμαρτυρόμενες ομάδες, πού δέχονται στὴν ἐρμηνεία τῆς Ἁγίας Γραφῆς ἄμεσο ἰδιωτικὸ φωτισμὸ κάθε ἐπὶ μέρους ἀτόμου. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ὅμως αἴρεται κάθε αὐθεντία καὶ μέτρο καὶ κριτὴς γίνεται κάθε ἄνθρωπος¹⁶.

Ἡ διδασκαλία ὅτι ἡ Ἐκκλησία καὶ μόνο καὶ ὄχι οἱ ἄνθρωποι ὡς ἄτομα, ἀποτελεῖ τὸ αὐθεντικὸ κριτήριό καὶ ἐρμηνευτὴ τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεῖο καθίδρυμα, πού κύριο ἔργο του εἶναι ἡ διδασκαλία καὶ ἐρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως. Αὐτὸ, ἄλλωστε, ἀποτελεῖ καὶ αἴτημα αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπινου λογικοῦ, διότι τόσο οἱ δῆθεν μυστικὲς παραδόσεις καὶ προσωπικὲς ἀποκαλύψεις τῶν αἰρετικῶν, ὅσο καὶ οἱ ἐφαρμοζόμενες ἐπιστημονικὲς μέθοδοι, ὡς προϊόντα τοῦ ἀνθρώπινου λόγου, ὑπόκεινται σὲ πλάνη καὶ σφάλματα.

Ἐπάρχει λοιπὸν ἀνάγκη ἐνὸς αὐθεντικοῦ κριτηρίου, πού νὰ μὴν στηρίζεται ἐπάνω σὲ ἀνθρώπινα μέσα, διὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς θείας Ἀποκαλύψεως. Τὸ κριτήριό αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι κάτι ἄλλο παρὰ μόνον ἡ Ἐκκλησία, πού ἱστορικὰ καὶ μετὰ τὶς τόσες ἐμπειρίες πού ἀπέκτησε, ἰδίως μετὰ τὸ θρίαμβό της στοὺς αἰρετικούς Ἀρειανούς καὶ ἄλλους, ἄρχισε νὰ συνειδητοποιεῖ ὅτι ἀποτελεῖ σῶμα, πού θὰ μπορούσε νὰ διαδραματίζει σημαντικὸ ρόλο σὲ θέματα ἐρμηνείας τῶν Γραφῶν ὡς τελικὸ κριτήριό.

Τελικὰ ἡ νίκη τῆς Ἐκκλησίας εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία μιᾶς αὐθεντίας ἐκκλησιαστικῆς ἐρμηνείας σὲ ἀποφασιστικὰ ζητήματα πού ἀφοροῦν στὴν ἐρμηνεία τῶν Ἁγίων Γραφῶν¹⁷.

11. Χρ. Κωνσταντινίδου, ὅπ. παραπάνω, σ. 387.

12. Ν. Ματσούκα, Ἐκκλησιολογία ἐξ ἐπόψεως τοῦ Τριαδικοῦ δόγματος, Θεσ/νίκη 1972, σ. 176.

13. Ν. Νησιώτης, Ἡ θεολογία τῆς Ἀποκαλύψεως, σ. 121.

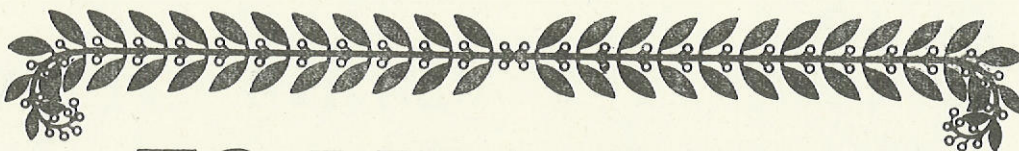
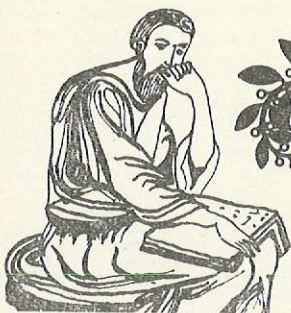
14. Ν. Ματσούκα, ὅπ. παραπάνω, σ. 177.

15. Ἰωάν. Καμίρης, Σύνοψις τῆς Δογματικῆς Διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήνα: 1957, σ. 6 κ.ε.

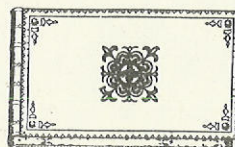
16. Χρ. Κρικώνη, Αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς Πιτέρας, Θεσ/νίκη 1986, σ. 69.

17. Χρ. Κρικώνη, ὅπ.π., σ. 70.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ἐκδόσεις «ΑΣΤΗΡ»
Ο ΚΗΠΟΣ ΜΕ ΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Πραγματικός κήπος με δμορφά λουλούδια από εικόνες, ποιήματα, ιστορίες και διηγήματα είνει τὸ παιδικὸ αὐτὸ βιβλίο τῆς «Γυναικείας Λογοτεχνικῆς Συντροφιάς».

Τριάντα γυναίκες καὶ ἄντρες —οἱ περισσότεροι καθιερωμένοι στὰ ἑλληνικὰ γράμματα— συμμετέχουν σ' ἓνα ἀνθολόγιο πνευματικῆς καὶ λογοτεχνικῆς παιδείας, ἔτοιμο νὰ τὸ... κατασπαράξουν τὰ παιδιά, ἀλλά, γιατί ὄχι, καὶ οἱ μεγάλοι!

Πρόκειται γιὰ μιὰ προσεγμένη ἐπιλογή θεμάτων, πὺ ἡ ἀγάπη, ἡ σοβαρότητα, ἡ εὐθύνη καὶ ἡ αἰσθητικὴ τῆς Ἀγγελικῆς Βαρελά καὶ τοῦ «Ἀστέρου» ἀποτόλμησαν, γιὰ νὰ δώσουν στὰ παιδιά μας ὅ,τι καλύτερο ὑπάρχει σήμερα στὸν τομέα αὐτό.

«Ἡ Γυναικεία Λογοτεχνικὴ Συντροφιά» τῆς ὁποίας τὸ βιβλίο αὐτὸ εἶναι καρπὸς, πίστεψε πὺς τὸ παιδικὸ βιβλίο εἶναι ἡ προοπτι-

κῆ τοῦ αὐριο. Μπήκε στὸν ἀγώνα γιὰ τὴν καθιέρωσή του τὸ 1958. Συνέχισε μέχρι σήμερα με βαθιὰ πίστη καὶ ἀκαταπόνητο κέφι.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὄχι ἐντυπωσιακὸ, ἀλλὰ ἀποφασιστικὸ! Ἐνα πλῆθος ἀπὸ σημαντικὸς συγγραφεῖς νὰ τροφοδοτοῦν, με κείμενα γιὰ παιδιά, τὸν ἑλληνικὸ χῶρο καὶ νὰ ἔχουν δημιουργήσει μιὰ παράδοση ἀξία, ἴσως καὶ καλύτερη, ἀπὸ παρόμοιες τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Οἱ συγγραφεῖς πὺ περιλαμβάνονται στὸν «Κήπο με τὶς ιστορίες» ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἔργα πὺ καλύπτουν σήμερα ὄλες τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς προσδοκίες τοῦ χῶρου. Κι ἀποτελοῦν, ὅπως ὀδηγεῖται, τὴν αἰσιοδοξία πραγματικότητας, ὅτι ἀπ' αὐτοῦς ξεκινεῖ τὸ παιδικὸ βιβλίο πὺ γαλούχησε καὶ γαλουχεῖ τριάντα χρόνια τώρα χιλιάδες παιδιά στὴν ἀρετή, στὴν ὁμορφιά καὶ στοὺς παλμοὺς τῆς ζωῆς.

Ἐκδόσεις «ΑΣΤΗΡ»
«ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ»

Ἀπὸ τὸν ἐκδοτικὸ Οἶκο «ΑΣΤΗΡ» Ἀλ. καὶ Ε. Παπαδημητρίου Ο.Ε., Λυκούργου 10, Ἀθήνα, ἐκυκλοφόρησαν σὲ δεῦτερη πολυτελή, ἀναμορφωμένη καὶ συμπληρωμένη ἔκδοση οἱ «Παρακλητικοὶ Κανόνες».

Πρόκειται γιὰ πολὺ εὐχρηστο καὶ κομψὸ βιβλίο, πὺ καλύπτει μεγάλες λειτουργικὲς καὶ πνευματικὲς ἀνάγκες τῆς Ἐκκλησίας.

Περιέχει τὴν ἀκολουθία τοῦ μικροῦ καὶ μεγάλου Παρακλητικοῦ Κανόνα στὴν Παναγία, τὸν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν Ἱμίο Σταυρό, καθὼς καὶ παρακλητικὸς κανόνες σὲ πολλοὺς ἀγίους.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΔΡΑΜΑΣ κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΥΡΑΤΣΟΥ. «Ἰησοῦς Χριστὸς ἡ σωτηρία ἡμῶν». Δράμα 1989. Ἄρθρα καταναμη-

μένα σὲ δύο ἐνότητες με τεκμηρίωση ἀγιογραφικὴ πὺ δίνουν ἀλάνθαστες καὶ σωστικὲς ἀπαντήσεις στὰ σύγχρονα προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου.

★

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΡΑΜΑΣ. «Ποιοὺς μακαρίζει ὁ Κύριος». Δράμα 1988. Χρονικὸ, εἰσηγήσεις καὶ πορίσματα Συνεδρίου Πρεσβυτερῶν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας τοῦ ἔτους 1987.

Ἐκεῖνο πὺ προσδοκᾶται εἶναι νὰ ἐφαρμοσθοῦν στὴν πράξη ὄσα χρήσιμα στοιχεῖα καὶ ἐφόδια προσφέρθηκαν στὰ Συνέδρια καὶ στὶς Συνάξεις. Νὰ γίνουν βιώματα τὰ πορίσματα καὶ οἱ ἀποφάσεις, πὺ ὁμόφωνα καὶ ὁμόψυχα ἐγκρίθηκαν».

ΣΥΝΑΞΗ

Τριμηνιαία ἔκδοση σπουδῆς στὴν Ὀρθοδοξία.

Συμπληρώνοντας 7 χρόνια κυκλοφορίας ἡ «Σύναξη» ἐξέδωσε τὸ 28ο τεῦχος με θέμα: «Ρωσία: Χίλια χρόνια πνευματικῆς ἱστορίας». Κείμενα τῶν: Π. Εὐδοκίμου, Ν. Ἀρσένιου, C. MOTCHOULSKI, G. H. WILLIAMS, Μ. Εὐδοκίμου, Τιμ. Σακκᾶ, Ἡλ. Βουλγαράκη, Κ. Ξυνοπούλου, Ἄντ. - Αἴμ. Ταχιάου, π. Στ. Σκλήρη, Δ. Μαυρόπουλου, Στ. Φωτίου, Κ. Σαρδελῆ κ.ἄ. Ἀνάμεσα στὰ θέματα δημοσιεύονται μελέτες γιὰ τὸν Μάξιμο τὸν Γραικὸ, τὸν Ἄντρεϊ Ρουμπλιώφ, τὸν Θεοχάρη τὸν Ἑλληνα, τὸν Φ. Ντοστογιέφσκυ, τὸν Γεώργιο Φλωρόφσκυ καὶ τὸν Λ. Οὐσπένσκυ. Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Φ. Κόντογλου στὸν Λεωνίδα Οὐσπένσκυ.

Φς

Η ΣΕΛΙΔΑ ΤΗΣ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΑΣ

Με τη ΜΑΡΙΑ ΜΑΤΖΑΡΗ-ΜΙΧΑΗΛ

9. 'Η πρεσβυτέρα στὸν πόνο καὶ τὴ χαρὰ

Καλή μου πρεσβυτέρα,

Ἡ ἐνορία εἶναι γιὰ σένα ἡ μεγάλη σου οἰκογένεια. Ὅπως στὸ σπίτι σου, ἔτσι καὶ στὴν ἐνορία ζεῖς μαζί με τοὺς ἀδελφούς σου, τοὺς ἐνορίτες, τὶς χαρὲς καὶ τὶς λύπες τους. Τὰ προβλήματα καὶ τὶς δυσκολίες στὴ ζωὴ τους. Ξέρεις πολὺ καλά, ὅτι γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ, οὔτε ἡ χαρὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ὀλοκληρωμένη, ἂν δὲν τὴν ζήσεις με ἀγαπητὰ σου πρόσωπα, οὔτε ὁ πόνος μπορεῖ νὰ βασταχτεῖ ἂν δὲν μοιραστεῖ με κάποιον ἄλλον. Γι' αὐτὸ καὶ σὺ προσπαθεῖς μαζί με τὶς συμπρεσβυτέρες ἢ τὶς πιὸ στενὲς συνεργάτιδες σου στὴν ἐνορία, νὰ κάνετε πράξη τούτη τὴν ἀλήθεια. Ἡ καθημερινὴ σου πείρα, στὴν ἐνορία, σ' ἔχει βεβαιώσει ὅτι καὶ ἡ χαρὰ καὶ ὁ πόνος δημιουργοῦν τὶς καλύτερες προϋποθέσεις γιὰ μιὰ καρποφόρα προσέγγιση τῶν ἀνθρώπων καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς πιὸ ἀδελφικῆς φιλίας.

Κι ἂν σ' ὀποιαδήποτε οἰκογένεια ἢ ομάδα ἀνθρώπων, τὸ γεγονός αὐτὸ ἔχει εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα, γιὰ τὴν ἐνορία, τὴν οἰκογένεια τῶν παιδιῶν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐκκλησία τῶν πιστῶν, εἶναι θεϊκὴ ἐντολὴ καὶ ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο ἐνότητος, θάρρους, ἐλπίδας καὶ προσέγγισης στὰ μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μας, πού ὁδηγοῦν στὸ δρόμο τῆς χάριτος, με ἀποτέλεσμα τὴ σωτηρία καὶ τὴν ἐνωσιὴ ὅλων μας στὴν Οὐράνια Βασιλεία, δίπλα στὸ θρόνο τοῦ Θεοῦ - Πατέρα μας.

Τὸ γεγονός ὅτι κανεὶς δὲν γεννήθηκε κακὸς καὶ ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τους, ἔχουν τὸ σπέρμα τῆς καλοσύνης, μᾶς βεβαιώ-

νει ὅτι ἡ ζωὴ τῆς καλοσύνης δίνει νόημα στὴ ζωὴ μας. Ἐξω ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν συνανθρώπων μας οὔτε ἡ λύπη οὔτε ἡ χαρὰ εἶναι στοιχεῖο ζωῆς. Ἡ ψυχὴ μας θέλει νὰ αισθανθεῖ τὴ ζωὴ τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ πόνου μέσα στὸ σύνδεσμο τῆς ἀγάπης, πού ἀδελφώνει τοὺς ἀνθρώπους. Ἐξω ἀπὸ τὴ σχέση αὐτὴ, ἡ ψυχὴ μας δὲν βρίσκει ἀνάπαυση. Καί, δυστυχῶς, αὐτὸ εἶναι τὸ δράμα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ὅσο κλείνεται στὸν ἑαυτὸ του, με τὴν ἐλπίδα νὰ βρεῖ τὴν ἀσφάλεια, τόσο πιὸ μελαγχολικὸς καὶ δυστυχισμένος εἶναι. Τότε μόνο θὰ νιώσουμε εὐτυχισμένοι, ὅταν δοῦμε τὸν συνάνθρωπό μας σὰν ἀδελφὸ μας, «ὡς πλησίον».

Ὅταν χαροῦμε καὶ μεῖς τὴν χαρὰ του σὰν δική μας, σὰν ἀτομικὴ μας χαρὰ. Καὶ τὴν λύπη του, σὰν δική μας λύπη. Κι ἔχει τόση ἀνάγκη ὁ σημερινὸς πολυβασανισμένος ἄνθρωπος ἀπὸ μιὰ τέτοια προσέγγιση!

Καὶ ἡ ἐνορία, ἡ μεγάλη αὐτὴ οἰκογένεια, τὸ κομμάτι τῆς Ἐκκλησίας μας, καλή μου πρεσβυτέρα, δίνει αὐτὴ τὴ δυνατότητα τῆς προσέγγισης. Δὲν θὰ χρειασθεῖ νὰ ψάξουμε πολὺ, οὔτε νὰ τρέξουμε μακριά. Ὁ ναός, στὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία μας, εἶναι ὁ τόπος πού σκεπάζει καὶ τὸν πόνο καὶ τὴ χαρὰ. Ἐκεῖ θὰ συναντήσουμε τὴν πονεμένη μητέρα νὰ συνοδεύει τὸ νεκρὸ παιδί της. Τὸν ἀδελφὸ μας πού ἀντιμετωπίζει τὸ μυστήριό τοῦ θανάτου. Ἡ ἐπίσκεψη τοῦ ἱερέως καὶ τῆς πρεσβυτέρας στὸ σπίτι τοῦ πονεμένου παιδιοῦ σας, θὰ τὸ κάνει νὰ νιώσει ὅτι δὲν εἶναι μόνο του. Ὅτι πραγματικὰ ὁ ἱερέας καὶ ἡ πρεσβυτέρα εἶναι ὁ

πατέρας και ή μητέρα, πού συμμετέχουν στον πόνο του. Τότε θ' ακούσει με περισσότερη προσοχή και θα δεχθεί την ούράνια διαβεβαίωση ότι ο θάνατος δεν είναι τὸ τέλος ἀλλὰ ή ἀρχή μιᾶς ἀλλης ζωής, χωρίς πόνο και θλίψη, χαρούμενη και αιώνια, κοντά στον ούράνιο Πατέρα μας, τὸν Θεό.

Ἄλλὰ ὄχι μόνο στο θάνατο, μα και στον ἄλλο ἀνθρώπινο πόνο, τὴν ἀρρώστια, ή παρουσία σας θα δώσει κουράγιο και ἐλπίδα. Μία ἐπίσκεψή σας στο σπίτι ή στο νοσοκομείο, κοντά στο κρεβάτι του πόνου θα κάνει τους ἐνορίτες νὰ σᾶς αἰσθανθουν τόσο κοντά τους. Θα δώστε κουράγιο στη δοκιμασία τους και θάρρος για τὴν θεραπεία τους.

Ἀκόμα ή παρουσία σας στον ψυχικό πόνο, πού πολλές φορές είναι πιὸ βαρὺς ἀπὸ τὸν σωματικό, είναι ἴσως πιὸ ἀναγκαία. Στον πατέρα και τὴ μητέρα πού ο «λευκὸς θάνατος», τὰ ναρκωτικά, ἀπειλοῦν τὸ μονάκριβο παιδί τους. Πόσα, ἀλήθεια σπίτια κρύβουν τούτο τὸν μεγάλο πόνο; Ὅταν ή ἀπελπισία ἔχει κάνει, κυριολεκτικά, ψυχικό ράκος τους γονεῖς τῶν παιδιῶν αὐτῶν, ή παρουσία του ἱερέως και τῆς πρεσβυτέρας, ἀσφαλῶς θα ἀποτελέσει ἐλπιδοφόρα ἀκτίνα φωτός. Ἴσως και τὸ πλησίασμα τῶν ἰδίων τῶν παιδιῶν αὐτῶν, ἀπὸ τὸν ἱερέα, χαρίσει τὴ λύτρωση και τὴ σωτηρία. Γιατί είναι πλέον γεγονός, ὅτι τὸ μοναδικὸ και ἀποτελεσματικὸ φάρμακο για τὴ λύτρωση ἀπὸ τὰ δεσμά τῶν ναρκωτικῶν είναι ή πίστη στο Θεό και τὰ ἰδανικά πού προσφέρει ή Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας.

Ὁ πόνος τῶν «χαμένων» παιδιῶν, πού ἔχουν ἐγκαταλείψει τὸ σπίτι και κινδυνεύουν, είναι, τίς περισσότερες φορές, ἀποτέλεσμα τῆς διαλυμένης οἰκογένειας. Νὰ ἕνας ἄλλος τομέας οὐσιαστικῆς προσφοράς και συμμετοχῆς του ἱερέα και τῆς πρεσβυτέρας. Ἡ προσπάθεια για τὴ σωτηρία τῶν κλονισμένων οἰκογενειῶν είναι ἀσφαλῶς ή μεγάλη ἀποστολή σας στο χῶρο τῆς ἐνορίας. Σίγουρα είναι ἕνα δύσκολο ἔργο, πού χρειάζεται πολὺ κόπο, μεγάλη σύνεση και διακριτικότητα. Και πάνω ἀπ' ὅλα γονάτισμα, με πίστη και θερμὴ ἰκεσία, στο Χριστό μας, πού εὐλόγησε τὸ γάμο κι ἔχει τὴ δύναμη νὰ διατηρήσει τὴν οἰκογένεια ἐνωμένη.

Ξέρεις, καλή μου πρεσβυτέρα, ὅτι ὁ πόνος, σωματικὸς και ψυχικὸς, είναι πολὺ πορισσότερος και ἀπὸ τίς δυνάμεις σας και ἀπὸ τὸν χρόνο σας.

Ὅχι ὁμως ἀπὸ τὴ διάθεσή σας και τὴν προσπάθειά σας. Κι αὐτὸ είναι πού σᾶς κάνει νὰ συμπάσχετε και νὰ συμμετέχετε στην προσέγγιση τῶν ἐνοριτῶν σας, τόσο προσωπικά ὅσο και με τὴν προσευχή σας.

Γι' αὐτὸ και ή παρουσία σας στις στιγμές τῆς χαρᾶς και ή συμμετοχή σας σ' αὐτὴν είναι εὐλικρινῆς και πηγαία. Και ὅπως «κλαίετε μετὰ κλαϊόντων» ἔτσι «χαίρετε μετὰ χαϊρόντων». Γι' αὐτὸ ή ἐπίσκεψή σας στο σπίτι του νέου ζευγαριῶ πού ο σύζυγός σου ἱερέας εὐλόγησε, είναι ή συμμετοχή σας στη χαρά τους και ή σύνδεση τῆς νέας οἰκογένειας με τὴν ἐνορία, ὡς παιδιῶν του Θεοῦ και δικῶν σας. Ἄλλὰ και οἱ ὀνομαστικές του γιορτές, ή γέννηση τῶν παιδιῶν τους, ή βάπτισή τους, είναι ἀφορμές πού σᾶς κάνουν νὰ ἐπικοινωνήτε μαζί τους και νὰ συμμερίζεστε τὴ χαρά τους.

Ναί, καλή μου, ή δική σου γυναικεία εὐαισθησία και ή δική σου ὀργανωτικότητα βοηθαίει στην πραγματοποίηση ὄλων αὐτῶν τῶν ἐπισκέψεων. Ἴσως χωρίς τὴ δική σου συμβολή ο ἱερέας σύζυγός σου, λόγω του φόρτου τῶν ἐργασιῶν και τῶν ὑποχρεώσεών του στο νὰό, δεν θα μπορούσε νὰ τίς πραγματοποιήσει, παρ' ὅλο πού θα τὸ ἐπιθυμοῦσε.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Δύο βιβλία τοῦ

Ἀρχιμ. Δημ. Μπεκιάρη, σὲ 6' ἔκδοση:

ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΣ ΑΙΝΟΣ

Θεομητορικές ὁμιλίες με πλούσιο ὕμνολογικό και πατερικό ὕλικό, πολὺτιμο βοήθημα τῶν κληρικῶν και ἐντρύφημα τῶν πιστῶν για κάθε Θεομητορική ἑορτή.

ΦΥΣΙΖΩΟΣ ΛΑΓΗΔΩΝ

Ἀξιόλογα κείμενα πνευματικῆς οἰκοδομῆς ἀφιερωμένο στα σωτήρια και ζωοποιὰ πάθη του Κυρίου μας.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσάνου 2 — Πλατ. Κλαυθμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιῶ 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

Παναγία.

ΓΙΟΡΤΑΖΟΥΜΕ τὴ Μεγάλῃ Μάνα. Ὁ Αὔγουστος εἶναι ὁ μῆνας τῆς. Πολλὲς καὶ ποικίλες οἱ ἐκδηλώσεις σεβασμοῦ καὶ τιμῆς. Ὁ Ἑλληνισμός, τὴν ὑπόστασίν του τὴ χρωσιᾶ σὶ τὸ ἱερότερο καὶ ὠραιότερο γυναικεῖο πρόσωπο τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Ἐνα ὀλόκληρο ὄρατόριο σ' ἐφ'τά γράμματα. Παναγία! Ὁ ὄρατόριο ἀγάπης καὶ πόνου. Κι ὅμως, αὐτὸ τὸ ὑπέροχο ὄνομα φτάνουμε σὶ τὸ σημεῖο νὰ τὸ θεβηλώνουμε. Ἀνοιγνίας ἀσυλλόγιστα τὸ στόμα, ἐπαναλαμβάνουμε μὲ τὴ γλῶσσα, τὴ βέβηλη πράξη τοῦ Ἑβραίου, πὸν ἀκρωτηριάσθηκε δίπλα σὶ τὸ Σκῆνωμά της. Κι ὁ Οὐρανὸς σιωπᾷ. Ἀνέχειται. Ἄς μὴ τεντώνουμε ὑπερβολικὰ τὴ χορδὴ σὶ τὰ περιθώρια τῆς μακροθυμίας καὶ τῆς ὑπομονῆς Του. Ἄς μὴ παίζουμε «ἐν οὐ παικτοῖς».

Ἐδγε τους.

«ΒΟΗΘΗΣΤΕ τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς ξενιτιᾶς νὰ μὴ χάσουν τὴν ἐθνικὴ τους ταυτότητα». Οἱ Κρητικοὶ πὸν ζοῦν σὶ τὴν Ἀμερικὴ, κάνουν ἀγωνιώδη ἐκκληση, γιὰ νὰ βοηθηθοῦν τὰ Ἑλληνόπουλα σὶς ΗΠΑ, γιὰ τὴν μέρα μὲ τὴ μέρα ἀφομοιώνονται σὶ τὴν ξενιτιὰ καὶ χάνουν τὴν ταυτότητά τους. Αὐτὰ ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς. Ἐδγε τους! Δὲν παύουν νὰ εἶναι —ἀκριδέστερα— ν' ἀγωνίζονται γιὰ νὰ εἶναι ζωντανὰ κύτταρα τοῦ ἐθνικοῦ σώματος. Μ' ἐμᾶς ὅμως, τί γίνεται; Μήπως... «διασωθέντες ἐν τῷ πελάγει, ναυαγήσωμεν ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι»; Μήπως τὰ παιδιὰ μας πὸν ἔχουν τὸ προνόμιο ὄχι ἀπλῶς νὰ κατὰγονται ἀλλὰ καὶ νὰ κατοικοῦν σὶ τὴν χώρα τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Πατροκοσμά, τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τοῦ Πίνδαρου καὶ τοῦ Ἑλύτη, τοῦ Σοφοκλή καὶ τοῦ Παπδιαμάντη, κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν Ὁρθόδοξη καὶ Ρωμέικη ταυτότητά τους; Μήπως;

Μικρόβιο... εἰσαγωγῆς.

Οἱ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ πόλεις καὶ τὰ χωριὰ μας θυμίζουμε ξενιτιὰ. Τὸ μικρόβιο τῆς ξενομανίας ἀπλῶς τὴν ἐπιδημία σὲ χρόνια πλαίσια. Θαυμάζουμε

ὅτι δὴποτε ξενικό. Χαρακτηρίζουμε σὸν «ἀπὸ ἄλλο» καθεὶ πὸν ἔχει ξενόγλωσση ἔνδειξη (ὅσο μάλιστα πὸν δυσνόητη εἶναι, ἴσο ἀξάνει ὁ θαυμασμός μας). Ἐπιγραφές, προϊόντα, ροιτροπία εἰσαγωγῆς. Βέβαια εἶναι παρήγορο ὅτι παραιρεῖται κάποια ἰσὴ «ἐπιτροπῆς σὶς ρίζες». Τὴ χαιρετίζουμε, ἀρκεῖ νὰ μὴν εἶναι κι αὐτὴ... συρμός τῆς ἐποχῆς. Ἡ ἐθνικὴ μας κληρονομιά —γλῶσσα, γράμματα καὶ εἰκαστικά, βυζαντινὴ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ, δημοτικὴ, βυζαντινὴ ἀγιογραφία, ἑλληνικοὶ χοροὶ κ.ἀ.— ἄρχισεν ἐπιτέλους νὰ γνωρίζει τὸν πρέποντα σεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη μας. Δὲν φτάνει ὅμως αὐτό. Πρέπει ὅλοι πὸν εἴμαστε θιασῶτες τῆς Παράδοσης, νὰ δώσουμε τὴ μάχη τοῦ ἐξελληνισμοῦ τῶν... Ἑλλήνων! Πρέπει. Τὸ ιαχύτερο...

Τὸ πεπόνι καὶ ἡ καρδιά.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας τῶν ΗΠΑ ἀνεκάλυψαν ἕνα τρόπο ἐλέγχου ὠριμότητος τῶν πεπονιῶν χωρὶς βούλα: ἡ γλύκα τοῦ πεπονιοῦ εἶναι ἀνάλογη μὲ τὴν ποσότητα τοῦ φωτὸς πὸν ἀπορροφᾷ ἡ φλούδα του... Μὲ δάση τὴ διαπίστωση αὐτὴ, οἱ ἐπιστήμονες κατασκεύασαν ἕνα μετρητὴ μικροῦ μεγέθους, πὸν ἐκπέμπει ὑπερῦχο φῶς πάνω σὶ τὸ πεπόνι. Μετρώνας τὴν ποσότητα τοῦ φωτὸς πὸν ἀπορροφᾷ τὸ φρούτο, καθορίζουν καὶ πόσο γλυκὸ εἶναι. Ὁ μετρητὴς αὐτὸς εἶναι φτηνὸς καὶ εὐχρηστος κι εἶναι σίγουρο ὅτι σὶ τὸ μέλλον οἱ μανάβηδες θὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα νὰ πουλᾶνε πεπόνια «ἐγγυημένα» καὶ φρούκα ἢ ἀποτελεσματικότητα τοῦ μετρητῆ δὲν περιορίζεται σὶ τὰ πεπόνια μόνο..

Δικαιολογημένα ὁ ἄνθρωπος προχώρησε σὶ τὴν ἐφεύρεση αὐτὴ. Πάντοτε ἤθελε νὰ γνωρίζει τὸ περιβάλλον. Ἄραγε πρὶν ἀπ' αὐτό, γνώρισε τὸν ἑαυτὸ του; Τὴν ἴδια του τὴν καρδιά; Χρησιμοποιεῖ τὸν ἀποτελεσματικὸ μετρητὴ —πὸν λέγεται ἱερὰ ἐξομολόγηση— γιὰ νὰ γνωρίσει ἀσφαλῶς τὸν ἑσῶ ἄνθρωπο, ἔτσι ὥστε ἐπιτυχῶς ν' ἀσχοληθεῖ μὲ ὅτι τὸν περιβάλλει;